

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Geopolitický význam a vývoj Kašmíru

Bc. Vendula Benešová

Plzeň 2024

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

Geopolitický význam a vývoj Kašmíru

Bc. Vendula Benešová

Vedoucí práce:

PhDr. David Šanc, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a pouze za využití uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2024

Poděkování

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce, PhDr. Davidu Šancovi, PhD., za konzultace, cenné rady, podporu a ochotu při zpracování diplomové práce.

Obsah

1 Úvod.....	10
Teoretická část	14
2 Vymezení geopolitických pojmů.....	14
2.1 Geopolitické ohnisko	14
2.2 Pásmo otřesu.....	15
2.3 Pivotní oblast	16
2.4 Eurasie a Eurasijský Balkán	18
Historická část.....	21
3 Vývoj a historické milníky Kašmíru.....	21
3.1 První válka o Kašmír (1947)	22
3.2 Indicko-čínská válka (1962).....	25
3.3 Druhá válka o Kašmír (1965).....	30
3.4 Bangladéšská válka za nezávislost (1971) a další střety v Kašmíru	31
3.5 Třetí válka o Kašmír (1999)	37
3.6 Povstalectví, militantnost a terorismus	39
3.6.1 První období (1989–2002)	40
3.6.2 Druhé období (2003–2012).....	44
3.6.3 Třetí období (2013–2019)	46
4 Současná situace (od srpna 2019).....	51
Analytická část.....	60
5 Geopolitické zájmy Indie, Pákistánu a Číny.....	60
5.1 Bezpečnost.....	60
5.1.1 Energetická bezpečnost	60
5.1.2 Vodní bezpečnost.....	64
5.1.3 Územní celistvost	69
5.1.4 Radikální islám a terorismus	72

5.2 Rozvoj a rozšiřování vlivu.....	74
5.2.1 Nová Hedvábná stezka	75
5.2.2 Čínsko-pákistánský ekonomický koridor.....	77
6 Další aspekty Kašmíru	80
6.1 Štěpící linie.....	80
6.2 Ekonomická situace.....	84
7 Dopad sporu o Kašmír	85
8 Závěr	88
9 Seznam použité literatury a zdrojů	93
10 Seznam použitých příloh	100
11 Resumé.....	104

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Geopolitický svět dle Saula Cohena na počátku 21. století	16
Příloha č. 2 - Rozdělení světa dle Halforda Mackindera	17
Příloha č. 3 - Eurasijský Balkán.....	19
Příloha č. 4 - Globální zóna kypícího násilí.....	19
Příloha č. 5 - Knížecí stát Džammú a Kašmír.....	22
Příloha č. 6 - Rozdělení Kašmíru.....	24
Příloha č. 7 - Indicko-čínská hranice	26
Příloha č. 8 - Rozdělení oblasti Ladak	27
Příloha č. 9 - Sporná území na indicko-čínské hranici	29
Příloha č. 10 - Rozdělení Kašmíru po roce 1999	38
Příloha č. 11 - Počet úmrtí v Kašmíru od roku 1989 do 2019	45
Příloha č. 12 - Nestátní aktéři v Kašmíru roku 2019	49
Příloha č. 13 - Indická perspektiva rozdělení Kašmíru.....	52
Příloha č. 14 - Pákistánská perspektiva rozdělení Kašmíru.....	53
Příloha č. 15 - Čínská perspektiva rozdělení Kašmíru.....	53
Příloha č. 16 - Projekty TAPI a IPI	62
Příloha č. 17 - Ropovody	63
Příloha č. 18 - Plynovody	63
Příloha č. 19 - Rozdělení povodí řeky Indus dle IWT	65
Příloha č. 20 - Vodní stres v Kašmíru	67
Příloha č. 21 – Hydroenergetické projekty	68
Příloha č. 22 - Etnicko-jazykové skupiny v Pákistánu a Afghánistánu	71
Příloha č. 23 - Nová Hedvábná stezka.....	76
Příloha č. 24 - Čínsko-pákistánský ekonomický koridor.....	78
Příloha č. 25 - Náboženství v Kašmíru	81
Příloha č. 26 - Etnicko-jazykové skupiny v Kašmíru	84

Seznam zkratek

AIIB	Asijská infrastrukturní investiční banka
AQIS	al-Kaida na Indickém subkontinentu
ASEAN	Sdružení národů jihovýchodní Asie
BJP	Bharatiya Janata Party
BLA	Balúčská osvobozenecá armáda
BRI	Nová Hedvábná stezka
CCAP	Connect Central Asia Policy
CPEC	Čínsko-pákistánský ekonomický koridor
HM	Hizbul Mujahideen
IPI	ropovod Írán-Pákistán-Indie
ISI	Inter-Services Intelligence
ISK	Islámský stát Chorásán
IWT	Smlouva o vodách Indus
JeM	Jaish-e-Mohammed
JKLF	Jammu and Kashmir Liberation Front
LAC	Linie aktuální kontroly
LeT	Lashkar-e-Toiba
LOC	Linie kontroly
OSN	Organizace spojených národů
PLA	Čínská lidová osvobozenecá armáda

PTI	Tehreek-e-Insaaf
TAPI	plynovod Turkmenistán-Afghánistán-Pákistán-Indie
TTP	Tehreek-e-Taliban-e-Pakistan
USA	Spojené státy americké

1 Úvod

V průběhu času dochází k proměně politického a společensko-kulturního prostředí, vedle toho se vyvíjí samozřejmě i technologie a věda. To jediné, co ale zůstává neměnné, je geografie. Geografické danosti státu dokáží ovlivňovat chování státu, a tedy i podobu dějin. Geografie je nejen definujícím znakem chování států v zahraniční politice, ale může státy do jisté míry i omezovat a činit je zranitelnými. Při analýze a snaze o pochopení chování daného státu je proto nutné vycházet jak z jeho historické zkušenosti, tak zohlednit i geografické charakteristiky jeho území a hranic. Pokud nebudeme respektovat geografické danosti, můžeme se stát oběťmi geografie. Na světě existuje hned několik oblastí, jež se díky své geografické poloze staly středobodem zájmu více států a jejich vnitřní dění má zásadní význam pro osud regionu. V těchto oblastech, která bývají někdy označované za tzv. geopolitická ohniska, se navíc často střetává více různých náboženství a národností. O geopolitických ohniscích pojednával například Zbigniew Brzezinski (1999: 133–134), jenž takto označoval Ukrajinu, Ázerbájdžán, Jižní Koreu, Turecko a Írán. V mé diplomové práci bych ráda stanovila další možné geopolitické ohnisko, a to Kašmír.

Kašmír, dříve oblast knížecího státu Džammú a Kašmír¹, se skládá z částí: Džammú a Kašmír, Ladak, Azád Kašmír, Gilgit-Baltistán a Aksai Čin. K oblasti Kašmíru se řadí ledovec Siačen a údolí Šaksgam. Kašmír je obklopen třemi jadernými mocnostmi – Indií, Pákistánem a Čínou, jejichž zájmy se střetávají v kašmírské oblasti. Již od roku 1944 existovalo v historickém Kašmíru napětí mezi muslimskou a hinduistickou částí obyvatelstva. Napětí eskalovalo v roce 1947, po rozdělení Britské Indie na dva nové státy, Indii a Pákistán. Rozdělení Britské Indie totiž doprovázely masakry a násilnosti mezi muslimy a hinduisty. Po rozdělení Britské Indie poslední maharádža historického Kašmíru usiloval o samostatnost, avšak poté, co Pákistán napadl historický Kašmír, se maharádža rozhodl území připojit k Indii. Nedlouho na to vypukla mezi Pákistánem a Indií první válka o Kašmír, jejímž výsledkem bylo vytyčení tzv. Linie příměří. Oblast Kašmíru se tak rozdělila na pákistánskou a indickou část. Ta indická tvořila většinu

---

¹ K označení bývalého knížecího státu Džammú a Kašmír dále užívám termín historický Kašmír. Pro označení území historického Kašmíru, tedy geografického prostoru, o kterém pojednává tato diplomová práce, užívám označení Kašmír.

historického Kašmíru. Do již komplikované situace se zapojila i Čína, jež od indicko-čínské války v roce 1962 spravuje kašmírskou náhorní plošinu Aksai Čin. Další válka v Kašmíru proběhla v roce 1965 a posléze v roce 1999. Především Indie a Pákistán se ještě přou o ledovec Siačen. Problémovou oblastí mezi Indií, Pákistánem a Čínou je i údolí Šaksgam, které Pákistán postoupil Číně v roce 1963. Během 2. poloviny 20. století se Kašmír stal místem střetu indických, pákistánských a čínských zájmů, oblast tak postupem času získávala na geopolitickém významu.

Část Kašmíru tedy spravuje Pákistán, přesněji se jedná o oblast Azád Kašmír a Gilgit-Baltistán. Pod čínskou kontrolou je údolí Šaksgam a také Aksai Čin, jehož územím prochází strategická silnice z Ujgurska do Tibetu. Dodnes největší část historického Kašmíru spravuje Indie, jejíž část, stát Džammú a Kašmír, měla až do roku 2019 zvláštní autonomní status. V roce 2019 se indická vláda rozhodla změnit status a odebrat státu Džammú a Kašmír autonomii. Džammú a Kašmír byl rozdělen na dvě indická svazová teritoria, a to Džammú a Kašmír a druhým teritoriem je Ladak. Krok indické vlády vyvolal obavy nejen u Kašmířanů, ale také v Pákistánu a Číně. Napětí mezi Indií, Pákistánem a Čínou tedy nikdy zcela nezmizelo. Sporné území Kašmíru si země nárokují dodnes, v oblasti proto nadále dochází k menším střetům.

Cílem mé diplomové práce je zhodnocení geopolitického významu Kašmíru na základě identifikace geopolitických zájmů Indie, Pákistánu a Číny v Kašmíru a jeho geograficky blízkých regionech. Dílčím cílem je analýza toho, jak soupeření mezi zeměmi ovlivňuje stabilitu a bezpečnost Jižní Asie.

Pro naplnění cíle jsem si stanovila tři výzkumné otázky:

- Jaké jsou geopolitické zájmy Indie, Pákistánu a Číny v oblasti Kašmíru?
- Jak vnitropolitická situace Indie a Pákistánu přispívá k udržování sporu o Kašmír?
- Do jaké míry ovlivňuje spor o Kašmír stabilitu a bezpečnost Jižní Asie?

Hypotézou mé diplomové práce je, že kvůli geografické poloze Kašmír sehrává významnou geopolitickou roli v indicko-pákistánském a indicko-čínském soupeření. Kašmír označuji za geopolitické ohnisko, ve kterém se nejen střetávají geopolitické zájmy Indie, Pákistánu a Číny, ale také rozdílné národnosti, kultury a náboženství. Situace

v kašmírské oblasti má vliv nejen na vztah Indie, Pákistánu a Číny, ale navíc ovlivňuje také bezpečnost a stabilitu Jižní Asie.

Diplomatická práce je koncipována jako interpretativní jednopřípadová studie zabývající se Kašmírem. Analýzou literatury a dalších zdrojů informací zjistím geopolitické zájmy Indie, Pákistánu a Číny. Společně s analýzou historického vývoje Kašmíru a zhodnocením bezpečnostního dopadu sporu o Kašmír na region Jižní Asie poté identifikuji geopolitický význam Kašmíru.

Zpracováním tématu bych ráda přiblížila problematiku Kašmíru, nejen jeho geopolitický význam a vývoj, střet rozdílných kultur a národností, ale také dopad dlouholetého konfliktu na bezpečnost Jižní Asie. Vzhledem k studovanému programu Mezinárodní vztahy se zaměřením na bezpečnostní studia se v práci zabývám nejen dynamikou vztahů mezi Indií, Pákistánem a Čínou, ale také rolí nestátních aktérů a dopadem přetrvávajícího konfliktu na regionální bezpečnost. Téma Kašmíru považuji za důležité, neboť spor o Kašmír je jedním z nejdéle trvajících konfliktů na světě. Začátek sporu sahá až do 40. let 20. století, ale doposud není vyřešen. Napětí mezi jednotlivými aktéry tak nadále přetrvává. Jedním z posledních indicko-pákistánských střetů byly přestřelky na hranicích v Kašmíru v únoru 2019. Pákistán tehdy dokonce sestřelil indický vojenský letoun. Spory a násilí navíc nejsou omezeny pouze na oblast Kašmíru, ale přelévají se i mimo území Kašmíru. Nevyřešený konflikt tedy nemá dopad pouze na bezpečnost kašmírského obyvatelstva a vztahy Indie, Pákistánu a Číny, ale ovlivňuje také bezpečnost Jižní Asie. Pokud by konflikt eskaloval a byly by použity jaderné zbraně, mohl by být ovlivněn celý mezinárodní systém. Pozornost nejen jihoasijských zemí, ale i mezinárodního společenství by proto měla směřovat na Kašmír.

Diplomová práce je rozdělena do tří částí, a to teoretické, historické a analytické. V teoretické části se zaměřuji na myšlenky geopolitiků pojednávajících o geopolitických ohniscích, především z pohledu Zbigniewa Brzezinskiho. Současně vymezuji geopolitické pojmy jako pásmo otřesu, pivotní oblast nebo Eurasie a Eurasijský Balkán. V historické části se zaměřuji na milníky historického vývoje Kašmíru, které mi dopomohly k lepšímu pochopení současnosti, respektive vztahů mezi jednotlivými aktéry a jejich chování v zahraniční a bezpečnostní politice. V historické části popisují soupeření Indie a Pákistánu o Kašmír, tedy první, druhou a třetí válku o Kašmír. Vedle toho představuji také indicko-čínskou válku a další významné historické milníky ve vývoji

vztahů mezi Indií, Pákistánem a Čínou, které se dotýkaly oblasti Kašmíru. Dále zmiňuji i Bangladéšskou válku za nezávislost, jejíž součástí byl také střet Indie a Pákistánu. V historické části se věnuji také kašmírskému povstalectví a problematice militantních a teroristických skupin. Čtvrtá kapitola se věnuje situaci od roku 2019 až do současnosti, neboť i v posledních letech docházelo v Kašmíru ke střetům. Poslední částí diplomové práce je analytická část, která je rozdělena celkem do tří kapitol a několika podkapitol. Pátá kapitola diplomové práce se zabývá geopolitickými zájmy Indie, Pákistánu a Číny nejen v Kašmíru, ale také v jeho sousedních regionech. Další šestá kapitola popisuje další aspekty přispívající k nestabilní situaci v Kašmíru, a to heterogenost náboženství a etnicko-jazykových skupin. Poslední sedmá kapitola je zaměřena na dopady sporu o Kašmír na region Jižní Asie.

V diplomové práci jsem pracovala s knižními publikacemi, především monografiemi. Velkou část použité literatury tvoří odborné články a periodika v anglickém jazyce, která jsou přístupná v internetových databázích. V teoretické části jsem využila knihy geopolitiků zabývajících se konceptem geopolitického ohniska, pivotní oblasti nebo Eurasie. Informace týkající se současné situace v Kašmíru pochází z internetových článků.

Teoretická část

2 Vymezení geopolitických pojmů

2.1 Geopolitické ohnisko

S konceptem geopolitického ohniska (*geopolitical pivot*) nejčastěji bývá spojován Zbigniew Brzezinski, geopolitik polského původu působící ve Spojených státech amerických (dále USA). V knize *Velká šachovnice* Brzezinski definuje geopolitické ohnisko jako stát, jehož význam závisí především na citlivé zeměpisné poloze, ne na jeho moci a motivaci. Právě zeměpisná poloha je hlavním faktorem při rozhodování, zda může být konkrétnímu státu přiřknut význam geopolitického ohniska. Dalším faktorem, díky kterému můžeme stát identifikovat jako geopolitické ohnisko, je jeho zvláštní úloha. Daný stát například poskytuje přístup k významné oblasti nebo naopak představuje překážku snah jiného státu o získání nerostného bohatství. Stát také může mít roli štítu ochraňující významné aktéry nebo oblasti. Za geopolitická ohniska Brzezinski považuje Ukrajinu, Ázerbájdžán, Jižní Koreu, Turecko a Írán (Brzezinski 1999: 47–48).

Význam geopolitických ohnisek se dle Brzezinskiho odvíjí také od reakce a chování tzv. geostrategických aktérů na situaci, kdy je dané geopolitické ohnisko nestabilní či ohroženo. Za geostrategické aktéry Brzezinski považuje státy mající schopnost uplatňovat svou sílu a vliv mimo své hranice. Cílem těchto geostrategických aktérů je změnit stávající geopolitické poměry. Brzezinski proto geostrategické aktéry vnímá jako nestálé a těkavé. Situace v geopolitických ohniscích tedy může mít politický a kulturní vliv na geostrategické aktéry v jeho geografické blízkosti. V 90. letech 20. století Brzezinski za geostrategické aktéry v Eurasii označil tyto státy: Francie, Německo, Rusko, Čína a Indie (Brzezinski 1999: 47–48).

Konceptem ohniska se zabývá také Tim Sweijs, ředitel oddělení výzkumu Haagského centra strategických studií. Za ohnisko (*pivot state*) označoval stát nacházející se uprostřed překrývajících se sfér vlivu více velmocí. Kvůli vlivu a tlaku vnějších aktérů se ohniska vyznačují křehkostí, politickou nestabilitou a nízkou úrovní sociálního a hospodářského rozvoje. Na druhou stranu ohniska často mají významné zásoby nerostného bohatství. Dále ohniska zpravidla trpí vnitřním rozštěpením, a to dle náboženských, etnických, jazykových či kulturních štěpících linií. Ke zhoršení situace,

již tak rozděleného a nestabilního ohniska, přispívá také střetávání zájmů jednotlivých aktérů. Výsledkem střetů pak může být konflikt, který je ve většině případů obtížně řešitelný a zůstává proto v patové situaci. Pokud se vnější aktéři přestanou o ohnisko zajímat, ohnisku hrozí izolace a také možnost, že se dostane do rukou nestátních aktérů jako jsou například teroristické skupiny. Sweijs uvádí příklad Afghánistánu a al-Kaidy. Ohnisko proto může mít zásadní význam pro regionální a globální bezpečnost (Sweijs – Bekkers 2014: 29–32).

Sweijs identifikuje celkem 22 ohnisek, s Brzezinskim se shoduje ve dvou státech, Ukrajina a Írán. Dále Sweijs zařazuje do skupiny ohnisek tyto státy: Gruzie, Egypt, Sýrie, Irák, Kuvajt, Saudská Arábie, Spojené arabské emiráty, Omán, Džibuti, Kazachstán, Uzbekistán, Afghánistán, Pákistán, Mongolsko, Myanmar, Thajsko, Indonésie, Austrálie, Venezuela a Kuba (Sweijs – Bekkers 2014: 124).

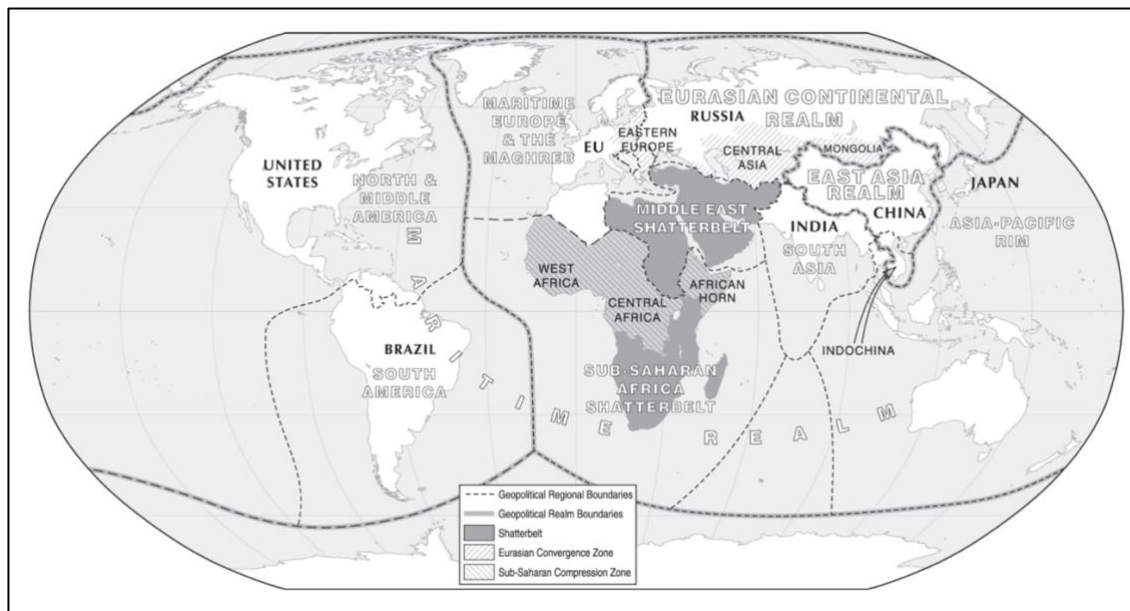
2.2 Pásmo otřesu

S pojmem ohnisko se úzce pojí také termín pásmo otřesu (*shatterbelt*), se kterým operuje americký geograf Saul Bernard Cohen. Pásmo otřesu Cohen definuje jako strategicky orientovaný region zmítaný vnitřními rozpory. K jeho roztržitésti přispívají zásahy a tlak vnějších aktérů, kteří často mezi sebou soupeří. Pokud soupeřící aktéři skrze dodávky zbraní a ekonomickou pomoc podporují své klienty a strany, dochází k další fragmentaci pásma otřesu. Důsledkem je zvýšená pravděpodobnost rozšíření stávajícího konfliktu v pásmu otřesu do sousedních oblastí. Pásma otřesu vznikají především v místech, kde se střetávají zájmy mocností (Cohen 2015: 10, 48).

Následující příloha číslo 1 zobrazuje mapu rozdělení geopolitického světa dle Cohena na počátku 21. století, kdy je svět rozdělen na geostrategické a geopolitické regiony. Geostrategické regiony jsou dva, a to přímořský svět a eurasijský kontinentální svět. Za pásma otřesu označil pouze Blízký východ a Subsaharskou Afriku. V rámci eurasijského kontinentálního světa je na mapě šrafovaním vyobrazena také eurasijská konvergentní zóna zahrnující oblast Střední Asie, Mongolska a východní Evropy. Dle Cohena by se tato zóna mohla také stát pásmem otřesu (Cohen 2015: 44), pokud by se do ní hlavní západní mocnosti pokoušeli geostrategicky pronikat. Původně za pásmo otřesu Cohen považoval také jihovýchodní Asii, avšak s koncem studené války přestal být

region pro hlavní západní mocnosti strategicky významný. Jihovýchodní Asie se poté rozdělila mezi Východní Asii a přímořský svět (Cohen 2015: 48–49).

Příloha č. 1 - Geopolitický svět dle Saula Cohena na počátku 21. století

Zajímavým regionem je Jižní Asie, kterou Cohen, i přes vnitřní roztržitost a konflikty, nepovažuje za pásmo otřesu, neboť charakteristickým znakem pásma otřesu jsou rovné podmínky pro dvě nebo více konkurenčních globálních mocností operujících z různých geostrategických regionů. V jihoasijském prostoru se totiž nachází dominantní mocnost, Indie, jejíž dominantní postavení není vážně ohroženo Pákistánem, Ruskem, USA a ani Čínou. Hlavní mocnosti proto nejsou schopny v Jižní Asii utvářet své sféry vlivu. Navíc mocnosti o region nejeví takový zájem, neboť nemá tolik přírodních zdrojů. I přesto, že Cohen neřadí Jižní Asii do skupiny pásem otřesů, její geografická blízkost k Blízkému východu nutí jihoasijské státy zapojovat se do záležitostí sousedního blízkovýchodního pásma otřesu (Cohen 2015: 48, 349). Obavou států Jižní Asie může být jejich bezpečnost, současně ale zasahováním do blízkovýchodních záležitostí mohou země Jižní Asie sledovat své vlastní zájmy.

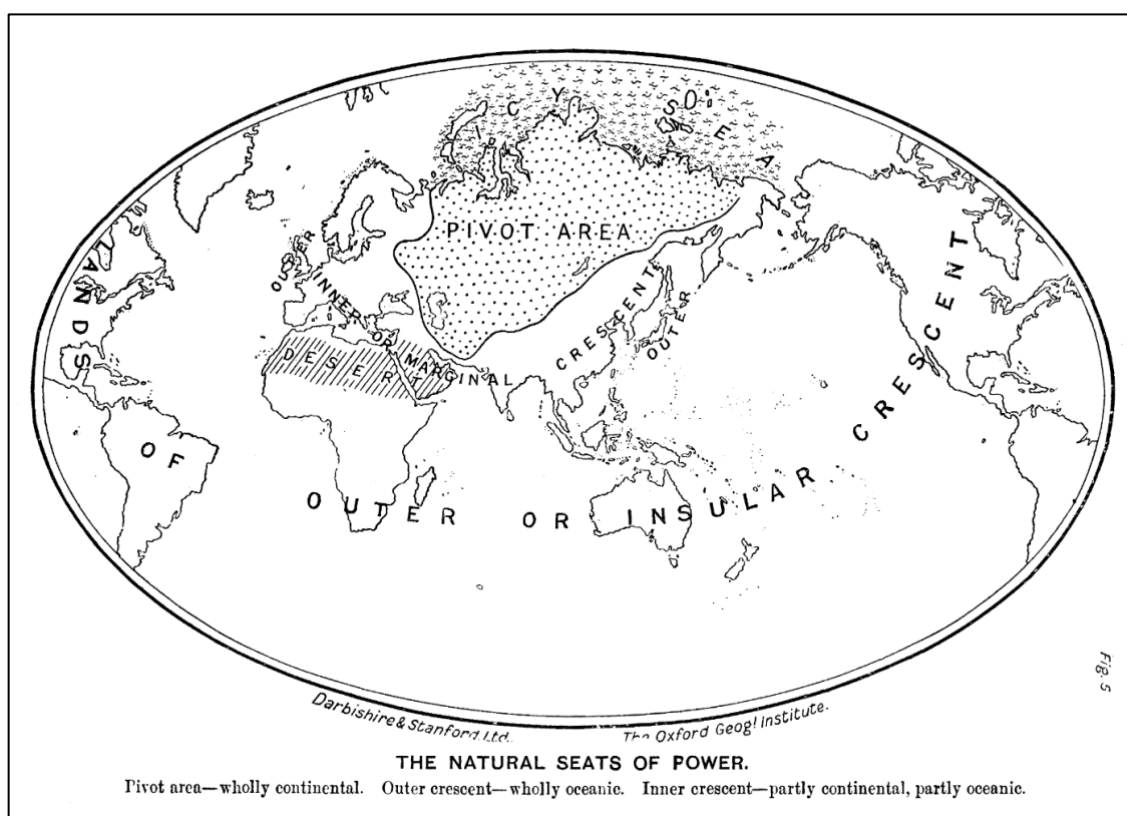
2.3 Pivovní oblast

Přestože Brzezinski nejvíce užívá a rozvíjí pojem geopolitické ohnisko, samotné slovo ohnisko (*pivot*) se poprvé objevuje již v roce 1904 ve článku *The Geographical Pivot of History* od Halforda Mackindera (1904: 436–437). Britský geograf Mackinder je

nejznámější pro svůj pojem Heartland, jenž vychází právě z pojmu ohnisko. Mackinder ohnisko, na rozdíl od Brzezinskiho a Sweijse, nespojuje s určitým státem, ale s regionem vnitřní Eurasie, jenž Mackinder pojmenoval jako tzv. pivotní oblast (*pivot area*). Dle Mackindera je pivotní oblast hlavní oblast světové politiky a ovládá ji důležitá mocnost s omezenou pohyblivostí v porovnání s vnějšími okolními mocnostmi. Pivotní oblast se vyznačuje také nepřístupností pro námořní mocnosti. Ve své práci Mackinder varoval před ovládnutím pivotní oblasti eurasijskou pozemní mocností (Ruskem, Německem nebo Čínou). Mocnost ovládající pivotní oblast pak bude schopna světové nadvlády (Sweijs – Bekkers 2014: 100; Cohen 2015: 17). Následující příloha číslo 2 zobrazuje Mackinderovo rozdělení světa, kdy vedle pivotní oblasti existují ještě dvě části světa. Jedná se o vnitřní půlměsíc (*inner crescent*) a vnější půlměsíc (*outer crescent*).

Příloha č. 2 - Rozdělení světa dle Halforda Mackindera

V roce 1919 Mackinder v díle *Democratic Ideals and Realities* provedl úpravy své teorie. Pojem pivotní oblast Mackinder nahradil pojmem Heartland a představil svou nejproslulejší myšlenku. Ten, kdo vládne východní Evropě, vládne Heartlandu. Ten, kdo vládne Heartlandu, vládne Světovému ostrovu a ten, kdo vládne Světovému ostrovu,

vládne světu (Cohen 2015: 19; Mackinder 1904: 436). Světovým ostrovem je myšlena Eurasie, jejíž důležitý význam si uvědomoval také Brzezinski.

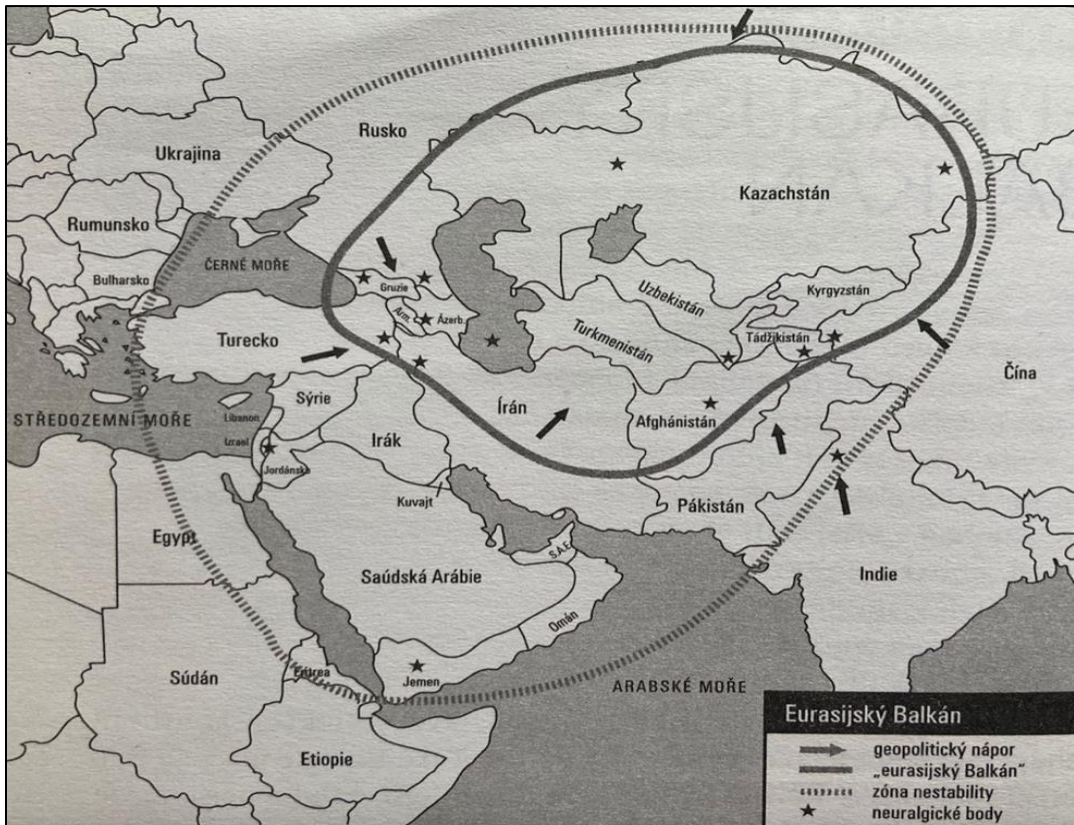
2.4 Eurasie a Eurasijský Balkán

Hlavním tématem Brzezinskiho knihy *Velká šachovnice* je Eurasie jako střed světové moci, dále role USA v eurasijské oblasti a jejich mocenské vztahy s tamními zeměmi. Brzezinski smýšlí o Eurasii jako největším a geopoliticky nejvýznamnějším světadílu. Kdo dokáže Eurasii ovládnout, téměř automaticky si bude schopen podřídit i Afriku. Důležitost a moc Eurasie je patrná v ekonomickém vzestupu zemí východní části Eurasie, tedy Asie. Dále také kvůli eurasijské západní části, tedy Evropě, kde se koncentruje významná část světové politické a ekonomické moci (Brzezinski 1999: 10, 38).

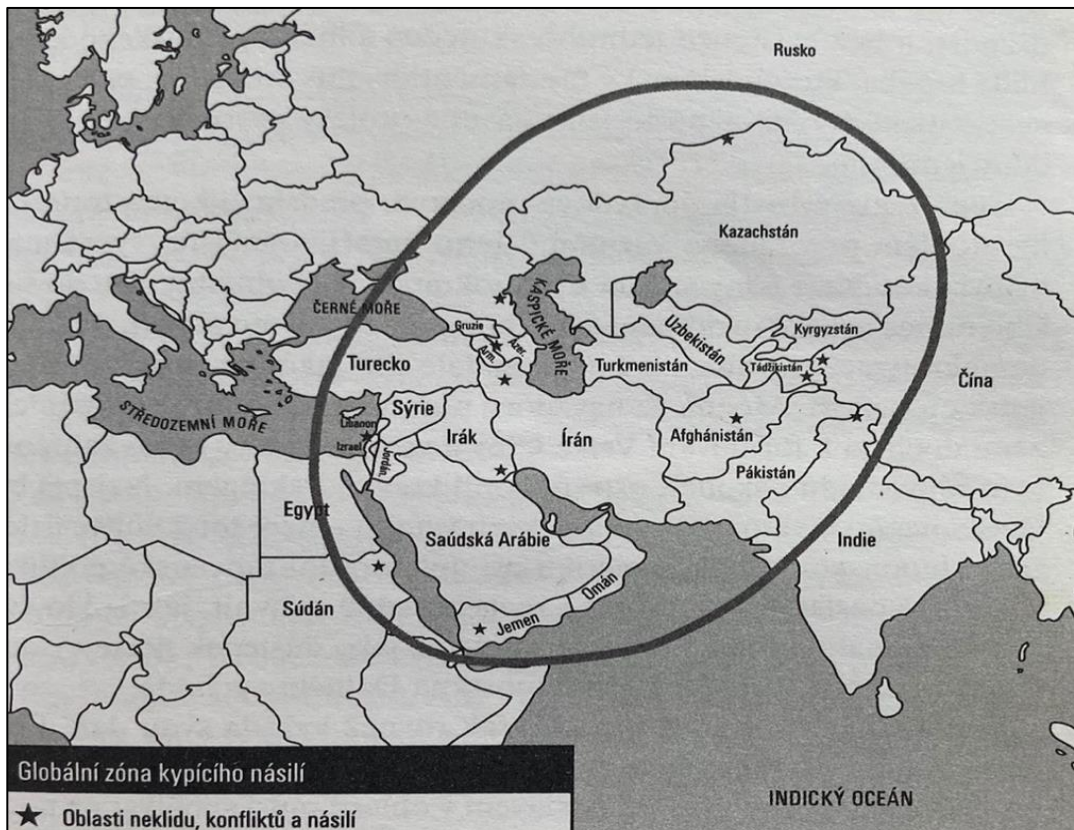
V 90. letech 20. století se hlavním rozhodčím eurasijských mocenských vztahů staly USA. Avšak od té doby, s ekonomickým a politickým vzestupem zemí východní části Eurasie, se objevily státy schopné nejen ekonomicky, ale i politicky ohrozit prvenství USA v eurasijském prostoru. Pokud si USA budou chtít udržet své světové prvenství, dle Brzezinskiho bude nutné, aby si v Eurasii zachovaly své výsadní postavení. Situace v Eurasii tak vždy bude životně důležitá nejen pro postavení USA, ale také pro mezinárodní mír. Boj o světové prvenství se bude nadále odehrávat na eurasijské šachovnici (Brzezinski 1999: 37–38).

V souvislosti s Eurasií Brzezinski užívá pojem tzv. eurasijský Balkán, kdy již samotné slovo „Balkán“ vyvolává představy o etnických konfliktech a soupeření o moc. Brzezinski proto využívá konfliktní povahy evropského Balkánu k přenesení významu na oblast části Eurasie, která je vyobrazena na příloze číslo 3. Na příloze můžete vidět jaké všechny země eurasijský Balkán zahrnuje, jedná se o Afghánistán, Ázerbájdžán, Arménie a Gruzii, dále Kazachstán, Kyrgyzstán, Tádžikistán, Uzbekistán a Turkmenistán. Oproti evropskému je eurasijský Balkán rozsáhlejší a nábožensky a etnicky více heterogenní. Kvůli politické nestabilitě v jednotlivých zemích eurasijského Balkánu mají sousední a jiní vnější aktéři tendenci vměšovat se do jejich vnitřních záležitostí. Důvodem zájmu o eurasijský Balkán je také nerostné bohatství a naleziště ropy a zemního plynu (Brzezinski 1999: 127–129).

Příloha č. 3 - Eurasijský Balkán

Příloha č. 4 - Globální zóna kypícího násilí

Dalším z Brzezinskiho pojmů týkající se Eurasie je tzv. globální zóna kypícího násilí, která je význačná nejen svou etnickou a náboženskou heterogeností, ale i politickou nestabilitou. Na příloze číslo 4 je oválem ohraničen územní rozsah globální zóny kypícího násilí. Globální zóna kypícího násilí zahrnuje nejen výše zmíněný eurasijský Balkán, ale i jeho širší okolí až k africkému kontinentu. Rozdíl rozsahu území této zóny kypícího násilí oproti eurasijskému Balkánu je více patrný na předchozí příloze číslo 3. Na příloze číslo 4, v rámci zóny kypícího násilí, jsou hvězdičkami označeny některé oblasti konfliktu a neklidu. Jak můžete vidět, také Kašmír spadá do oblasti neklidu. Brzezinski předpovídal, že se globální zóna kypícího násilí pravděpodobně stane jedním bitevním polem, na němž se povedou dlouhé a krvavé konflikty. Hlavními příčinami konfliktů může být například náboženské vyznání a etnicita (Brzezinski 1999: 58).

Dle Brzezinskiho (1999: 54) lze předpovědět potenciální problémy na eurasijském kontinentu skrze určení hlavních geostrategických aktérů a klíčových geopolitických ohnisek. Podobně jako během 90. let 20. století a s přelomem nového tisíciletí dochází při významných událostech k proměně mezinárodního systému a uspořádání. Současně může docházet také ke změně toho, kdo jsou geostrategičtí aktéři a kde se nacházejí geopolitická ohniska.

Dle Brzezinskiho a Sweijse se geopolitické ohnisko vyznačuje:

- a) citlivou geografickou polohou
- b) vnitřními štěpícími liniemi – například náboženské, etnické či kulturní
- c) překrývajícími se sférami vlivu vnějších aktérů
- d) vnitřní nestabilitou a nízkou úrovní sociálního a hospodářského rozvoje
- e) rolí vstupní brány nebo naopak štítu do významné oblasti

Podobně jako Cohenova pásma otřesu, se dle Brzezinskiho může během času měnit to, jaké státy jsou geopolitickými ohnisky. Přestože Brzezinski a Sweijs za geopolitická ohniska považují pouze státy, dle mého názoru do ohnisek lze zařadit i menší celky jako jsou regiony či ještě územně menší oblasti. Za jednu z takových oblastí považuji Kašmír, jehož geopolitický význam objasňuji ve zbylé části mé diplomové práce. Jednotlivé důvody, proč Kašmír považuji za geopolitické ohnisko, popisuji v následující historické a analytické části diplomové práce.

Historická část

V následujících kapitolách historické části představuji historický vývoj Kašmíru, od menších střetů až po války o kašmírské území. Situace v Kašmíru a proměna vztahů Indie, Pákistánu a Číny je popsána na pozadí studené války, přelomu tisíciletí až do srpna 2019. Historická část dopomáhá k pochopení geopolitického významu Kašmíru.

3 Vývoj a historické milníky Kašmíru

Historický Kašmír byl součástí Britské Indie od roku 1846 až do července 1947, kdy Britové při odchodu z Indického subkontinentu rozdělili Britskou Indii na základě Mountbattenova plánu do dvou dominií, a to Indie a Pákistánu. Území Britské Indie se rozdělilo do většinově hinduistické Indie a většinově muslimského Pákistánu, který byl navíc rozdělen na Západní a Východní. Při předávání politické moci Britové ale neurčili, jaký vztah bude mít centrální vláda vůči knížecím státům, jejichž vládci se tak mohli rozhodnout, zda se připojí k Indii nebo Pákistánu. Většina knížecích států se připojila k jednomu z dominií, až na tři státy. Jedním z nich byl také historický Kašmír, jehož tehdejší vládcem byl mahárádža Hari Singh. Přestože v Kašmíru žilo více muslimů, asi tři čtvrtiny z celkového počtu obyvatelstva, vládl jim mahárádža vyznávající hinduistické náboženství. Mahárádža se rozhodl, že se historický Kašmír stane nezávislým státem (Strnad 2013: 815–824; Glassner – Fahrer 2004: 307; Bose 2021: 6). Rozsah území historického Kašmíru lze vidět na příloze číslo 5, kde je území ohraničeno červenou čarou. Právě pro tento geografický prostor užívám označení Kašmír, jak již bylo zmíněno.

Příloha č. 5 - Knížecí stát Džammú a Kašmír

3.1 První válka o Kašmír (1947)

Nedlouho po rozdělení Britské Indie, v říjnu 1947, na nezávislý Kašmír zaútočil pákistánský kmen Paštunů. Mahárádža nebyl schopen ubránit kašmírské území a obrátil se proto s žádostí o vojenskou pomoc na Indii. Vláda Indie na žádost mahárádži odpověděla kladně, avšak podmínkou pomoci bylo připojení Kašmíru k Indii. Mahárádža s podmínkou souhlasil a celé území Kašmíru tak bylo ještě na konci října 1947 začleněno do indického státu. Po připojení se v Kašmíru zvedla vlna odporu, v jejímž důsledku byl svržen kašmírský mahárádža. Na stranu Paštunů se navíc oficiálně přidala armáda Pákistánu, která jim pomáhala při dopravě a přesunech bojovníků a také jim poskytovala výzbroj. I když nedošlo k oficiálnímu vyhlášení války mezi Indií a Pákistánem, vpádem Paštunů započala první indicko-pákistánská válka o Kašmír, která někdy bývá nazývána jako válka o rozdělení. Po zapojení Indie do války se indickým vojenským jednotkám podařilo dosadit mahárádžu zpět do jeho funkce (Strnad 2013: 815–824; Cohen 2015: 350, 367), avšak boje nadále pokračovaly.

Během války, v lednu 1948, se Indie obrátila na Radu bezpečnosti Organizace spojených národů (dále OSN) se stížností na agresí Pákistánu. Indie žádala, aby byl Pákistán oficiálně vyzván k zastavení vojenského vměšování se do války v Kašmíru. OSN tehdy rozhodla o vytvoření Komise OSN pro Indii a Pákistán, jejímž úkolem bylo nalézt politické řešení konfliktu. Zajímavostí je, že členem této komise byl Josef Korbel, československý diplomat a otec Madeleine Albrightové. O rok později za pomoci komise Indie a Pákistán uzavřely příměří a dohodly se na vymezení společné hranici v Kašmíru, kterou nazvaly Linie příměří. V roce 1972 byla Linie příměří upravena a přejmenována na tzv. Linií kontroly (*Line of Control*, dále LOC), jejíž vymezení můžete vidět na předchozí příloze číslo 5 (Menon 2021: 53; Strnad 2013: 826), kde je vyznačena přerušovanou čarou.

První indicko-pákistánská válka o Kašmír si vyžádala mezi jedním až dvěma miliony životů. Velkým problémem byla uprchlická vlna, která čítala 14 milionů osob, z toho jich až 8,6 milionu bylo muslimů a 5,3 milionu hinduistů. I přes vojenskou výhodu a politickou podporu předsedy vlády v Kašmíru, Indie ztratila část území ve prospěch Pákistánu (Cohen 2015: 350; Strnad 2013: 824–825). Ještě před vyhlášením příměří se totiž pákistánským jednotkám podařilo obsadit severozápadní část Kašmíru. Od 50. let tak Pákistán přímo spravoval území tzv. Severních oblastí² (*Northern Areas*), které můžete vidět červeně vyznačené na následující příloze číslo 6. Vedle Gilgit-Baltistánu Pákistán ovládal také Azád Kašmír, na příloze vyznačen rudě červenou barvou. K pákistánskému Kašmíru³ patřilo také údolí Šaksgam nacházející se v severovýchodní oblasti Kašmíru a na příloze vyobrazeno hnědou barvou. Pákistán si držel údolí Šaksgam až do roku 1963, kdy ho postoupil Číně (Ganguly 1990: 59; Menon 2021: 102; Britannica 2024b). Indická část Kašmíru se tehdy skládala ze státu Džammú a Kašmír a Aksai Činu, které jsou v příloze číslo 6 vyznačeny béžovou a žlutou barvou.

---

² Území později přejmenované na Gilgit-Baltistán. Tento název užívám dále v diplomové práci pro označení území Severních oblastí.

³ Pro zjednodušení dále užívám pro označení částí Kašmíru spravovaných Pákistánem a Indií pouze termíny pákistánský Kašmír a indický Kašmír.

Příloha č. 6 - Rozdělení Kašmíru

Po válce OSN vydalo několik rezolucí, v nichž požadovalo vyhlášení referenda o problematice Kašmíru. Ani jedna ze zemí ale nebyla k návrhu nakloněna. Indie zprvu sice souhlasila s referendem, avšak poté, co Pákistán odmítl stáhnout své ozbrojené síly z kašmírského území, se indická vláda rozhodla návrh OSN zamítnout. Obě strany konfliktu tedy odmítly iniciativu OSN o návrhu referenda. Příměří vyhlášené v lednu 1949 ale netrvalo příliš dlouho, již o půl roku později došlo k porušení vymezené LOC (Strnad 2013: 826; Menon 2021: 54). Kvůli nepřátelskému postoji Indie a Pákistánu a jejich neschopnosti spolupracovat na řešení sporného Kašmíru, se daly očekávat další střety.

Kvůli válce a neúspěšné snaze OSN se indická vláda rozhodla rozšířit administrativní kontrolu nad svou částí Kašmíru, která celkem tvořila přibližně dvě třetiny území celého Kašmíru. V roce 1952 byl indické části Kašmíru přiznán zvláštní status, jež byl ustanoven v článku 370 indické ústavy. Z administrativního hlediska byl indický Kašmír svazovým teritoriem, které se díky zvláštnímu statutu těšilo větší autonomie než ostatní administrativní jednotky Indie. Článek 370 ukládal indickému Kašmíru poloautonomní statut, kdy kašmírská vláda měla výlučné pravomoci ve všech oblastech politiky až na výjimku zahraniční politiky, obrany a komunikace. Původním obyvatelům Kašmíru byla také udělena zvláštní práva, například pouze Kašmířani mohli

vlastnit nemovitý majetek v Kašmíru. Během let se ale indické centrální vládě dařilo pomalu oslabovat pravomoce Kašmíru, a to skrze nové zákony a ústavní příkazy o integraci (Ganguly 1990: 59; Strnad 2013: 826; Lalwani – Gayner 2020: 4).

Během období studené války se státy soupeřící o Kašmír také staly součástí velmocenského soupeření. Velmoci například usilovaly o zajištění kontroly nad ropnými poli na Blízkém východě, v oblasti Perského zálivu. Původně měla stabilitu na Blízkém východě zajistit Velká Británie prostřednictvím kontroly Indického subkontinentu, avšak po rozpadu Britské Indie se Západ zaměřil více na Pákistán, který měl převzít úlohu umožňující kontrolu ropných polí. USA společně s Velkou Británií proto usilovaly o proměnu Jižní Asie v prozápadně orientovaný region. Vytváření spojení v Jižní Asii mělo také přispět k zadržování SSSR a Číny. Když mezi Indií a Pákistánem vypukl konflikt o Kašmír, Západ si musel vybrat jednu ze stran sporu za svého spojence (Menon 2021: 55; Eichler 2007: 72).

USA si vybraly Pákistán, s nímž se začaly sblížovat již od roku 1953, kdy země uzavřely dohodu o vojenských dodávkách a obranně. Navazování spojení probíhalo také například skrze Bagdádský pakt. Vedle geografické blízkosti Pákistánu k Perskému zálivu si USA vybraly Pákistán také kvůli islámskému náboženskému prostředí. Cílem totiž bylo zlepšení muslimského veřejného mínění o USA, které se především na Blízkém východě v důsledku vzniku Izraele výrazně zhoršilo. Indická vláda se také snažila najít svého spojence, důvodem nebylo pouze sblížení Pákistánu a USA, ale také hraniční spory s Čínou. Indie se proto otevřela vojenské, ekonomické a politické podpoře SSSR. Vedle snahy vyrovnat americko-pákistánské spojení se stala důvodem navázání vztahů se SSSR také získání podpory v otázce Kašmíru (Cohen 2015: 353; Menon 2021: 55, 76). I pro Indii a Pákistán se tak spojení s jednou z velmocí stalo do jisté míry nástrojem odstrašení druhé strany a mělo proto dopad také na situaci v Kašmíru.

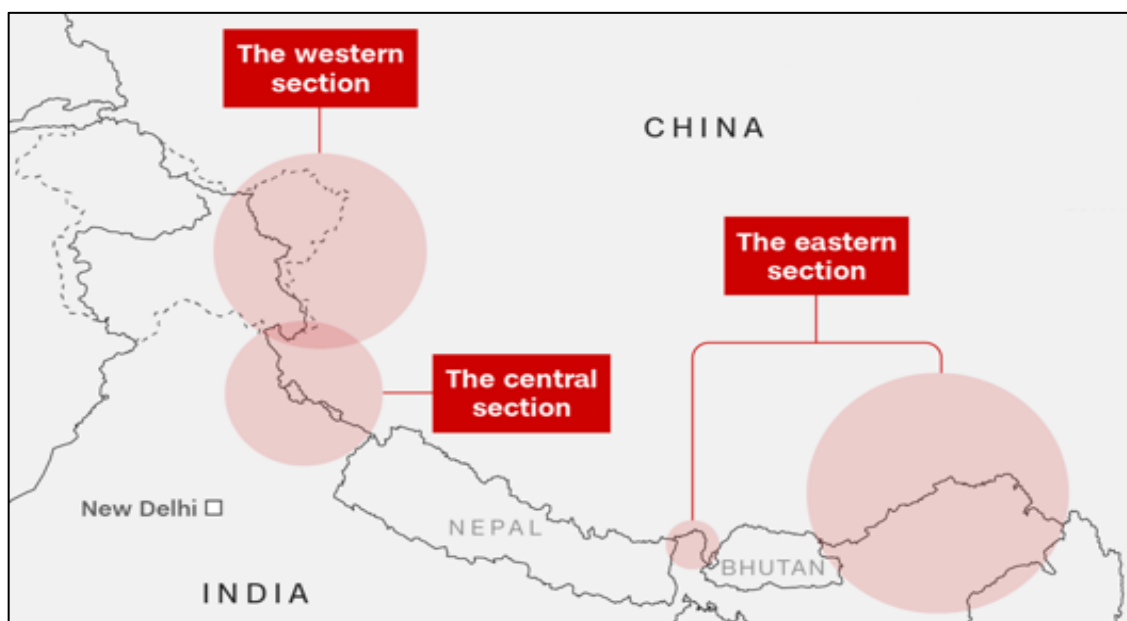
3.2 Indicko-čínská válka (1962)

Vedle rozdělení Britské Indie přispěl k proměně geopolitického prostředí na asijském kontinentu také vznik Číny v roce 1949. Během následujícího období 50. let 20. století proto vyvstala otázka podoby indicko-čínské hranice. Problematika společných hranic sahá již do roku 1913, kdy Velká Británie svolala ve městě Simla trilaterální konferenci se zástupcem Číny (tehdejší Čínská republika) a Tibetu. Strany měly na

konferenci diskutovat vztah Tibetu a Číny. Ministr zahraničí Indie, Sir Henry McMahon, využil příležitosti a tajně uspořádal oddělené jednání s tibetským zástupcem v Dillí v březnu 1914. Na jednání McMahon přinutil zástupce Tibetu k přijetí navrhované hraniční linie Indie a Tibetu, respektive Číny. Linie, pojmenována po McMahonovi, byla Brity na konci konference prezentována jako výsledek společného jednání se zástupci Tibetu a Číny. Čínská strana ale odmítla platnost jakékoli dohody mezi Velkou Británií a tibetským zástupcem a nikdy McMahonovu linii oficiálně neuznala (Maxwell 1999: 907).

Jak můžete vidět na následující příloze číslo 7, územní spory Indie a Číny se netýkaly pouze oblasti Tibetu, tedy východní části společné hranice. Problém nejasného vymezení indicko-čínské hranice se týká celé její délky. Sporné oblasti se nachází tedy nejen ve východní a střední části, ale také v západní části, kde se spory týkají oblasti Kašmíru.

Příloha č. 7 - Indicko-čínská hranice

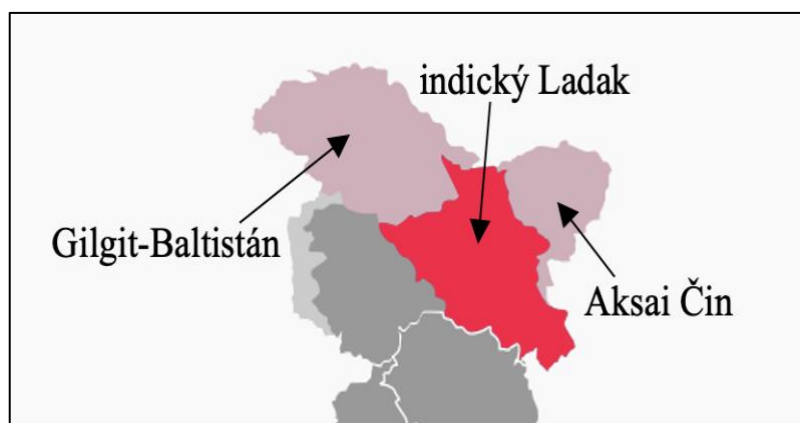

Sporné oblasti na hranicích Indie a Číny nakonec vedly k vypuknutí indicko-čínské války. Střetu armád v roce 1962 avšak předcházelo několik událostí, které přispěly k eskalaci napětí. Roku 1950 Čína zahájila invazi do Tibetu a obsadila ho. Následkem čínské okupace vypuklo v roce 1959 v Tibetu povstání, při kterém dalajláma uprchl do exilu v Indii. K napětí mezi Indií a Čínou přispěl také proindický postoj Tibetu. Právě ochrana Tibetu se stala jednou ze záminek pro útok Číny na Indii. Na čínské straně

také panovaly obavy vyvolané budováním indických stanovišť na sever od sporné hranice (Kaplan 2012: 243; Menon 2021: 56, 59).

Hlavní příčinou války se stalo území Aksai Čin, které se nachází v západním sektoru společné hranice, v Kašmíru. Oblast Ladaku představuje více než polovinu Kašmíru, jak můžete vidět na příloze číslo 8, kde je území Ladak vyobrazeno sytě a světle růžovou barvou. Ladak se tedy skládá z území indického Ladaku, pákistánského Gilgit-Baltistánu a čínského Aksai Činu. Celý Ladak se rozprostírá na rozloze přibližně 117 000 km². Někdy se oblasti Ladak přezdívá „malý Tibet“ nebo „indický Tibet“, neboť je nejen geograficky, ale i etnicky spojena s Tibetem. Dokonce Ladak až do 19. století administrativně spadal pod správu Tibetu, proto dodnes většina obyvatel Ladaku vyznává lámaistický buddhismus. V 19. století oblast Ladaku zabrali Britové a připojili ji ke Kašmíru. Během dělení Britské Indie se Ladak rozdělil mezi nastupující státy Indii a Pákistán. Indické části, která je vyobrazena sytě růžovou barvou, zůstal stejný název. Pákistánská část Ladaku, kterou Pákistán získal ve válce s Indií, byla dříve známá jako Severní oblasti, dnes jako Gilgit-Baltistán. Zájem o zisk alespoň části oblasti Ladak měla také Čína, která již byla přítomna v jeho východní části Aksai Čin. Právě na území Aksai Čin se Čína zaměřila, neboť pokud by ho dokázala ovládnout, získala by lepší pozemní přístup k pákistánské části Kašmíru (Cohen 2015: 297; Britannica 2024a).

Příloha č. 8 - Rozdělení oblasti Ladak

V 50. letech 20. století navíc indická vláda zjistila, že Čína staví dálnici spojující Tibet a čínskou provincii Sin-ťiang přes Aksai Čin. Ve skutečnosti velkou část území Aksai Čin kontrolovala Čína, ale Indie si ho nárokovala. Pokud by se Číně podařilo ovládnout celé území Aksai Čin, Indie by to považovala za přímé ohrožení. Z Aksai Čin by totiž čínské jednotky mohly skrze údolí v pohoří Karakoram zaútočit na severní část

Indie. K napjaté situaci mezi Indií a Čínou přispěl také již zmiňovaný útek dalajlámy do Indie. Již v říjnu 1959 došlo v Aksai Činu k menším přestřelkám mezi indickými a čínskými vojáky, ale až v roce 1962 vypukla válka o strategickou dálnici, respektive o Aksai Čin a další sporná území na společné indicko-čínské hranici (Cohen 2015: 297; Strnad 2013: 838).

Čína využila Karibské krize, která zaneprázdnila USA a SSSR, a rozhodla se udělat rázný krok proti Indii. Například v ten samý den v říjnu 1962, kdy se John F. Kennedy rozhodl vyhlásit blokádu Kuby, čínští vojáci zaútočili na izolované indické základny jak ve východní, tak i západní části indicko-čínské hranice. V západní části společné hranice se hlavní boje odehrávaly v indické části Kašmíru. Podobně jako při zahájení čínského útoku, ten samý listopadový den roku 1962, kdy byla ukončena blokáda Kuby, Čína vyhlásila jednostranné příměří. Indicko-čínská válka skončila vítězství Číny, jež získala území Aksai Čin o rozloze přibližně 15 500 km². Nově nabyté území, které odpovídalo přibližně 40 % území indického Ladaku, Číně oficiálně uznal Pákistán v Čínsko-pákistánském protokolu z roku 1987 (Menon 2021: 96–98; Cohen 2015: 297).

Přestože Čína získala rozsáhlé území, dopad války byl mnohem větší. Dlouhodobý negativní dopad válka měla na indické veřejné mínění o Číně a také nenávratně poškodila vztahy Indie a Číny. Během indicko-čínské války a v poválečném období docházelo k proměně spojení Indie a Číny s jednotlivými velmocemi. SSSR se v indicko-čínské válce rozhodl podpořit Čínu, neboť se obával konfrontace s USA. Na sovětský krok USA tehdy odpověděly podporou Indie a uznáním McMahonovy linie jako indicko-čínské hranice. Svou podporu USA ukázaly vysláním skupiny letadlových lodí do Bengálského zálivu, cílem bylo vyjádření ochoty zasáhnout, pokud Čína bude dále postupovat na jih. Vedle proměny spojení v rámci mezinárodního systému indicko-čínský konflikt přispěl ke vzniku Sdružení národů jihovýchodní Asie (*Association of South East Asian Nations*, dále ASEAN) a k uspořádání asijské alianční struktury v čele s USA (Menon 2021: 98–99).

Na následující příloze číslo 9 můžete vidět žlutě vyznačený Aksai Čin a další dodnes sporná území v západní a východní části indicko-čínské hranice a také zmiňovanou McMahonovu linii. V západní části společné hranice je území Indie a Číny odděleno tzv. Linie aktuální kontroly (*Line of Actual Control*, dále LAC), za jejímž pojmenováním stojí také McMahon a která se po válce stala neoficiální hranicí. Podoba

hranice měla odpovídat tomu, jaké území Indie a Čína po válce skutečně kontrolovala. V roce 1987 se indicko-čínská hranice se opět stala předmětem sporu a roku 1993 Indie a Čína podepsaly dohodu o zachování míru a klidu podél LAC (Maxwell 1999: 913–916). Otázka indicko-čínské hranice a okolních sporných území ale dodnes není zcela vyřešena.

Příloha č. 9 - Sporná území na indicko-čínské hranici

Pro Indii neúspěch ve válce znamenal nutnost otevření se spojení s jednou ze soupeřících velmocí. Indická vláda se proto rozhodla navázat vztahy se SSSR. Čína se ale indicko-sovětského sblížení obávala a začala si tak uvědomovat nutnost spojení ve svém protiindickém postoji. Čínským spojencem se stal Pákistán, největší nepřítel Indie. Nepřátelství obou zemí vůči Indii se stalo jejich pojícím faktorem a základním kamenem další spolupráce. Ve stínu zlepšování americko-indických vztahů Pákistán souhlasil se zahájením jednání o vytyčení hranic mezi pákistánskou částí Kašmíru a čínským Sin-ťiangem. Významným milníkem čínsko-pákistánského vztahu se stala dohoda o hranicích z března 1963, ve které Pákistán postoupil Číně část území z oblasti Gilgit-Baltistán. Jednalo se o údolí Šaksgam s rozlohou přes 5 300 km², které si zároveň nárokovala Indie. Na oplátku se Čína stala jedním z největších dodavatelů zbraní do Pákistánu (Menon 2021: 60, 100–102; Cohen 2015: 353).

V roce 1963 se Čína a Pákistán dohodly také na výstavbě dálnice v pohoří Karákóram, která je pozemním spojením pákistánské části Kašmíru a čínské oblasti Sin-ťiang. Výstavba karákóramské dálnice byla dokončena až roku 1978 a dodnes

představuje jediný zpevněný úsek historické Hedvábné stezky vedoucí ze Středomoří do Číny (Cohen 2015: 354). Postupem času tak strategické partnerství Pákistánu a Číny nabývalo čím dál více na významu.

3.3 Druhá válka o Kašmír (1965)

Druhé válce o Kašmír mezi Indií a Pákistánem předcházelo několik menších přeshraničních střetů ve státu Gudžarát, v západní části Indie. Již od ledna 1965 Pákistánci iniciovali střety s Indií, kdy například zaútočili na indickou základnu v oblasti slanisek Rann v okrese Kutch, který sousedí s jižní částí Pákistánu. Boje se odehrávaly nejen při jižní společné hranici, ale také na severu v Kašmíru. Cílem Pákistánu bylo otestovat vojenskou připravenost a politickou reakci Indie. Vláda Indie reagovala umírněně, neboť nechtěla být zatažena do války, a usilovala proto o rychlé příměří. Dokonce se Indie obrátila na Mezinárodní soudní dvůr. Nakonec Pákistán, až pod tlakem britského premiéra Harolda Wilsona, v červnu 1965 ustoupil, přijal příměří a klid zbraní. Součástí červnového příměří mělo být navrácení Kargilských výšin, které indická armáda ovládla během bojů v severní části indicko-pákistánské hranice. Pokud by se země nebyly schopné do dvou měsíců dohodnout na řešení, měl o Kargilských výšinách rozhodnout mezinárodní tribunál. Indii a Pákistánu se opravdu nepodařilo domluvit, roku 1968 proto vznikl tribunál, který přiznal Pákistánu pouze 906 km² z nárokovaných 9 060 km² (Menon 2021: 105; Ganguly 1990: 60).

Nedlouho po ukončení bojů se Pákistán snažil v rámci operace Gibraltar infiltrovat své vojáky do indické části Kašmíru. Odhaduje se, že do Kašmíru přišlo až tři tisíce Pákistánců, jejichž úkolem bylo podpořit protiindické nálady a vyvolat povstalectví v indickém Kašmíru. Pákistánskou strategií bylo vyvolání chaosu, kterého by pákistánští vojáci využili k ovládnutí kašmírského území v rychlé, ale intenzivní válce. Dalším krokem mělo být vyhlášení příměří a vyzvání mezinárodního společenství, aby napomohlo a podpořilo konání referenda o budoucnosti Kašmíru. Přestože se operace Gibraltar nevyvíjela podle plánů, na začátku září 1965 se Pákistán rozhodl zahájit invazi na území indického Kašmíru a vyhlásit tak Indii válku. V boji proti Indii totiž Pákistán spoléhal na podporu Číny, jež měla Pákistánu nejen dodávat zbraně, ale pokusit se také o rozptýlení Indie ve východní části indicko-čínské hranice. Navíc některé muslimské

státy přislíbily Pákistánu podporu (Ganguly 1990: 60–61; Braithwaite – D’costa 2018: 206). Při vyhlášení války tedy pákistánská vláda spoléhala na podporu od svých spojenců.

Během druhé války o Kašmír se také proměnili spojenci Indie a Pákistánu. Během 50. let a počátkem 60. let Velká Británie dodávala Indii zbraně. Postupem času se ale hlavním dodavatelem zbraní stal SSSR. Naopak USA přestaly dodávat zbraně Pákistánu, kterému ale nadále dodávali zbraně dva jiní spojenci, a to Turecko a Írán. Írán dokonce poskytl pákistánskému letectvu během druhé války o Kašmír útočiště. Avšak hlavním pákistánským spojencem nadále zůstávala Čína, kdy se čínsko-pákistánské vazby dokonce ještě více rozrostly a zintenzivnily. Během druhé indicko-pákistánské války čínská vláda, jak přislíbila Pákistánu, například obviňovala Indii z porušení společné hranice v oblasti Sikkim a udržování vojenských základen v Tibetu. K obviněním Číny patří dokonce únos 50 jaků. Čínským záměrem bylo vytvoření tlaku na indickou vládu a získání záminky pro mobilizaci čínské armády. Indie se ale nenechala Čínou vyprovokovat (Menon 2021: 107, 112), neboť nechtěla, aby mezi zeměmi vypukl otevřený válečný konflikt.

Druhá válka o Kašmír ale neměla dlouhého trvání, ještě v září 1965 skončila. Důvodem byl nátlak mezinárodního společenství, především USA, které na obě strany konfliktu zavedly zbrojní embargo. Ke konci září se armády obou zemí sice stáhly, avšak mír země uzavřely až v lednu 1966 v Taškentu. Roli zprostředkovatele míru sehrál SSSR, neboť USA se tehdy angažovaly ve válce ve Vietnamu. V Taškentu se strany konfliktu dohodly na vrácení území do podoby před válkou a také diskutovaly možná řešení sporu o Kašmír. Přestože dohoda z Taškentu navrátila oběma stranám území a nastolila příměří mezi zeměmi, nepodařilo se zabránit další infiltraci pákistánských agentů a užívání partyzánských metod Pákistánem. Na setkání v Taškentu se Pákistán ani nezřekl války jako nástroje řešení sporu o Kašmír (Ganguly 1990: 61; Menon 2021: 106). Spor o Kašmír tak opět nebyl vyřešen a ani mezi stranami konfliktu nedošlo k většímu zlepšení vztahů.

3.4 Bangladéšská válka za nezávislost (1971) a další střety v Kašmíru

Vedle válek o Kašmír se Indie a Pákistán střetly také v rámci Bangladéšské války za nezávislost v roce 1971. Roku 1970 se ve Východním Pákistánu konaly parlamentní volby, po kterých vítězná strana v březnu 1971 žádala o vznik nezávislého Východního Pákistánu. Vedení Západního Pákistánu reprezentované generálem Yahyou Khanem ale

požadavek odmítlo a rozhodlo se na místě zakročit. Důsledkem zapojení Západního Pákistánu byly masakr bengálských nacionalistů a vlna povstání. Situace nakonec vyústila v zásah vojenského režimu ze Západního Pákistánu a vyhlášení stanného práva (Strnad 2013: 842; Ganguly 1990: 62), kdy se obyvatelstvo Východního Pákistánu ocitlo pod kontrolou a tlakem vojáků.

Pákistánská armáda nejen utlačovala a omezovala práva obyvatelstvo, ale také vraždila. Například v rámci operace *Searchlight* vojáci zabíjeli nejen své oponenty, ale zaměřili se také na deset milionů hinduistů žijících ve Východním Pákistánu. Vojenské jednotky Západního Pákistánu zabíjely, vyháněly nebo alespoň zastrašovaly hinduisty, což velice znepokojilo indickou společnost. K již tak existujícím obavám Indie z chování pákistánského vojenského režimu přispěl na konci ledna 1971 únos letadla indické společnosti. Za únosem a posléze zničením letadla stáli pákistánští agenti společně s několika Kašmířany (Menon 2021: 127). Chování Pákistánu ve Východním Pákistánu a spoluúčast na únosu indického letadla přispěla k nárůstu napětí mezi zeměmi.

Násilí a nepokoje ve Východním Pákistánu navíc zapříčinily útěk přibližně 9,8 milionu osob do Indie. Migrační vlna znepokojovala vláda v Dillí, neboť by mohla přispět ke zhoršení již tak nestabilní a neklidné situace ve východní části Indie. V prosinci 1971 se proto indická vláda rozhodla ve Východním Pákistánu zasáhnout. Se zapojením Indie do Bangladéšské války za nezávislost současně započala třetí indicko-pákistánská válka. Přestože se hlavní boje odehrávaly ve Východním Pákistánu, vojenské jednotky se střetly také v Kašmíru. Vítězem indicko-pákistánské války se stala Indie, která tak dopomohla vzniku nezávislého Bangladéše. Indii ve válce podpořil SSSR, naopak na pákistánské straně stála opět Čína (Ganguly 1990: 61–62; Cohen 2015: 354) a také USA. Američané na podporu Pákistánu vyslali do Bengálského zálivu letadlovou loď s jadernými zbraněmi. Indická vláda krok USA ale vnímala jako provokativní a rozhodla se proto roku 1972 zahájit vlastní jaderný program. Již o dva roky později Indie uskutečnila první podzemní testy. Rozvíjející se indický jaderný program znepokojil Pákistán, jenž začal ještě více posilovat spojení s Čínou. Pákistánská vláda též usilovala o upevnění již existujících nebo navázání nových vztahů s muslimskými státy na Blízkém východě (Strnad 2013: 843). Vytvářením spojení Pákistán doufal ve vyvážení nejen velikosti konvenční armády, ale také rozvíjejících se jaderných kapacit.

Po válce roku 1972 Indie a Pákistán uzavřely dohodu ze Simly, která měla být počátkem éry přátelských a harmonických vztahů. Státy si daly za cíl nastolení trvalého míru na Indickém subkontinentu a normalizace jejich vztahů. Simelská dohoda obsahovala paragraf deklarující rozhodnutí obou zemí o urovnání svých sporů mírovými prostředky. Vyřešení sporu navíc mělo být dosaženo skrze bilaterální jednání nebo jakýmkoliv jiným způsobem, se kterým budou souhlasit obě strany konfliktu. V dalších letech se tento paragraf stal předmětem sporu, neboť smluvní strany interpretují paragraf odlišně. Indická strana paragraf chápe jako závazek vyrovnání sporu o Kašmír bez intervence vnějších aktérů, tedy jen jednání mezi indickými a pákistánskými představiteli. Oproti tomu Pákistán usiluje o zapojení mezinárodního společenství do řešení kašmírské otázky (Ganguly 1990: 62; Bhargava 1973: 26–27), tedy pákistánská strana chce spor o Kašmír zmezinárodnit, což Indie odmítá.

Pár měsíců po uzavření Simelské dohody Indie prosazovala změnu vymezení Linie příměří z roku 1949. Indickým argumentem byla proměna podoby Linie příměří po válce v roce 1971. Dle Indie musela hranice oddělující indický a pákistánský Kašmír odpovídat aktuální poválečné situaci na zemi. Hlavním důvodem indických snah bylo to, že po válce Indie kontrolovala území i za Linií příměří, tedy větší území než po první válce v roce 1949. Dohoda o změně Linie příměří ale měla pouze podobu ústní dohody mezi hlavami státu, navíc tehdejší pákistánský prezident Alí Bhutto později odstoupil od dohody, neboť se obával reakce vedení pákistánské armády. Pákistán proto dodnes dohodu o změně hranice považuje za nelegitimní a neuznává Indii nastolenou, již zmiňovanou, hranici LOC. Navzdory tomu Indie reprezentuje LOC jako hranici, na které se s Pákistánem shodly. Dodnes LOC není mezinárodně uznávanou hranicí (Bhargava 1972: 27; Menon 2021: 136), zůstává proto nadále *de facto* hranicí oddělující indickou a pákistánskou část Kašmíru.

Po válce v roce 1971 a rozvoji indického jaderného programu si Pákistán začal čím dál více uvědomovat, že nedokáže ovládnout Kašmír konvenční válkou. Navzdory modernizaci ozbrojených sil za pomoci USA nebyla pákistánská armáda schopna vyrovnat se té indické. Nově se Pákistán se proto rozhodl v boji s Indií využívat teroristických metod a jiných asymetrických prostředků boje. Zároveň se Pákistán rozhodl získat jaderné zbraně, což ale v USA vyvolalo obavy. Navíc se pákistánská vláda obrátila pro další podporu do muslimského světa, neboť již v předchozích válkách

a menších střetech s Indií některé muslimské země poskytly Pákistánu diplomatickou podporu. Muslimská podpora Pákistánu ze zemí Blízkého východu měla negativní dopad na Indii, které několikrát hrozil nedostatek ropy, neboť Indie většinu ropy dováží ze zemí Perského zálivu. Vedle ohrožení energetické bezpečnosti mělo sbližování Pákistánu a muslimských zemí také nepřímý dopad na bezpečnost Indie. Spojenectví Pákistánu a muslimských zemí totiž bylo podnětem k islamizaci pákistánské politiky a společnosti (Menon 2021: 136; Ganguly 1990: 67–69), což představovalo hrozbu pro hinduistickou Indii.

Kvůli geografické poloze se Pákistán v roce 1979 zapojil po boku USA do bojů proti SSSR v Afghánistánu. Pákistánskou pomoc si USA chtěly zajistit také skrze Čínu, na kterou vytvářely tlak, aby svého pákistánského spojence přinutila k upuštění boje s Indií a namísto toho se soustředila na afghánskou hrozbu. Čína ale s americkým požadavkem nesouhlasila. I přesto Pákistán s pomocí souhlasil, neboť USA přehlížely pákistánskou podporu džihádu v Pandžábu a také Kašmíru (Menon 2021: 224–225). Po válce v Afghánistánu, kdy se zlepšily vztahy USA a SSSR, význam Pákistánu pro americkou vládu upadl. Navíc během administrativy prezidenta Ronalda Reagana USA navázaly vztahy s Indií, jejíž ekonomika byla na vzestupu. Indie a USA spolupracovaly v oblastech telekomunikace, elektroniky a výpočetní techniky. Spolupráce mezi zeměmi se rozvíjela také v oblasti obranných technologií, kdy USA pomáhaly Indii například při výrobě lehkých bojových letadel. Pokud by v té době Pákistán vyhlásil válku Indii, mohlo by dojít k dalšímu oslabení americko-pákistánského vztahu (Ganguly 1990: 68–70). Sbližování Indie a USA mohlo přispět k přesvědčení Pákistánu o nutnosti užití asymetrických prostředků v boji proti Indii.

Zapojení v Afghánistánu mělo vliv na vnitřní politickou situaci v Pákistánu, kde se posílila již velice silná role pákistánské armády. Militaristická kultura sahá až ke vzniku samotného pákistánského státu, kdy armáda přispěla k podkopání rozvoje demokratických institucí. Cílem armády tehdy bylo získání podílu na vládnutí. Během 70. let se tak ještě více posílilo postavení armády, která se již v roce 1969 dostala vojenským převratem k moci. Příčinou převratu byla nespokojenost Pákistánců, ke které přispěla vedle dalších vnitřních problémů také Taškentská dohoda uzavřená po druhé válce o Kašmír (Ganguly 1990: 61).

Na přelomu 70. a 80. let navíc došlo k islamizaci a radikalizaci pákistánské politiky, k níž přispěla radikalizace islámu vyvolaná nestabilní situací v Afghánistánu. V 80. letech Pákistán z iniciativy USA a za pomoci *Central Intelligence Agency* mobilizoval Afghánce ve jménu islámského džihádu k boji proti SSSR. Po vyhnání Sovětů z Afghánistánu se soupeřící afghánské skupiny dostali do střetů. Pákistán tehdy podpořil militantní islámské studentské hnutí, z něhož později vznikl Taliban. Právě Taliban se nakonec v polovině 90. let dostal k moci. Za dohledu a pomoci mocné pákistánské zpravodajské služby *Inter-Services Intelligence* (dále ISI) se Taliban vyzbrojil. Vedle výzbroje ISI pomohlo Talibanu rekrutovat nové členy a poskytl mu výcvik. Za pomoci Pákistánu tak Taliban ovládl většinu Afghánistánu. Pákistán tak stál u vzniku Talibanu a podporoval další radikální islámské skupiny v Afghánistánu. Sympatizování Pákistánu s radikálními islámskými skupinami a proměna pákistánské politiky vyvolaly u indické vlády obavy (Siddiqui 2008: 162; Dodh 2017: 115). Vztahy mezi Indií a Pákistánem se tak opět ochladily.

Roku 1984 eskalovalo napětí také v oblasti ledovce Siačen, kam Pákistán přesunul své vojenské jednotky, které se se pokusily obsadit pozice vedoucí k průsmyku Karakoram. Úkolem pákistánských vojenských jednotek spojit se s Čínskou lidovou osvobozenou armádou (*People's Liberation Army*, dále PLA). Hlavním cílem bylo oživit otázku Kašmíru. Čínsko-pákistánskou snahu se Indií ale podařilo překazit, kdy na ledovec Siačen vyslala své vojenské jednotky a získala si kontrolu nad nejvýše položeným bojištěm na světě. Na ledovci přišlo o život více lidí kvůli nepříznivým podmínkám než v důsledku přestřelek (Menon 2021: 161; Lalwani – Haegeland 2018: 78). Navzdory indické dominance potyčky s Pákistánem na ledovci přetrvávaly ještě několik let. Pro indickou bezpečnost má ledovec Siačen veliký geostrategický význam, neboť ledovec představuje jedinou překážku ve spojení čínských a pákistánských sil. Pokud by se Číně a Pákistánu podařilo spojit své armády, na celé severní hranici by byla narušena bezpečnost Indie. Indická vláda proto od roku 1984 vynakládá obrovské finanční prostředky na udržení své pozice a kontroly nad ledovcem (Kalis – Dar 2013: 119).

Vztahy Indie a Pákistánu se mírně zlepšily až v roce 1988, kdy se k moci v Pákistánu dostala civilní vláda. Ke konci 80. let byl navíc Pákistán zaneprázdněn vnitřními problémy, například vypuklo etnické násilí v provincii Sindh nebo vzrostl

obchod s drogami. Postavení tehdejší premiérky Benazir Bhutto zpochybňovali nejen vzdorovití regionální vůdci, ale také samotná pákistánská armáda. Premiérka byla kritizována především za svou politiku vůči Indii v otázce Kašmíru, kdy stavěla mírnější postoj k Indii, než by si někteří pákistánští vůdci přáli. I přes návrat civilní vlády ale nedošlo k oslabení silné pozice armády jak v domácích, tak i zahraničních záležitostech (Ganguly 1990: 66; Strnad 2013: 850; Dodh 2017: 116). Hlavní slovo v zahraniční politice a kašmírské otázce tak nadále měla pákistánská armáda.

V roce 1991 rozpad SSSR vyvolal jednu z největších geopolitických změn, kterou Brzezinski (1999: 93–94) označil za geopolitický zmatek. Ve středu Eurasie vznikla „černá díra“ a nová velice složitá geopolitická situace. S koncem studené války se místo komunismu objevila nová ideologická hrozba na asijském kontinentu, byl jí islám, respektive jeho militantní forma. Během 90. let se myšlenky militantního a protizápadního islamismu rozšířily z Blízkého východu do regionu Jižní a Jihovýchodní Asie. K šíření islámu přispívali nejen vysílání kazatelé islámské víry, ale také finanční podpora od muslimských zemí (Eichler 2007: 69). Rozpad SSSR tedy měl nepřímý dopad na bezpečnost Jižní Asie.

O situaci v eurasijském Balkáně se Indie a Pákistán sice zajímaly spíše okrajově, ale rozpad SSSR nepřímo ovlivnil vztahy mezi Indií, Pákistánem a Čínou a také jejich spojenci. Po rozpadu SSSR si Pákistán snažil zajistit jakékoliv výhody spojené s trasami plynovodů či ropovodů vedoucí ze Střední Asie do Arabského moře. Hlavním cílem Pákistánu tehdy ale bylo získat větší geopolitický význam, k tomu mělo dopomoci zapojení se a uplatňování svého vlivu v sousedním Afghánistánu. Chování Pákistánu ale znepokojovalo Indii, která proto politicky podpořila působení Íránu v Afghánistánu. Indická vláda měla obavy také z rostoucího čínského vlivu napříč asijským kontinentem, především ve Střední Asii. Indie proto podpořila přítomnost Ruska nejen ve středoasijských, ale také kavkazských státech (Brzezinski 1999: 142-143).

Svou pozici musela přehodnotit také Čína, která se obávala, že se stane dalším cílem USA usilující o pád komunistických režimů. Čínská vláda proto začala přehodnocovat návrhy Indie na legalizaci *statutu quo* společné hranice. Indická vláda také navrhovala zavedení opatření k udržení míru a k budování důvěry. Nakonec v září 1993 země podepsaly Dohodu o míru a klidu. Uzavření dohody dovolilo jak Číně, tak i Indii soustředit se na jiné priority. Indie se soustředila například na ekonomickou

a zahraničněpolitickou reformu a navázala vztahy také s USA, Ruskem, Japonskem a dalšími státy. Indicko-čínská dohoda navíc přispěla k neutrálnějšímu postoji Číny v indicko-pákistánských otázkách. Příkladem neutrálnějšího postoje je přesvědčení Pákistánu, aby na zasedání Rady pro lidská práva v roce 1993 neprosazoval rezoluci odsuzující Indii za porušování lidských práv v indickém Kašmíru. Dále roku 1999 v souvislosti s pokusem Pákistánu o obsazení části území za LOC, Čína vedle dalších států zdůraznila nedotknutelnost LOC v Kašmíru (Menon 2021: 190–193). I přes tlak Číny a mezinárodního společenství se Pákistánu povedlo vyprovokovat krátkou, ale ostrou válku s Indií, o níž pojednává následující podkapitola.

3.5 Třetí válka o Kašmír (1999)

Indicko-pákistánské vztahy byly během 90. let charakterizovány vleklým násilím a spirálou bezpečnostních dilemat (Eichler 2007: 73). Před samotným vypuknutím třetí války o Kašmír se ale zdálo, že vztahy mezi Indií a Pákistánem se zlepšují, kdy se například v roce 1998 obnovilo autobusové spojení mezi indickou a pákistánskou částí Kašmíru. Snahy o zlepšení vztahů se objevily v důsledku obav z vypuknutí jaderné války, neboť ten samý rok oba národy potvrdily vlastnictví jaderných zbraní sérií testů. Představitelé Indie a Pákistánu se hned v roce 1999 dohodli na deklaraci z Láhauru, jejíž součástí byl tzv. složený dialog. V rámci složeného dialogu státy měly diskutovat o nejvýznamnějších oblastech jejich vztahu. Jedním z témat byly právě jaderné zbraně (Menon 2021: 223; Snedden 2021: 277). Přestože civilní vláda Pákistánu usilovala o zlepšení vztahů s Indií, pákistánská armáda měla jiné zájmy.

Nedlouho po dohodě z Láhauru se pákistánská armáda pokusila dobýt území na indické straně LOC v blízkosti města Kargil, po němž je třetí válka o Kašmír známá také jako Kargilská válka. Vedle zisku území si Pákistán dal za cíl také vyvolání vlny povstání v indické části Kašmíru a zapojení mezinárodního společenství, kdy Pákistán doufal, že by se ostatní státy postavily na jeho stranu. Pákistánské vojenské jednotky překročily LOC na jaře 1999, kdy vypukla krátká, ale ostrá válka. Na překročení LOC a zahájení války tradiční pákistánští spojenci, tedy USA, Čína a Írán, reagovali vyzváním Pákistánu k respektování LOC a stáhnutí jeho vojenských jednotek (Menon 2021: 223). Pákistánské vládě nezbývalo nic jiného, než se pod tlakem spojenců a mezinárodního společenství, které se obávalo jaderné války, vzdát.

Třetí válka o Kašmír tak skončila prohrou Pákistánu, navíc se posílilo vnímání LOC jako hranice mezi indickým a pákistánským Kašmírem. Neúspěch v Kargilské válce tehdejší generál pákistánské armády Parvíz Mušaraf, který připravoval plán na obsazení indického území, připisoval civilnímu vedení Pákistánu. Generál Mušaraf proto hned v říjnu 1999 zorganizoval vojenský převrat a opět tak dostal do vedení Pákistánu armádu (Menon 2021: 223). Kargilská válka potvrdila, že i když oficiální civilní vláda Pákistánu bude usilovat o sblížení s Indií, armáda se to bude snažit překazit. Na následující příloze číslo 10 můžete vidět, kde se nachází město Kargil, v jehož blízkosti se odehrávaly hlavní boje třetí války o Kašmír. Dále jsou na mapě barevně odlišené části, do kterých bylo kašmírské území po roce 1999 rozděleno. V pravém horním rohu mapy si navíc můžete všimnout jaký stát danou část Kašmíru administrativně spravoval a zároveň kdo si ho nárokoval. Celkově má Kašmír rozlohu přes 222 tisíc km², na které žije přes 17,5 milionu obyvatel. Největší část Kašmíru, přibližně 101 tisíc km² spravuje Indie, což je přes 45 % území celého Kašmíru. Pod správou Pákistánu je přes 78 tisíc km², tedy lehce přes 35 %, a Čína ovládá území o rozloze přes 42 tisíc km² činící téměř 19 % (Snedden 2021: 301).

Příloha č. 10 - Rozdělení Kašmíru po roce 1999

3.6 Povstalectví, militantnost a terorismus

Ke konci 80. let nespokojenost obyvatelstva v indickém Kašmíru eskalovala. Vedle špatné ekonomické situace docházelo k utlačování práv ze strany centrální vlády, kdy se některé etnické menšiny nemohly účastnit politického procesu. Dalším problémem byla také korupce, a to nejen ve volebním procesu, ale i v dalších oblastech místní politiky. Právě po zmanipulovaných volbách do Národního shromáždění roku 1987 byl zaznamenán významný nárůst povstalectví v Kašmírském údolí. Současně, kvůli nespokojenosti s centrální vládou Indie a jejími praktikami, vzrostly také militantní nálady a počet násilných incidentů s bezpečnostními silami Indie. Povstalecké a militantní nálady se objevily především u mladých a vzdělaných Kašmířanů vyznávající islám. Postupem času v Kašmírském údolí vedle povstaleckých skupin začaly vznikat a působit také militantní skupiny, jejichž cílem povětšinou byl vznik nezávislého Kašmíru nebo připojení indické části Kašmíru k Pákistánu (Lalwani – Gayner 2020: 4; Ganguly 1990: 63–64; Rai 2018: 12). Ganguly rozdělil povstalecké a militantní skupiny celkem do tří základních skupin.

První základní skupina zahrnovala organizace muslimských fundamentalistů s propákistánským postojem a návazností na fundamentalistickou pákistánskou politickou stranu *Jammait-i-Islami*. Do této skupiny patřily organizace: *Muslim Students Federation*, *Islami-Jammiat-Tulba* a *Hizbul Mujahideen* (dále HM). Druhá základní skupina se pojila s *Jammu and Kashmir Liberation Front* (dále JKLF), která je nejstarší separatistickou organizací založenou již roku 1965. Na JKLF byly dále napojeny následující organizace: *Mahaz-i-Azadi*, *Kashmir Students Liberation Front* a *Kashmir Mujahideen Liberation Front*. Základním přesvědčením těchto organizací společně s JKLF bylo právo na vytvoření nezávislého státu Kašmír, připojení k Pákistánu odmítaly. Do poslední třetí základní skupiny patřila *Jammu and Kashmir People's League*, která má jednoznačné propákistánské směřování. Přestože jednotlivé povstalecké skupiny v indickém Kašmíru měly různé ideologie, všechny odmítaly indickou nadvládu. Postupem času proto docházelo k oslabování autority indické vlády (Ganguly 1990: 64–65; Ganguly 1996: 76), kdy se současně během 90. let počet povstaleckých a militantních skupin ještě více rozrůstal. Historický vývoj kašmírského povstalectví od roku 1989 až po rok 2019 je v následující části rozdělen do tří období.

3.6.1 První období (1989–2002)

Od roku 1989 do roku 2002, v prvním období kašmírského povstalectví, bylo zaznamenáno nejintenzivnější násilí. V roce 1989 se poklidná povstání přeměnila v násilné ozbrojené povstání, kdy většinu militantů tvořili muslimští Kašmírané. Z počátku v čele povstání stála skupina JKLF, která v červenci 1988 odpálila první bombu na území indického Kašmíru a následně v prosinci 1989 unesla dceru indického ministra vnitra. Od roku 1989 pak militanti čím dál častěji útočili, zastrašovali anebo i zabíjeli nejen politiky, ale také úředníky a členy bezpečnostních sil. Hlavním centrem kašmírského odporu se stalo Kašmírské údolí, ve kterém se během roku 1989 konaly stávky, atentáty výbuchy bomb a další útoky na vládní majetek (Snedden 2021: 266–268, 274; Rai 2018: 11). Vedle násilí se dalším problémem stalo vysídlení přes 200 tisíc kašmírských Panditů, kteří v roce 1990 tvořili 4 % všech obyvatel Kašmírského údolí. Kvůli svému hinduistickému vyznání a proindickému postoji, se Pandité stali cílem militantních skupin. V důsledku pronásledování, utlačování a vraždění byli Pandité donuceni opustit Kašmírské údolí (Ganguly 1996: 76; Biberman 2019: 69; Snedden 2021: 273) a utéct na území Indie.

Centrální vláda v Dillí zprvu v indickém Kašmíru nijak nezasahovala, neboť byla zaneprázdněna nadcházejícími národními volbami, obviněními z korupce a dalšími problémy. Zárodek kašmírského povstalectví proto mohl nadále růst (Ganguly 1990: 64). Po zhoršení situace a nárůstu počtu ozbrojených povstání ale indická centrální vláda zřídila pozici guvernéra, který vládl indickému Kašmíru, dohlížel na tamní situaci a rozhodoval dle zájmů centrální vlády v Dillí. Nezávislé a demokraticky zvolené politické instituce v indickém Kašmíru tak byly zlikvidovány. Vedle politické kontroly Indie vyslala do Kašmírského údolí své vojáky a polovojenské síly, které prováděly protipovstalecké operace. Jakoukoli politickou mobilizaci kašmírských separatistů indická vláda netolerovala a její odpovědi byly různé formy nátlaku, od zadržování, mučení až po popravy povstalců. Cílem indické vlády bylo porazit nebo alespoň kontrolovat protiindické povstalecké skupiny (Samii 2005: 6; Snedden 2021: 268) usilující o změnu statutu indickému Kašmíru.

Jak již bylo zmíněno v podkapitole 3.4, po rozpadu SSSR se objevila islámská ideologická hrozba, kdy se myšlenky militantního a protizápadního islamismu rozšířily do celé Jižní Asie, tedy i do Kašmíru. Během 90. let přispěla k islamizaci kašmírského

povstalectví již také zmiňovaná pákistánská podpora Talibanu a dalších radikálních islámských skupin. Povstalci v indické části Kašmíru tak přebírali některé myšlenky islamismu. Dokonce mnoho kašmírských povstalců cestovalo do Afghánistánu, aby se zúčastnilo vojenského výcviku a poté se vrátili do indického Kašmíru bojovat za své cíle. Výcvik, nejen kašmírských bojovníků, ale také pákistánských a jiných zahraničních bojovníků, vedli příslušníci Talibanu. Vojenský výcvik měl Kašmířany připravit na džihád v indickém Kašmíru (Glassner – Fahrer 2004: 307; Menon 2021: 160). Vedle vycvičených Kašmířanů se ale od poloviny 90. let do indického Kašmíru navraceli také džihádističtí militanti jiné národnosti, jejichž role v kašmírském povstalectví postupně rostla. V indickém Kašmíru tehdy bylo již přes deset povstaleckých skupin, indická vláda se proto rozhodla na své území rozmístit až 400 tisíc příslušníků indické armády a polovojenských jednotek (Samii 2005: 1; Ganguly 1996: 76), které měly nejen zajistit bezpečnost místního obyvatelstva, ale především udržet kontrolu nad indickým Kašmírem a potlačit tamní povstalectví.

Ze vzniku povstalectví v indickém Kašmíru indická vláda viní Pákistán. Dle Indie je kašmírské povstalectví výsledkem pákistánské propagandy, logistické podpory a výcviku povstalců. Obvinění Pákistán samozřejmě odmítá, neboť za důvod vypuknutí povstalectví považuje nárůst etnicko-náboženských nálad mezi utlačovanou muslimskou komunitou. Dle Gangulyho (1996: 78) vznik povstalectví zapříčinily dva faktory, a to politická mobilizace a institucionální rozklad v Kašmíru. Vznik povstalectví tedy připisuje domácím problémům. Přestože Pákistán nestál u samotného vzniku kašmírského povstalectví, významně přispěl k jeho dalšímu nárůstu, kdy podporoval povstalce finančně, dodávkami zbraní, dále poskytoval kašmírským bojovníkům výcvik a také bezpečné útočiště. Pákistánská vláda na počátku přiznala pouze morální a diplomatickou podporu militantních skupin. Až v roce 2010 bývalý pákistánský prezident generál Parváz Mušaraf potvrdil spojení Pákistánu s protiindickými povstaleckými a militantními skupinami působícími v Kašmíru. Mušaraf dokonce přiznal, že Pákistán zformoval některé militantní skupiny zaměřené na boj proti Indii v Kašmíru. Mušaraf také potvrdil, že pákistánské bezpečnostní síly vycvičily militanty (Rai 2018: 5; Snedden 2021: 276; Ganguly 1990: 64–65). Role Pákistánu v eskalaci povstaleckých a militantních nálad Kašmířanů tak byla potvrzena.

Pákistán podporoval povstalce a militanty hned z několika důvodů. Již po první válce o Kašmír si Pákistán začal uvědomovat své nedostatky ve velikosti a vybavení armády. Neschopnost Pákistánu porazit Indii v konvenční válce potvrdila pákistánská prohra v Kargilské válce. Pákistánská vláda se proto snažila najít jiný způsob či prostředky, jak se vyrovnat vojenské konvenční převaze Indie. Možností, jak získat celý Kašmír a potenciálně i porazit Indii, byla destabilizace indické části Kašmíru zevnitř (Menon 2021: 54–55, 225). Dalším důvodem pákistánské podpory byla snaha zabránit politickým skupinám z indické části Kašmíru v uzavření míru s Dillí. Naopak Pákistán doufal, že se indický Kašmír připojí k pákistánskému území. Největší podpora proto směřovala k militantním skupinám, které připojení k Pákistánu podporovaly. V polovině 90. let se tak Pákistán odklonil od nacionalistické JKLF, a naopak podpořil islamistickou militantní skupinu HM, která se poté stala dominantní skupinou v indickém Kašmíru (Lalwani – Gayner 2020: 4; Samii 2005: 6).

Pomoc povstalcům a militantním skupinám poskytovala především pákistánská armáda a její bezpečnostní síly vedené ISI. Podporu Pákistán poskytoval všem skupinám, které se chtěly připojit k protiindickému boji v Kašmíru. Za podpory a vedení Pákistánu se časem zformovaly tři velké militantní teroristické skupiny, které existují dodnes. První již zmiňovanou skupinou je HM, jež se skládá především z Kašmíranů, ale sídlí v Pákistánu. Cílem HM je připojení indického Kašmíru k Pákistánu. Dvě zbylé skupiny jsou *Lashkar-e-Toiba* (dále LeT) a *Jaish-e-Mohammed* (dále JeM), které se skládají ze zahraničních bojovníků. Obě skupiny mají původ také v Pákistánu, který skrze ně dodával na území indického Kašmíru lidské kapacity údajně bojující za svobodu Kašmíru. Dle skupiny LeT, jejíž bojovníci jsou známí pro kruté metody boje, po džihádu v Kašmíru dojde k osvobození celé Indie a posléze také zbytku světa. Pro své teroristické metody, jako jsou sebevražedné útoky, je známá skupina JeM. Vedle těchto tří velkých skupin existuje velice agresivní skupina *Harkat-ul Djihad-ul Islami*, jejíž cílem je vytvoření světového chalífátu. Během let se objevily také pokusy o založení kašmírských buněk al-Kaidy a Islámského státu (Snedden 2021: 275–276; Rai 2018: 5; Eichler 2007: 73–74), ale úspěšné nebyly.

Přeshraniční terorismus je spojován s Pákistánem, respektive pákistánskou armádou, poprvé již v roce 1971, důvodem podpory terorismu byla snaha přilákat pozornost mezinárodního společenství na kašmírskou otázku. Vedle přeshraničního

terorismu se Pákistán považuje za tzv. pasivního sponzora terorismu, kdy stát či jiný aktér podporuje teroristické skupiny a užívá je proti svým nepřítelům. Teroristické útoky by tak mohly být považovány za vedlejší či doprovodné akce vleklého omezeného konfliktu v Kašmíru. Postupem času se přeshraniční terorismus stal asymetrickým prostředkem boje s Indií. Zpočátku se Indie snažila na chování Pákistánu reagovat umírněně, například v lednu 1994 namísto odvety Indie nabídla Pákistánu podobnou dohodu o míru a klidu na hranicích jakou uzavřela s Čínou. I přes indické snahy o zlepšení vztahů, se chování Pákistánu ale nezměnilo a teroristické útoky dále pokračovaly. Příkladem je útok v Bombaji v roce 1993 nebo útok na indický parlament roku 2001 (Dodh 2017: 115; Menon 2021: 192; Eichler 2007: 160, 301). Již v 1. polovině 90. let proto USA, sice pod nátlakem indické vlády, označily Pákistán za stát sponzorující terorismus. Pákistán tehdy ale pouze přesunul velkou část základů kašmírských militantních skupin do východního Afghánistánu, kde platil Talibanu, aby kašmírské teroristy ochránil (Menon 2021: 160). Pákistánská podpora militantních a teroristických skupin tak nadále pokračovala.

Podobně jako rozpad SSSR dalším významným milníkem byl teroristický útok na USA dne 11. září 2001, který měl nepřímý dopad také na konflikt v Kašmíru. Nedlouho po útoku v USA, v prosinci 2001, došlo k teroristickému útoku na indický parlament, který připravili teroristé⁴ z Pákistánem podporovaných skupin LeT a JeM. Po útoku na indický parlament USA vyzvaly Pákistán, aby buď podporoval jejich válku proti terorismu anebo nadále zůstal sponzorem terorismu, což by mělo pro Pákistán jisté důsledky. Pákistán se sice veřejně rozhodl spolupracovat s USA, ale nadále tajně poskytoval útočiště, podporu a informace teroristickým skupinám jako je Taliban nebo al-Kaida, proti kterým USA bojovaly. Pákistán měl v té době vazby dokonce na Usáma bin Ládina. Pákistánským důvodem spolupráce s USA bylo také to, že USA přehlížely pákistánský džihád proti Indii (Menon 2021: 224; Snedden 2021: 277). Podobně jako tomu bylo za sovětské invaze do Afghánistánu.

Pákistán tedy nadále podporoval spřátelený režim Talibanu, protože od něj dostal nabídku strategického partnerství proti Indii. Pomoc Talibanu poskytovala především pákistánská ISI, která pomáhala například při vyvolání povstání v Afghánistánu,

---

⁴ Po útoku 11. září 2001 dochází k proměně vnímání militantů a bojovníků za svobodu, kteří bývají nově označováni za teroristy (Snedden 2021: 277). Podobně tomu bylo také v Kašmíru, kde některé skupiny, dříve považované za militantní, získaly označení teroristické. Ve zbylé části diplomové práce se proto u některých skupin například LeT nebo JeM může objevovat označení jak militantní, tak teroristická.

poskytovala Talibanu zásoby nebo výcvikové tábory. I přes přátelský vztah s Talibanem, Pákistán zůstal díky své geostrategické poloze hlavní oporou v boji proti globálnímu terorismu (Biberman 2019: 101–103; Dodh 2017: 123). Avšak pod tlakem USA, po zahájení války proti terorismu, Pákistán vydal až několik stovek hledaných teroristů. To se ale nelíbilo pákistánské armádě, jež měla s džihádistickými skupinami uzavřené strategické partnerství. Po vydání teroristů se tak pákistánský prezident Mušaraf, který rozhodl o vydání teroristů, stal terčem teroristických útoků. Dalším nepřímým důsledkem války proti terorismu bylo umocnění islámského charakteru militantních skupin působících v indickém Kašmíru. Z Blízkého východu tak směřovalo čím dál více džihádistů přes pákistánské území do indického Kašmíru (Eichler 2007: 73–74), což pro Indii představovalo bezpečnostní hrozbu.

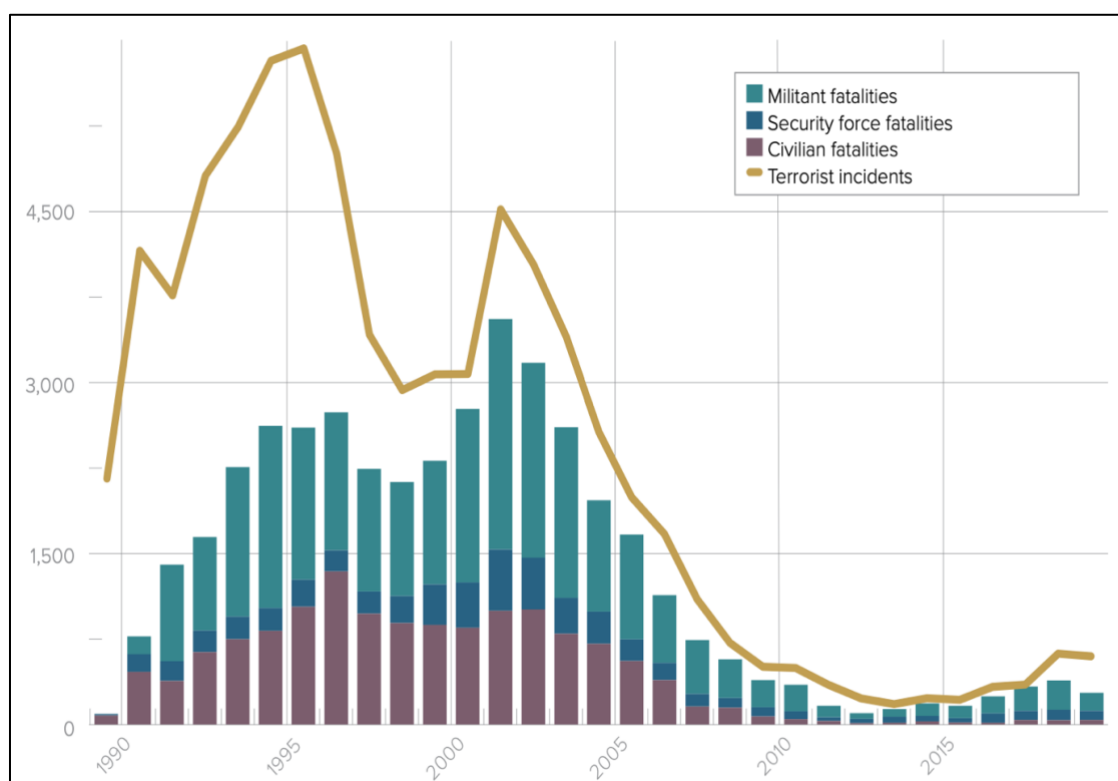
3.6.2 Druhé období (2003–2012)

Po roce 2001 se snížil počet infiltrací militantů na území indického Kašmíru. Hlavním důvodem bylo zlepšení bezpečnosti LOC, kdy Indie podél hranice vystavěla bezpečnostní plot, dále navýšila hraniční kontroly a také zlepšila své zpravodajské služby. Menší přítomnost militantů přispěla současně ke snížení počtu teroristických incidentů. K poklesu incidentů přispělo také vypuknutí afghánské války v říjnu 2001, kdy mnoho džihádistických rekrutů odcházelo bojovat do Afghánistánu. Také pákistánská podpora militantních skupin po roce 2001 oslabil. V indickém Kašmíru se ale současně prohlubovaly odcizení a nedůvěra muslimských Kašmířanů vůči indické vládě, neboť celý indický Kašmír se nadále nacházel pod silným dohledem a tlakem Dillí. Navíc v Kašmíru přetrvávalo omezování svobod a přehlížela se právní odpovědnost indických bezpečnostních sil za porušování lidských práv (Lalwani – Gayner 2020: 4, 9; Samii 2005: 2) a jiné přestupky. Nespokojenost mezi Kašmířany proto přetrvávala.

Za poklesem pákistánské podpory militantních skupin stála složitá ekonomická situace a izolace Pákistánu vyvolaná dalším vojenským pučem. Pákistánská vláda se také ocitla pod tlakem USA, aby měla k Indii smířlivější postoj a namísto toho se zabývala hrozbami v Afghánistánu. V letech 2003 a 2004 se proto zlepšily indicko-pákistánské vztahy, kdy se země dokonce dohodly na obnovení složeného dialogu z roku 1999. Nakonec v listopadu 2003 země vyhlásily příměří, po kterém se obnovilo dopravní a obchodní spojení přes LOC a zmírnilo se napětí na ledovci Siačen. Složený dialog přispěl ke zmírnění intenzity kašmírského povstalectví a až do roku 2007 nastolil klid

v okolí LOC. Pákistán dokonce slíbil, že nedopustí další teroristické útoky na území Indie. V následujících letech opravdu poklesl počet teroristických incidentů, jejichž úbytek můžete vidět na příloze číslo 11, na které je zlatou linkou vyobrazen graf vývoj teroristických incidentů (Menon 2021: 225; Snedden 2021: 279; Samii 2005: 2). Graf zobrazuje také roční počet úmrtí v Kašmíru spojených s povstalectvím mezi lety 1989 a 2019. Jednotlivé sloupce zobrazují počet úmrtí spojených s povstalectvím či působením militantních a teroristických skupin za daný rok. Zároveň v každém sloupci jsou oběti barevně rozlišeny na civilní, militantní a bezpečnostní síly.

Příloha č. 11 - Počet úmrtí v Kašmíru od roku 1989 do 2019

V indicko-pákistánských vztazích lze zaznamenat vzorec, kdy probíhající snahy politických představitelů o urovnání kašmírského konfliktu jsou narušeny teroristickým útokem. Snahy o mírové procesy sabotuje pákistánská armáda a ISI, které buď otevřeně nebo skrytě podporují teroristické skupiny. Například po dohodě Indie a Pákistánu o pravidelném autobusovém spojení hlavních měst indického a pákistánského Kašmíru v dubnu 2005 džihádističtí bojovníci vyhrožovali zabitím cestujících (Samii 2005: 2; Dodh 2017: 117). Dalšími příklady narušení pokusů o urovnání sporu jsou teroristické útoky na vlaky v Bombaji v červnu 2006 a poté o dva měsíce později na indickou ambasádu v Kábulu. Se snahami civilní vlády Pákistánu o zlepšení vztahů s Indií často

nesouhlasí pákistánská armáda, jež sleduje své vlastní zájmy, o kterých pojednávám v analytické části. Na vztah Indie a Pákistánu tak mají značný vliv politické problémy uvnitř Pákistánu, kde o moc soupeří civilní a vojenská vláda. Například od roku 2007, i přes slib civilní vlády, silně postavená pákistánská armáda a její zpravodajské služby ISI opět užívaly terorismu k boji proti Indii a uzavíraly tajné dohody s teroristy ze skupiny LeT. Právě skupina LeT stála za jedním z největších a nejznámějších teroristických útoků, který se odehrál v Bombaji v listopadu 2008. Brutální povaha bombajského útoku, při kterém zemřelo více než 170 osob a 300 jich bylo zraněno, a další armádou podporované teroristické útoky umocňovaly názor indické veřejnosti, že se zemí jako Pákistán nelze vyjednávat (Menon 2021: 226; Snedden 2021: 278). Vnitřní situace v Pákistánu a veřejné mínění v Indii tak znemožňovaly pokračovat v jednáních týkajících se kašmírské otázky.

Roku 2008 se navíc v Kašmíru objevila nová vlna povstalectví, kdy mladí Kašmířané začali organizovat masivní nenásilné demonstrace proti indické okupaci Kašmíru. Důvodem eskalace bylo přetrvávající omezování a utlačování ze strany indické vlády, které vyvolalo nová povstání a incidenty, při kterých došlo i k úmrtí Kašmířanů. Dillí neusilovalo o vyjednávání, ale naopak přijalo ještě tvrdší přístup, a to nejen ke kašmírským povstalcům a obnoveným militantním skupinám, ale také vůči Pákistánu. Nadměrné násilí a porušování lidských práv ze strany bezpečnostních sil Indie ale pouze vedlo k dalšímu prohlubování nespokojenosti a odcizení Kašmířanů (Lalwani – Gayner 2020: 4; Rai 2018: 17). I samotné vlády Indie a Pákistánu se kvůli vzájemné nedůvěře ocitly v patové situaci znemožňující vyřešení kašmírského konfliktu. Indie se obávala, že pokud stáhne své vojáky z indického Kašmíru, dojde k zabránění území propákistánskými militanty. Naopak Pákistán, respektive pákistánská armáda se obávala, že Indie uzavře s militanty separátní mír. Pákistánská armáda se proto rozhodla povstalce a militanty nadále podporovat (Samii 2005: 10). Nedůvěra mezi státy tak přispěla k znovuvypuknutí nepokojů a násilí v indickém Kašmíru.

3.6.3 Třetí období (2013–2019)

Navzdory snížení počtu teroristických incidentů a zániku mnoha menších militantních skupin, ve třetím období skupina HM obnovila své působení. Dodnes je HM velice aktivní, největší a nejlépe vyzbrojenou skupinou v indickém Kašmíru. K dalším, ale méně aktivním, skupinám patří LeT a JeM. V důsledku větší přítomnosti indických bezpečnostních sil snižování počtu zahraničních bojovníků ve třetím období nadále

pokračovalo. Snížením počtu zahraničních bojovníků vzrostl podíl místních kašmírských bojovníků v povstaleckém boji. Povstalectví a odpor vůči indické vládě se tak těsněji spojily se samotnými Kašmířany, ne s vnějšími aktéry (Lalwani – Gayner 2020: 9; Rai 2018: 12–13).

Důkazem proměny povahy kašmírského povstalectví byl útok v Pulwamě v únoru roku 2019, který provedl sebevražedný atentáčník narozený a žijící v Kašmírském údolí. Příčinou útoku byla nespokojenost Kašmířanů nejen s indickou centrální vládou a chováním bezpečnostních složek, ale také s politickým vedením v indickém Kašmíru. Místo toho, aby indická vláda usilovala o uklidnění situace skrze politické vyjednávání, sdílení moci s tamní správou anebo zlepšováním kvality života Kašmířanů, Indie upřednostnila utlačování kašmírského obyvatelstva. V rámci protipovstalecké a protiteroristické strategie Indie navýšila přítomnost indických bezpečnostních sil, jejichž přestupky a omezování práv Kašmířanů indické soudy přehlížely. Indická reakce na pulwamský útok naopak zhoršila situaci v indickém Kašmíru. Například se navýšil počet rekrutů do kašmírského povstalectví, které se samo o sobě více zmilitarizovalo (Lalwani – Gayner 2020: 9–11). Mezi Kašmířany se tak zvedla nová vlna odporu.

Noví kašmírští bojovníci častěji bývají vzdělaní, pochází z měst či příměstských oblastí, dále jsou ze střední třídy a technicky zdatní. Zpočátku noví kašmírští bojovníci nebyli efektivní tak jako zahraniční bojovníci, až postupem času se ukázala jejich větší účinnost. Povstalci nyní dokáží vést psychologický boj a mobilizovat masovou podporu nejen kašmírského obyvatelstva. K mobilizaci obyvatelstva a vyjádření svých názorů nová generace kašmírských povstalců využívá platformy sociálních sítí. Pro organizaci spontánních protiindických shromáždění se sociální sítě využívaly ale již v roce 2010 (Lalwani – Gayner 2020: 9; Snedden 2021: 280; Rai 2018: 17). Výhodami internetového prostoru jsou rychlá komunikace, anonymita a schopnost oslovit velké masy lidí.

Vedle proměny podílu Kašmířanů oproti zahraničním bojovníkům na kašmírském povstalectví je pro třetí období charakteristické tzv. kvazínásilí, které bývá spojováno spíše s odporem civilistů než ozbrojených bojovníků. Kvazínásilí může být chápáno jako hybridní donucovací strategie mezi nenásilnými strategiemi občanského odporu a násilným ozbrojeným odporem. Kvazínásilné chování se tak nachází v šedé zóně povstaleckých metod. Mezi znaky kvazínásilí patří nesmrtící síla, asymetrické prostředky boje vůči dobře vyzbrojeným bezpečnostním silám a také publicita, díky které povstalci

získávají nejen vnitřní, ale i vnější podporu. Povstalci sice nejsou ozbrojeni, ale skrze provokování a podněcování střetů s bezpečnostními silami usilují o vyvolání jejich přehnané reakce, která by mohla delegitimizovat samotnou Indii. Cílem kašmírských povstalců je mobilizovat sympatie a účast dalších osob na protiindickém postoji. Zároveň si ale dávají pozor, aby nepřekročili určitý práh použití násilí, čímž ukazují svou ochotu vyjednávat. Pod kvazinásilím si můžeme představit házení kamenů, účast na pohřbech bojovníků nebo narušování protimilitantních operací bezpečnostních sil. Například se povstalci shromáždí v místě, kde mají bezpečnostní síly zasáhnout, nebo vytvoří lidskou bariéru mezi bezpečnostními silami a militanti (Lalwani – Gayner 2020: 6–8), kteří tak mají čas uniknout.

Roku 2014 se v Indii k moci dostala politická strana Indická lidová strana (*Bharatiya Janata Party*, dále BJP), která podpořila navýšení přítomnosti bezpečnostních sil v indickém Kašmíru. Od roku 2015 navíc BJP usilovala o získání křesel v místní vládě indického Kašmíru. Zajištění silného postavení nejen v indickém Kašmíru, ale i v dalších indických státech bylo součástí širší strategie BJP pro získání dominantní pozice napříč celou zemí. Mezi dvě nejsilnější postavy BJP patří Narendra Modi a Amit Shah, jejichž konečným cílem je proměnit Indii na hinduistickou nacionalistickou republiku, od vstupu do vlády se proto snaží centralizovat rozhodovací moc ve svých rukou. I přes zvýšenou přítomnost bezpečnostních sil, docházelo v indickém Kašmíru k menším potyčkám. Například v roce 2016 po smrti Burhana Waniho, mladého kašmírského militanta ze skupiny HM, vypukly v Kašmírském údolí povstání a kvazinásilí. Wani byl známou osobností v indickém Kašmíru díky svým příspěvkům na sociálních sítích, kde sdílel své názory o ozbrojeném boji a odporu vůči Indii. Na jeho pohřeb proto přišlo až okolo 200 tisíc osob. Intenzita nepokojů vyvolaných smrtí mladíka se zmírnila až po třech měsících. Následkem střetů Kašmíranů a indických bezpečnostních sil zemřelo až 100 Kašmíranů (Bose 2021: 180–186, 193; Rai 2018: 17). Podobných případů, tedy úmrtí známé nebo významné osoby protiindického odboje a následný vzestup nové vlny povstalectví, je od počátku kašmírského povstalectví roku 1989 mnoho.

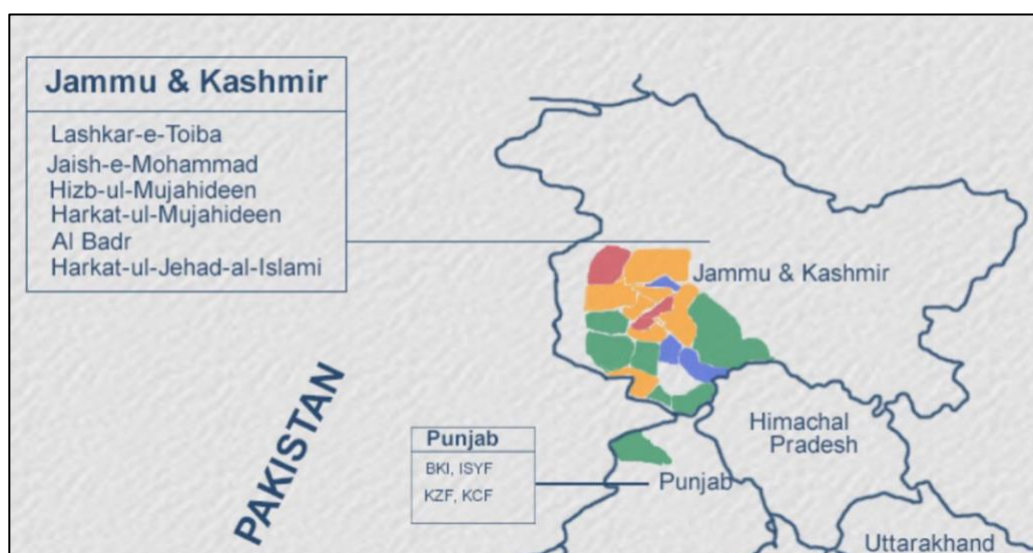
Vedle eskalace odporu a povstaleckých nálad mezi Kašmířany teroristické skupiny nadále prováděly útoky, jejichž cílem bylo přerušit jakékoliv jednání mezi indickou a civilní vládou Pákistánu. Příkladem je sebevražedný útok skupiny JeM na stanoviště indické armády ve městě Uri v září 2016. V důsledku útoku zemřelo

19 indických vojáků, na což Indie odpověděla útokem na tábory militantů za LOC. Útoku totiž předcházelo sblížení pákistánského premiéra Nawaza Šarífa s indickým protějškem Modim, kdy se Šaríf zúčastnil inauguračního ceremoniálu Modiho a následně Modi se zúčastnil svatby vnučky Šarífa. Sebevražedný útok v Uri avšak zničil jakékoliv zlepšení vztahů politického vedení Indie a Pákistánu. S rokem 2017 se sice kašmírské povstalectví oslabilo, ale militanti nadále útočili na indické bezpečnostní síly (Bose 2021: 183; Lalwani – Haegeland 2018: 75). Násilí v indickém Kašmíru proto nadále přetrvávalo.

Ve třetím období největšími militantními a teroristickými skupinami byly následující organizace: LeT, JeM, HM a *Harkat-ul-Mujahideen*. Tyto a další ozbrojené skupiny jsou zodpovědné za porušování lidských práv, únosy, sexuální násilí a zabíjení civilistů (OHCHR 2019: 30–31) nejen na území indického Kašmíru, ale také ve zbylé části Indie. Na příloze číslo 12 můžete vidět výčet dalších větších militantních skupin působících v oblasti Kašmírského údolí v roce 2019. Barvy označují nejen území, kde militantní skupiny působí, ale také odlišují, jak moc je daná část působením militantních skupin zasažena. Nejhuře na tom jsou oblasti při hranicích s pákistánským Azád Kašmírem.

Příloha č. 12 - Nestátní aktéři v Kašmíru roku 2019

V první polovině roku 2019 se zhoršil indicko-pákistánský vztah, důvodem byl již zmiňovaný pulwamský útok. Za útokem stála skupina JeM, jež rekrutuje mladé Kašmířany k sebevražedným operacím. V únoru 2019 kašmírský sebevražedný atentátník ze skupiny JeM zaútočil na konvoj indických policejních sil mířící do města Šrínagar.

Celkem 44 lidí zemřelo v důsledku teroristického útoku, který se tak stal nejsmrtelnějším útokem na indické bezpečnostní síly za posledních 30 let kašmírského povstalectví. Napříč Indií útok vyvolal rozruch a touhu po odplatě. Indická vláda proto začala zatýkat představitele propákistánských politických skupin, dále pozastavila autobusovou dopravu přes LOC pro obyvatelstvo indického Kašmíru a přerušila také přeshraniční obchod. Následně indické letectvo bombardovalo údajné teroristické útočiště na pákistánském území. Odpovědí Pákistánu bylo překročení LOC a útok na indické území sousedící s LOC. Napětí mezi zeměmi dospělo až k sestřelení indického bojového letounu na pákistánském území (Snedden 2021: 294; Bose 2021: 188–191). Únorový sebevražedný útok nejen ukázal křehkost indicko-pákistánského vztahu, ale také představoval začátek nepokojeného roku 2019, kterým se více zabývá následující kapitola.

4 Současná situace (od srpna 2019)

Významným milníkem vývoje Kašmíru se stal srpen 2019, kdy indická vláda oznámila zrušení již zmiňovaného článku 370 indické ústavy, který se pro Kašmířany stal pomyslným symbolem kašmírské suverenity. Již od roku 1954 Dillí systematicky oslabovalo článek 370, ale až v srpnu 2019 ho zcela zrušilo, čímž indický Kašmír ztratil svůj zvláštní statut. Indický Kašmír, tedy indický stát Džammú a Kašmír, tak ztratil svůj poloautonomní statut a byl rozdělen do dvou svazových teritorií⁵. Prvním teritoriem je Ladak a druhým je Džammú a Kašmír. Se změnou statutu současně indická vláda, pod vedením BJP, bez jakékoliv konzultace se zvolenými zástupci nebo tamními obyvateli zavedla legislativní a správní změny. Například zaniklo zákonodárné shromáždění indického Kašmíru (Snedden 2021: 294–295; Lalwani – Gayner 2020: 13).

O zrušení zvláštního statusu indického Kašmíru usilovala vládnoucí strana BJP již před rokem 2019, kdy v roce 2018 Dillí zavedlo v indickém Kašmíru vládu prezidenta, což je ústavní nástroj stavící regionální orgány pod kontrolu centrální vlády. Své snahy BJP odůvodňovala kašmírskou podporou separatismu, militantnosti a také korupce. Indický Kašmír, dle centrální vlády v Dillí, může těmto problémům čelit lépe pod jejím dohledem. Dillí též považovalo zvláštní statut indického Kašmíru za překážku rozvoje tamní ekonomiky. Jedním z dalších důvodů mohly být obavy vyvolané zhoršující se bezpečnostní situací ve třetím období kašmírského povstalectví. Dalším důvodem mohl být také zlepšující se americko-pákistánský vztah. Navíc v té samé době USA opakovaně nabízely stranám konfliktu zprostředkování mírových procesů sporu o Kašmír, o to ale Indie neměla zájem (Lalwani – Gayner 2020: 6, 13; Donthi 2024). Chování USA tak v Dillí vyvolávalo obavy z možných změn.

Zrušením článku 370 zanikl také článek 35A, jehož cílem bylo zachování odlišné kulturní identity Kašmíru. Článek 35A dával Kašmířanům zvláštní práva a výsady, kdy pouze původním Kašmířanům například umožňoval koupi nemovitého majetku, trvalé bydlení nebo získání politické funkce v indickém Kašmíru. Po zrušení statutu indického Kašmíru o těchto právech mohla rozhodovat centrální vláda v Dillí. Od zrušení článku 370 se tak Kašmířané obávají zasahování centrální vlády do kašmírských záležitostí, dále

---

⁵ Přestože po zrušení článku 370 vznikla ze státu Džammú a Kašmír dvě svazová teritoria, v diplomové práci budu pro označení Indií spravované části Kašmíru nadále užívat termín indický Kašmír.

ztráty jejich identity, jazyka, zvyků a náboženství. Hlavní hrozbu ale představuje právě změna ve vlastnictví půdy, kdy nově mohou také Indové zkupovat majetek v Kašmíru (Snedden 2021: 295; Lalwani – Gayner 2020: 13, 15).

Před zrušením článku 370 se Indická federace skládala z 29 států a šesti svazových teritorií. V minulosti sice nové státy v rámci federace vznikaly, a to buď oddělením z již existujících států, na základě dlouhodobých požadavků dané komunity, anebo povýšením svazového teritoria na stát. Avšak nikdy nebyl v rámci hierarchie administrativního členění snížen statut státu na svazové teritorium. Příklad indického státu Džammú a Kašmír proto byl neobvyklý (Bose 2021: 196; Raikar nedatováno). Od roku 2019 se tak Indie skládá z 28 států a osmi svazových teritorií. Na následující příloze číslo 13 lze vidět rozdělení Kašmíru dle Indie po zrušení článku 370. Pro porovnání územních nároků v Kašmíru jsou přiloženy také přílohy číslo 14 a 15, které zobrazují perspektivu Pákistánu a Číny.

Příloha č. 13 - Indická perspektiva rozdělení Kašmíru

Příloha č. 14 - Pákistánská perspektiva rozdělení Kašmíru

Příloha č. 15 - Čínská perspektiva rozdělení Kašmíru

Ještě před samotným zrušením obou článků Dillí zavedlo přísná bezpečnostní opatření v indickém Kašmíru, neboť očekávalo vlnu odporu a nesouhlasu se změnou. Jako první indická vláda rozhodla o evakuaci všech turistů a poutníků, povětšinou Indů,

a místo nich do indického Kašmíru vyslala až 45 tisíc příslušníků bezpečnostních sil. Poté indická vláda zavedla přísný zákaz vycházení a zintenzivnila bezpečnostní hlídky. V Kašmírském údolí a jeho okolí dokonce byl úplně nebo částečně omezen přístup k telekomunikacím, kdy se zablokovalo asi 8,8 milionu mobilních telefonů a také přístup k internetu byl omezen (Snedden 2021: 297; Bose 2021: 213–214). Cílem Indie bylo umlčení a potlačení reakce Kašmířanů. Díky zvýšené přítomnosti bezpečnostních sil, masovému zatýkání, dále zákazu vycházení a zákazu veřejných setkání vláda v Dillí dokázala alespoň částečně potlačit povstalectví (Lalwani – Gayner 2020: 14). I přesto ale nepokoje v indickém Kašmíru po srpnu 2019 vypukly.

Srpnová událost vyvolala nárůst počtu porušování příměří, přechodu LOC na indickou stranu a zvýšil se také počet Kašmířanů, kteří se připojili k militantním skupinám. Po srpnu 2019 lze zaznamenat zostřování postojů Kašmířanů a proměnu kašmírského povstalectví, kdy na počátku měli povstalci za cíl svobodný kašmírský stát, avšak v současnosti se zdá, že cílem je spíše osvobození se od Indie. Cílem je vymanění se z indické kontroly, a to bez ohledu na to, co budou Kašmířané muset obětovat. Dříve kašmírští povstalci usilovali o vytvoření nezávislého státu Kašmír skrze mírové prostředky, avšak dnes zauímají negativnější postoj k indické vládě a jsou rozhodnuti dosáhnout svého cíle i násilím. V důsledku indického útlaku si také čím dál více muslimských Kašmířanů, kteří ani nejsou součástí militantních skupin, přeje osvobození od Indie. Protiindické nálady se navíc rozšířily z Kašmírského údolí do vzdálenějších částí indického Kašmíru. Současně změnou prošla i strategie Indie, jejíž bezpečnostní síly přijaly tvrdší protipovstalecká opatření (Snedden 2021: 293–294) ve snaze potlačit jakýkoli odpor. Změna statutu indického Kašmíru tak nejen přispěla k proměně kašmírského povstalectví, ale mohla by být počátkem čtvrtého období povstalectví v indickém Kašmíru.

Nespokojenost vzrůstá nejvíce opět mezi kašmírskou mládeží, která se staví proti přítomnosti indických bezpečnostních sil a prosazuje odtržení Kašmíru od Indie. K nespokojenosti přispívá také hromadné zatýkání, kdy v období od 5. srpna 2019, datum zrušení článku 370, až do 29. února 2020 bylo v indickém Kašmíru zatčeno 7 357 osob, z toho 144 nezletilých, nejmladšímu bylo devět let. I přes preventivní zatýkání a další omezování a útlak ze strany bezpečnostních sil, povstalectví a kvazinásilí v indickém Kašmíru přetrvává. Například za rok 2019 bylo zaznamenáno

1 999 incidentů házení kamení, z toho se jich ale 1 193 odehrálo až po 5. srpnu 2019 (Bose 2021: 215, 219; Lalwani – Gayner 2020: 15). Přetrvávající nespokojenost Kašmíranů a povstalecké nálady tak mohou kdykoli eskalovat do nové vlny povstaleckého odporu.

Po zrušení článku 370 Pákistán pozastavil bilaterální obchod, vyhostil indického velvyslance a zastavil odjezd nově jmenovaného pákistánského velvyslance do Indie. V důsledku změny statutu se tak zhoršily obchodní a diplomatické vztahy s Indií. S rokem 2019 navíc narostl počet přeshraniční střelby a ostřelování na LOC. V roce 2015 činil počet incidentů 405 a v roce 2017 to bylo 971. Roku 2019 bylo zaznamenáno celkem 3 479 incidentů. Následující rok 2020 se počet ještě zvětšil, a to na 5 133 incidentů. Kvůli velkému množství incidentů a napjatým vztahům mezi Indií a Pákistánem je oblast kolem LOC velice militarizována. Při LOC se v zákopech a bunkrech nachází statisíce vojáků a samotná hranice je obehnaná elektrickým drátěným plotem a obklopena minovým polem. V únoru 2021 sice Indie a Pákistán uzavřely příměří (Bose 2021: 248; Clary 2024: 17; Shah – Shah 2020: 13), avšak napětí mezi zeměmi přetrvává.

Se změnou statutu indického Kašmíru nesouhlasila ani Čína, která za problematické považovala změny především v oblasti Ladaku, jehož součástí je Aksai Čin. Na indicko-čínské hranici proto v květnu 2020 vypukly střety, zpočátku se ale jednalo pouze o menší potyčky. Až v červnu 2020 byly zaznamenány první oběti, kdy se indiští a čínští vojáci utkali v brutálním boji v údolí Galwan. Přestože při střetu s PLA nebylo vystřeleno, neboť Indie a Čína si v dohodě o budování důvěry z roku 1996 zakázaly užívat střelné zbraně na LAC, v důsledku bojů zemřelo 20 vojáků indické armády a 76 jich bylo zraněno. Vojáci totiž bojovali například železnými tyčemi, obušky omotanými ostnatým drátem nebo posetými hřebíky, dále noži a kameny. Brutální smrtící střetnutí Indie a Číny vyvolalo na obou stranách masivní budování vojenských kapacit v blízkosti společné hranice (Bose 2021: 256–257; Lalwani – Gayner 2020: 13). Situace na LAC se uklidnila až po devítiměsíčním vyjednávání, kdy se strany v lednu 2021 dohodly na stažení vojáků a zmírnění napětí při jezeru Pangong Tso. V blízkosti jezera totiž od léta 2020 na sebe mířily nejmodernější bojové tanky Indie a Číny rozmístěné pouze několik stovek metrů od sebe (Bose 2021: 276). Avšak dodnes jsou vztahy Indie a Číny nejen na hranicích východního Ladaku s Tibetem a Aksai Činem, ale také ve východní části společné hranice proto napjaté.

I v samotném indickém Kašmíru, více jak čtyři roky od zrušení zvláštního statutu, kdy indická vláda slíbila, že nastane období míru a prosperity, nadále probíhají povstalecké útoky a střety mezi kašmírskými povstanci a bezpečnostními složkami. Nespokojenost a strach mezi kašmírskou mládeží, nejen kvůli útlaku ze strany indické vlády, totiž nadále přetrvává. Někteří Kašmířané dokonce obviňují Modiho vládu z nastolení „policejního státu“ v indickém Kašmíru, kdy neustálý dohled indických bezpečnostních sil vytvořil atmosféru všudypřítomného strachu. Nadále dochází k vyslýchání a zatýkání nejen politických představitelů, ale také novinářů, a to na základě přísných protiteroristických zákonů (Donthi 2024). Centrální vláda v Kašmíru zavedla například *Armed Forces Special Powers Act*, díky kterému bezpečnostní síly mohou prohledávat domy a zatýkat podezřelé osoby bez soudního příkazu nebo střílet na podezřelé osoby na místě. Jedním z dalších nových zákonů je *Public Safety Act* umožňující zadržení osob bez obvinění nebo soudu až na dva roky. Tento zákon byl především v letech 2019 a 2020 využit k uvěznění hlavních politických představitelů Kašmíru (Freedom House nedatováno a).

Přestože indická vláda deklaruje, že zničila jádro terorismu, v indickém Kašmíru nadále působí militantní a teroristické skupiny. Například v roce 2020 se spekulovalo o vzniku nové skupiny tzv. *The Resistance Front*, která se má skládat ze tří již několikrát zmíněných skupin, HM, LeT a JeM, a ještě z jedné skupiny *Al-Badr*. Tato nová skupina má být ovládána Pákistánem, který skrze ni je schopen ovlivňovat situaci přímo v indickém Kašmíru. Vedle bezpečnostního ohrožení ze strany nestátní aktérů podporovaných Pákistánem lidé v indickém Kašmíru dodnes čelí problémům jako korupce, uzavírání vzdělávacích institucí a nefunkčnost základní administrativy a správy (Snedden 2021: 275; Lalwani – Gayner 2020: 15).

I přes centrální vládou deklarovaný klid a mír v indickém Kašmíru, v říjnu 2023 militanti zorganizovali tři útoky v Kašmírském údolí, při kterých byli zabiti dva policisté a civilista (Donthi 2024). Další násilí se objevilo v prosinci 2023, kdy po separatistickém útoku, jehož následkem zemřelo pět indických vojáků, indická armáda zadržela osm civilistů. Po jejich výslechu byli nalezeni tři z nich mrtví, se známkami mučení. Na veřejnost se dokonce dostalo video, na kterém indické bezpečnostní síly mučí zadržené civilisty. Nad situací v Kašmíru již dlouhodobě orgány pro lidská práva a experti OSN

vyjadřují znepokojení. Dle ACLED (2024a) se státní násilí zaměřené na civilisty v indickém Kašmíru v roce 2023 ve srovnání s předchozím rokem zdvojnásobilo.

Jedním z dalších důvodů nespokojenosti Kašmířanů je také neexistence politických institucí, které by reprezentovaly zájmy místního obyvatelstva. V posledních letech proto obyvatelé Ladaku protestovali za větší politická práva a pravomoci v místní správě. V případě Džammú a Kašmír premiér Modi sice již v roce 2019 přislíbil předčasné volby, které by vytvořily místní zákonodárné shromáždění a vládu, to se ale nestalo. Poslední volby do místního shromáždění se konaly v roce 2014, až nyní po deseti letech, v roce 2024, si Kašmířané budou moct zvolit své představitele a vytvořit tak místní politické instituce. Avšak jako první čekají nejen obyvatelé Džammú a Kašmíru všeobecné národní volby, které začaly 19. dubna 2024 a probíhají v několika fázích. Až o několik měsíců později by měly proběhnout místní volby v Džammú a Kašmíru, které se na základě rozhodnutí indického nejvyššího soudu musí konat nejdéle v září 2024 (Bose 2021: 198; Al Jazeera 2024; Ashiq 2024). Výsledky národních voleb do indického parlamentu a místních voleb v Džammú a Kašmíru rozhodnou o dalším vývoji v indickém Kašmíru.

V souvislosti s volbami se hned v roce 2020 začaly objevovat obavy ze strany veřejnosti o manipulaci voleb. V březnu 2020 totiž vláda BJP vymezila nové volební obvody v Džammú, části svazového teritoria Džammú a Kašmír. Většina obyvatelstva Džammú jsou hinduisté, naopak v druhé části svazového teritoria, v Kašmíru, žije 97 % muslimů. Přestože celkem v Džammú žije méně obyvatel, přibližně 5,3 milionu, vzniklo tam šest nových volebních okrsků. Oproti tomu v Kašmíru s 6,8 miliony obyvatel přibyl pouze jeden nový okrsek. U velké části veřejnosti toto opatření potvrdilo podezření, že cílem Dillí je zvýšit počet křesel v nemuslimských většinových oblastech svazového teritoria. Cílem BJP je dosáhnout většiny ve svazovém teritoriu Džammú a Kašmír, což BJP umožní sestavit regionální vládu vedenou jejich představitelem, která nebude závislá na koalici zahrnující také kašmírské regionální strany. BJP také vytvořilo nové proindické strany, které přispějí k oslabení kašmírských stran (Donthi 2024). Nové vymezení obvodů bylo dokončeno v roce 2022, kdy se také BJP snažilo prosadit volební pravidlo, kdy by nově v Džammú a Kašmíru mohli volit i lidé žijící v oblasti pouhý rok. Tyto kroky přispěly ve veřejnosti k podezření, že se centrální vláda v čele s BJP snaží volby zmanipulovat. Po protestech veřejnosti se BJP

nepodařilo změnu prosadit (Freedom House nedatováno a), i přesto mezi Kašmířany přetrvaly obavy.

V posledních letech se vnitropolitická situace zhoršila také v Pákistánu, ve kterém nedostatečná spolupráce a koordinace civilní a vojenské vlády Pákistánu nadále zůstává překážkou například v procesu řešení konfliktu s Indií, ale i dalších zahraničněpolitických otázkách. Konečné slovo obvykle měla právě armáda nebo její zpravodajská služba ISI, o nichž lze hovořit jako o tzv. vojensko-zpravodajském komplexu. Důvodem zájmu armády o Kašmír jsou výhody spojené s pokračováním konfliktu, kdy armáda díky přetrvávajícímu konfliktu dokáže ospravedlňovat, že do armády směřuje čtvrtina z celého rozpočtu centrální vlády (Samii 2005: 5; Dodh 2017: 119; Bose 2021: 283–285). Vedení vojensko-zpravodajského komplexu označuje Indii dokonce za existenční hrozbu a využívá tak protiindického narativu k ospravedlňování svého dominantního postavení v pákistánské politice a společnosti (Biberman 2019: 101–102). Ze sporu o Kašmír tak vojensko-zpravodajský komplex má určité výhody a bude se proto snažit o udržování napětí mezi Indií a Pákistánem.

Od vzniku Pákistánu armáda několikrát nastolila vojenský režim, například od roku 1999 až do 2008 se držel u moci již zmiňovaný generál Parváz Mušaraf. V minulosti byl Pákistán také mnohokrát zachvácen politickými krizemi. Jedna z posledních vnitropolitických krizí v Pákistánu započala v září 2020, kdy pákistánská opozice obvinila tehdejšího premiéra Imrana Khana a jeho vládnoucí politickou stranu z manipulace voleb roku 2018, s čímž jim měla pomáhat armáda. Opozice požadovala nejen ukončení intervencí vojensko-zpravodajského komplexu do politiky, ale také nové a spravedlivé volby, které se budou konat po reformě volebního procesu. Ke konci roku 2020 tak byl Pákistán zachvácen voláním obyvatelstva po rezignaci vlády Imrana Khana (Bose 2021: 284).

Pákistánský premiér Khan rezignoval ale až v dubnu 2022, místo něj nastoupila koaliční vláda, která vládla až do srpna 2023. Od odchodu Khana nebyl Pákistán schopen ani udržovat rutinní diplomatické vztahy s Indií. Pákistán dokonce v létě 2022, kdy pákistánské území zasáhly katastrofické povodně, odmítl pomoc Indie. Dle tehdejšího pákistánského premiéra Shehbaz Sharif bylo důvodem zrušení článku 370 a následné utlačování a násilí páchané na Kašmířanech ze strany indických bezpečnostních sil. Koaliční vláda byla u moci až do srpna 2023, poté až do voleb v únoru roku 2024

v Pákistánu vládla prozatímní vláda, kterou při moci udržovala armáda. Volby do národního a provinčních shromáždění se nakonec konaly v únoru 2024 v Pákistánu. Navzdory uvěznění bývalého premiéra Khana, v národních volbách získala nejvyšší počet křesel jeho strana *Tehreek-e-Insaaf* (dále PTI). ACLED jen za únor 2024 evidoval přes 300 demonstrací odmítající výsledky voleb. Za protesty stojí nejen PTI, ale tak balúčské a paštunské nacionalistické strany a islamistické strany. Před volbami vzrostlo politické násilí více než o 50 % ve srovnání s lednem 2024 (Clary 2024: 19–20; ACLED 2024b). Kvůli vnitropolitické nestabilitě v Pákistánu dlouhodobě přetrvává obava, že se vlády ujme buď armáda nebo se z Pákistánu stane radikální islámský stát. Možná je také kombinace obou scénářů. Dle Brzezinskiho (2012: 97) by nejhorším scénářem byla přeměna Pákistánu v militantní islámskou a protizápadní stát podobný Íránu.

Historická část představila dosavadní vývoj sporu o Kašmír a ukázala tak křehkost a konfliktní povahu Kašmíru. Příčinou nestability nejsou pouze komplikované vztahy mezi Indií, Pákistánem a Čínou, ale na zhoršení situace v Kašmíru mají podíl také nestátní aktéři. Určitou roli v pokračování sporu o Kašmír také mají vnitropolitické vlivy, jako je například pákistánská armáda. Následující analytická část diplomové práce detailněji pojednává nejen o současném střetávání zájmů Indie, Pákistánu a Číny, ale popisuje další charakteristiky Kašmíru, které se shodují se znaky geopolitického ohniska identifikované již v teoretické části diplomové práce.

Analytická část

Kapitoly analytické části se věnují dalším znakům geopolitického ohniska, od překrývání sfér vlivu vnějších aktérů až po vnitřní štěpící linie a ekonomickou situaci v Kašmíru. Právě kvůli překrývání sfér vlivu Indie, Pákistánu a Číny a heterogenosti Kašmíru, Eichler (2007: 72) považuje Kašmír za jednu z oblastí s nejvýbušnějším potenciálem na světě.

5 Geopolitické zájmy Indie, Pákistánu a Číny

V této kapitole se zaměřuji na geopolitické zájmy Indie, Pákistánu a Číny, které se překrývají nejen v Kašmíru, potažmo Jižní Asii, ale také v přilehlých oblastech jako je Střední Asie a Blízký východ. Zájmy Indie, Pákistánu a Číny se samozřejmě střetávají také v jiných částech světa, avšak střetávání v těchto regionech do jisté míry ovlivňuje dynamiku vztahů mezi těmito státy a nepřímo situaci v Kašmíru. Mezi zmíněnými geopolitickými zájmy Indie, Pákistánu a Číny jsou bezpečnost, rozvoj, rozšiřování vlivu a udržování územní celistvosti.

5.1 Bezpečnost

Následující podkapitola se zabývá některými bezpečnostními zájmy. Jako první se zaměřuji na energetickou bezpečnost, která se v posledních letech stala důležitým tématem, nejen v důsledku vypuknutí rusko-ukrajinské války. Další tématem je vodní bezpečnost, která se v souvislosti s Kašmírem pojí především s Pákistánem. Do podkapitoly bezpečnost je zahrnuta i problematika územní celistvosti a také hrozba radikálního islámu a terorismu.

5.1.1 Energetická bezpečnost

Energetická bezpečnost je pro Indii a Čínu velice významná, nejen kvůli udržení ekonomického růstu, ale také životní úrovně obyvatelstva. Největší podíl energetických surovin obou zemí sice tvoří dovoz z Blízkého východu, avšak oba státy se snaží snížit svou závislost na blízkovýchodní zemi skrze diverzifikaci dovozu z dalších zemí. V případě Číny navíc dovoz z oblasti Blízkého východu přes Malacký průliv do čínských přístavů představuje určitě riziko. Pokud by se Čína dostala do konfliktu s USA, jejich spojenec Singapur by čínským tankerům a lodím mohl znemožnit či úplně zablokovat

proplutí Malackou nížinou. Čína se proto začala zajímat o geograficky nejbližší a na nerostné suroviny bohatý region, tím je Střední Asie, o níž se má zájem také indická vláda. Ve středoasijském prostoru se nachází nejen ropa a zemní plyn, ale také uhlovodík a uran. Region Střední Asie má navíc obrovský hydroenergetický potenciál. Nejen energetické, ale také další strategické zájmy Indie a Číny se střetávají ve Střední Asii nacházející se uprostřed Eurasie v Heartlandu, o kterém teoretizoval Mackinder. Geografická poloha proto ze Střední Asie činí geopoliticky, geoeconomicky a geostrategicky významnou oblast (Khan – Ekstrom 2024; Kothari 2020: 100–102; Joshi 2017: 133). O Střední Asii se vedle Indie a Číny zajímají také další mocnosti, jež se snaží získat v regionu strategickou pozici.

Indie sice nemá přímý pozemní přístup k regionu Střední Asie, ale považuje region za rozšířené sousedství a snaží se v něm prosazovat své strategické cíle. Mezi indické zájmy ve Střední Asii nepatří pouze zajištění energetické bezpečnosti skrze obchod s nerostnými surovinami, ale také investice a obchod. Od roku 2012, se zahájením *Connect Central Asia Policy* (dále CCAP), indická vláda začala posilovat diplomatické vztahy se středoasijskými zeměmi. Cílem CCAP bylo posílení strategického postavení v oblasti energetiky, bezpečnosti, obchodu a investic. Se zahájením CCAP dochází k institucionalizaci partnerství se zeměmi Střední Asie, a to například skrze *India Central Asia Business Council* nebo *India-Central Asia Development Group* (Khan – Ekstrom 2024; Kothari 2020: 100–102, 114).

Indie chtěla svou energetickou bezpečnost posílit skrze dva velké projekty produktovodů, které můžete vidět na níže přiložené příloze číslo 16. Oba energetické projekty po několika letech vyjednávání ale ztroskotaly. Jednalo se o plynovod Turkmenistán-Afghánistán-Pákistán-Indie (dále TAPI), který měl být základem snah indické vlády o získání silné pozice ve Střední Asii v oblasti energetiky. TAPI ale byl neúspěšný kvůli bezpečnostní situaci v Afghánistánu a pákistánském Balúčistánu. Přestože v roce 2022 Taliban přislíbil zabezpečení výstavby a samotného plynovodu, Indie kvůli bezpečnostním rizikům nemá v současnosti o projekt zájem. Druhým projektem byl ropovod Írán-Pákistán-Indie (dále IPI), který bývá nazýván tzv. „ropovodem míru“. Také od IPI Indie v roce 2009 odstoupila. Vzhledem k neúspěšnému projektu TAPI tak dovoz energetických zdrojů z oblasti Střední Asie do Indie činí malý podíl na celkovém dovozu zdrojů (Kothari 2020: 111; Khan – Ekstrom

2024). Navzdory neúspěšným projektům chce Indie nadále posilovat vztahy se středoasijskými zeměmi, neboť čelí společným bezpečnostním hrozbám.

Příloha č. 16 - Projekty TAPI a IPI

Kvůli geografické poloze Afghánistán představuje důležitou zemi pro energetické propojení Střední Asie a Jižní Asie. Podmínkou rozvoje a samotné výstavby energetických produktovodů přes území Afghánistánu je rozvoj politických reforem s cílem podpořit stabilitu, bezpečnost a sociálně-ekonomický rozvoj Afghánistánu (Danish – Senju 2020: 12–13). V roce 2023 se ale objevily snahy o znovuoživení projektu, iniciátory jsou Turkmenistán a také Pákistán. Pákistán se dokonce vyjádřil, že chce projekt realizovat buď s Indií anebo i bez ní. Důvodem je nedostatek energetických zdrojů, Pákistán je proto v případě neúčasti Indie na projektu ochoten odkoupit indický podíl plynu. Pákistán se snaží do TAPI zapojit také Saudskou Arábii, především finančně. Výstavba TAPI by byla výhodná také pro Afghánistán, kterému by příjmy z projektu mohly činit až 85 % ročního rozpočtu (Ghumman 2023). Projekt TAPI by tak zajistil větší energetickou bezpečnost Pákistánu a Indie, ale představoval příležitost také pro Afghánistán.

Podobně jako Indie, také Čína má zájem na nerostném bohatství středoasijských zemí. Díky geografické blízkosti je Čína úspěšnější v získávání energetických surovin ze Střední Asie než Indie. Čína během prvních dvou dekadách 21. století vybuodovala dva nové energetické produktovody. Jedná se o plynovod vedoucí přes Kazachstán a poté

plynovod přímo z čínského území do Střední Asie (Kothari 2020: 106, 108), které můžete vidět na níže přiložených přílohách číslo 17 a 18. V přílohách jsou barevně odlišeny nejen produktovody již fungující a ve výstavbě, ale také navrhované nové produktovody.

Příloha č. 17 - Ropovody

Příloha č. 18 - Plynovody

5.1.2 Vodní bezpečnost

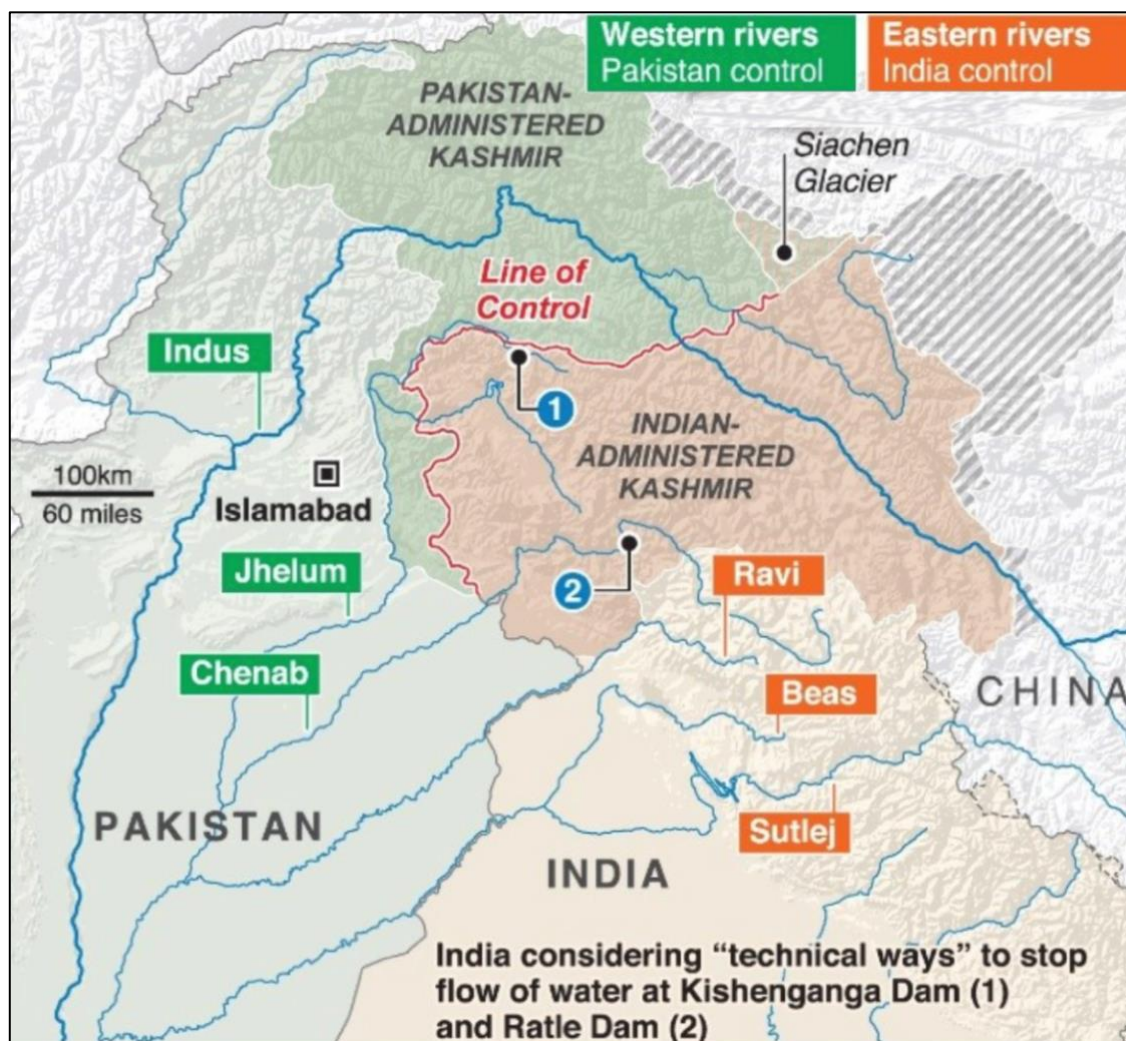
Již během nadvlády Britů byl vybudován víceúčelový systém pro horní údolí řeky Indus, který byl po roce 1947 rozdělen mezi Indii a Pákistán. Se získáním nezávislosti Indie a Pákistánu vypukl tedy nejen spor o území Kašmíru, ale také o vodní práva, neboť v indické části Kašmíru pramení řeky vtékající na pákistánské území. V důsledku rozdělení povodí řeky Indus se totiž objevily problémy se zavlažováním a hydroenergií. Indie navíc měla výhodu, neboť je schopna přerušit tok nejen hlavního pramenu řeky Indus, ale také dalších přítokových řek vtékající do Pákistánu. Doposud Indie využila zastavení vody pouze jednou, a to nedlouho po rozdělení Britské Indie v dubnu 1948, kdy pozastavila tok vody přibližně na měsíc. V Pákistánu to vyvolalo obavy a mezi zeměmi tak rostlo napětí. Spor o vodní zdroje v povodí Indu pokračoval až do roku 1960, kdy Indie a Pákistán podepsaly za pomoci Světové banky Smlouvu o vodách Indus (*Indus Water Treaty*, dále IWT). S IWT vznikla také Stálá komise Indus, která měla dohlížet na dodržování smlouvy (Glassner – Fahrner 2004: 319; Mustafa – Gioli 2017: 10).

Říční systém povodí Indu, který můžete vidět na následující příloze číslo 19, se rozkládá nejen v Indii a Pákistánu, ale některé řeky pramení či prochází také Čínou a Afghánistánem. Povodí řeky Indus je tvořeno hlavním pramenem řeky Indus a několika přítoky, a to řekami Jhelum, Chenab, Ravi, Beas a Sutlej. Příloha též zobrazuje, jak IWT rozdělila řeky pramenící v Kašmíru mezi Indii a Pákistán. Indii byly přiděleny tři východní přítoky řeky Indus – Ravi, Sutlej a Beas. Západní přítoky Indu, řeky Jhelum a Chenab, získal naopak Pákistán. Smlouva lehce zvýhodnila Pákistán, který získal 56 % spádové oblasti řeky Indus. Indii má pouze 31 % ze spádové oblasti (Kalis – Dar 2013: 120; Mustafa – Gioli 2017: 7–10).

IWT avšak nestanovila společnou správu a rozvoj vodních zdrojů. Místo toho každá země spravuje své vodní zdroje sama. Pokud by ale státy vytvořily společnou správní komisi povodí Indu, zlepšila by se správa celého říčního systému. Obě země by tak společně mohly využít velkého hydroenergetického potenciálu řek pramenících v Kašmíru. V roce 2020 se hydroenergetický potenciál odhadoval na 20 tisíc KW elektřiny, z čehož se za rok 2020 k výrobě elektřiny využilo pouze 18 % (Dar 2020: 24; Cohen 2015: 368).

Příloha č. 19 - Rozdělení povodí řeky Indus dle IWT

Pro Pákistán, jenž se řadí mezi jednu z nejsušších zemí na světě, jsou řeky pramenící v Kašmíru životně důležité pro zemědělství především v oblastech Pandžáb a Sind (Cohen 2015: 368). Pákistán získává z povodí řeky Indus celkem 95 % všech vodních zdrojů. Voda sehrává významnou roli v zemědělství, kdy téměř 98 % veškeré dostupné vody v Pákistánu je využito pro zemědělskou činnost. Pákistánci užívají k zavlažování půdy až 60,9 % vody z povodí Indu, Indové pouze 37,2 %. Význam vody v pákistánské zemědělské činnosti je patrný na využití téměř 98 % veškeré dostupné vody v Pákistánu k zavlažování. Důvodem je pěstování plodin náročných na vodu, jako je například pšenice, rýže, cukrová třtina nebo bavlna. Pouze cukrová třtina spotřebuje 42 % celkové roční spotřeby vody pro domácnosti v Pákistánu. Ke snížení produkce těchto plodin pravděpodobně nedojde, neboť z této oblasti zemědělství mají zisk pákistánské politické elity a jejich rodiny. S válkou na Ukrajině se navíc produkce těchto plodin zvýšila, neboť si Pákistán chce zajistit potravinovou bezpečnost. To ale jen zvýšilo

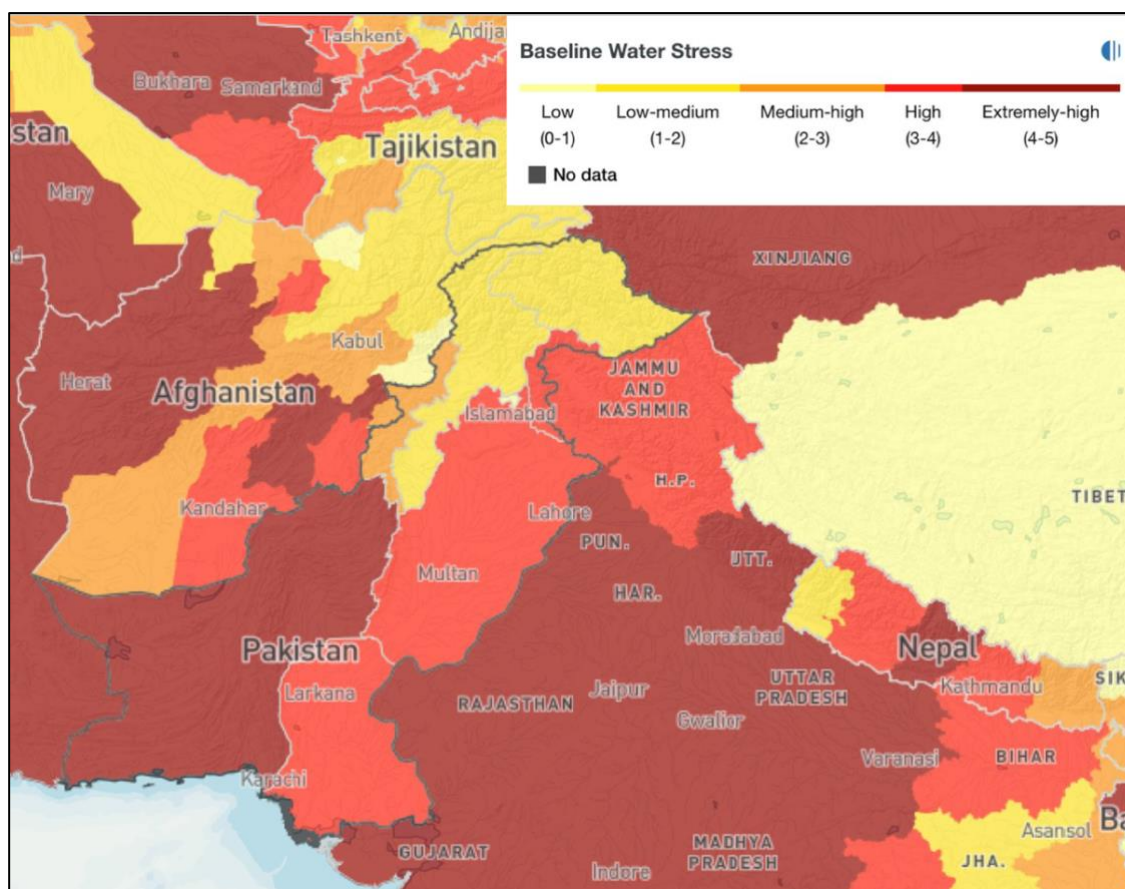
spotřebu vodních zdrojů. Kvůli závislosti Pákistánu na závlahovém zemědělství lze Pákistán označit za hydraulickou ekonomiku. V Pákistánu je celkem 43 % obyvatel zaměstnáno v zemědělství, které tvoří 21 % HDP a zodpovídá za 60 % veškerého exportu (Mustafa – Gioli 2017: 7, 32; Sattar 2023; Young – Anwar 2019: 5, 15, 28).

Pro zajištění ochrany ekonomické prosperity Pákistánu je proto důležitá kontrola nad Kašmírem. Pákistánská ekonomika je tak přímo závislá na vodních zdrojích z Kašmíru. Předseda vlády pákistánské části Kašmíru v roce 2003 dokonce prohlásil, že bojovníci v Kašmíru bojují za pákistánskou vodní bezpečnost (Kalis – Dar 2013: 120). Pokud by tedy Indie zamezila přístupu vody z oblasti Kašmíru, byla by ohrožena nejen ekonomika, ale také potravinová a vodní bezpečnost Pákistánu. Pákistánci se proto obávají, že v případě vypuknutí konfliktu Indie odstaví vodu z řek pramenících v indickém Kašmíru. V minulých indicko-pákistánských válkách to ale Indie neudělala. Faktorem ve vodní bezpečnosti Pákistánu je také velký nárůst obyvatelstva (Mustafa – Gioli 2017: 32), což vytváří tlak jak na vodní zdroje, tak potraviny.

Na následující příloze číslo 20 můžete vidět tzv. základní vodní stres (*baseline water stress*), který měří poměr celkové poptávky po vodě k dostupným obnovitelným zásobám povrchové a podzemní vody. Poptávka po vodě zahrnuje spotřební a nespotební užití vody v domácnostech, průmyslu, zavlažování a chovu hospodářských zvířat. Dostupné obnovitelné zásoby vody zahrnují vliv spotřebních uživatelů vody na horním toku a velkých přehrad na dostupnost vody na dolním toku. Vyšší hodnoty naznačují větší konkurenci mezi uživateli (Kuzma – Bierkens 2023: 11). Jak můžete vidět Kašmír, především indická část, má druhý nejvyšší stupeň vodního stresu. Nejvyšším stupněm vodního stresu ale trpí pákistánská provincie Balúčistán a také indické území při hranicích s Pákistánem.

V důsledku rostoucího obyvatelstva a ekonomiky, a tedy také poptávky po vodních zdrojích, se zesílí hrozba vodních konfliktů v rámci celé Jižní Asie. Příčinou rostoucí poptávky po vodě je také rychlá urbanizace, zhoršující se kvalita vody a klimatické změny, kdy dochází k nepravidelným srážkám a nárůstu teplot. Největší riziko představuje právě indicko-pákistánská situace v Kašmíru, kdy může být ohrožena IWT (Brzezinski 2012: 116; Habib – Wahaj 2021: 31).

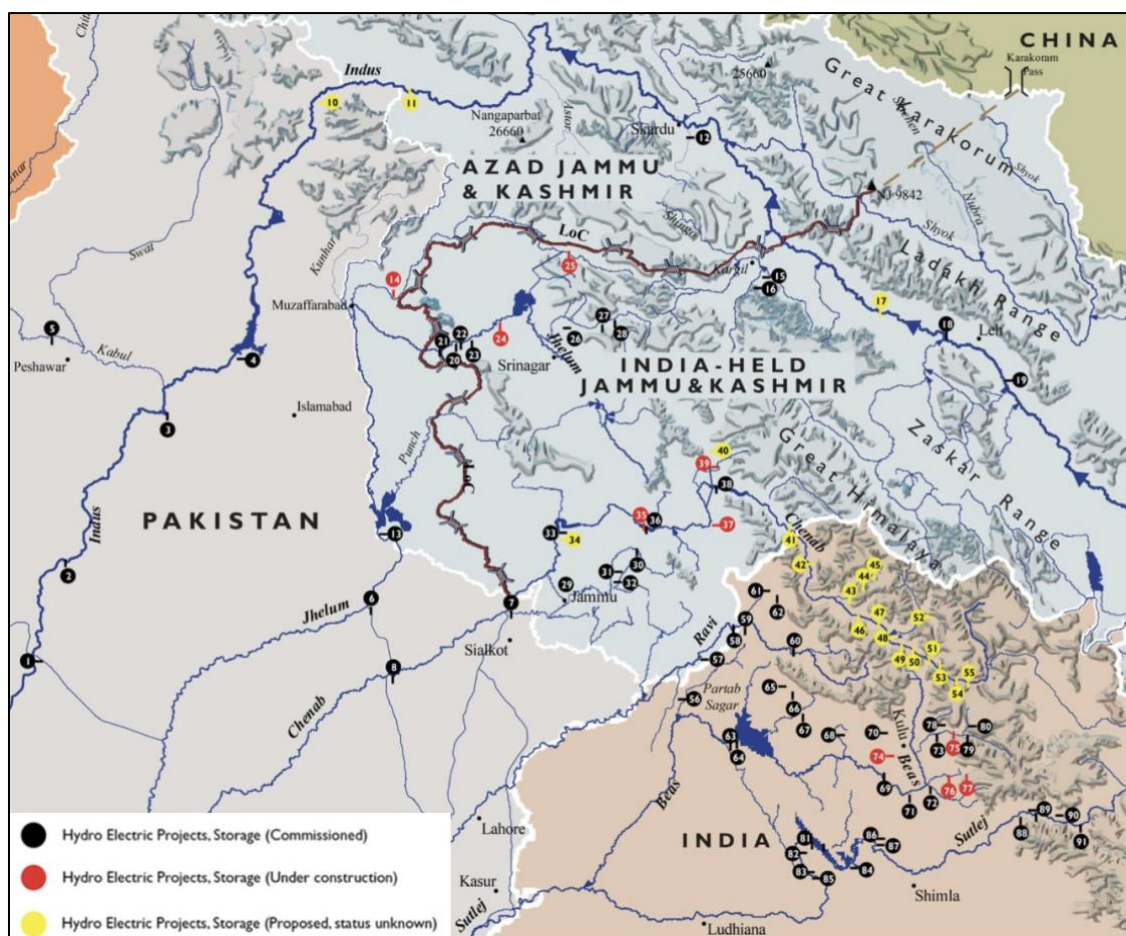
Příloha č. 20 - Vodní stres v Kašmíru

I přesto, že v předchozích konfliktech Indie nevyužila vody jako nástroje k oslabení Pákistánu, na horním toku povodí Indu v indickém Kašmíru vznikají přehrady pro energetické účely a zavlažování. Zadržováním vody na horním toku by mělo obrovský dopad na pákistánské obyvatelstvo na dolním toku (Cohen 2015: 368). Přehrady tak Indii dávají schopnost kontrolovat tok vody do Pákistánu a potenciálně se stávají nástrojem, prostřednictvím kterého indická vláda dokáže ovlivňovat chování Pákistánu.

Na příloze číslo 21 můžete vidět různé fáze hydroenergetických projektů v oblasti Kašmíru z roku 2020. Skrze rozvoj hydroenergetických projektů si Indie a Pákistán chtějí posílit svou energetickou bezpečnost. Jedná se například o vodní nádrže, záchytné kanály a další vodní systémy ovlivňující průtok vody. Černou barvou jsou vyznačeny již existující hydroenergetické projekty. Projekty označené červenou barvou jsou ve výstavbě a žlutá barva představuje plánované projekty. Například v Pákistánu z celkové výroby elektřiny tvoří přibližně 35 % vodní energie. V případě Indie je podíl vodní energie na celkové výrobě elektřiny pouze 12,5 % (Young – Anwar 2019: 48; Powell – Sati 2023).

Příloha č. 21 – Hydroenergetické projekty

Čína a Pákistán plánují společně vystavět na povodí řeky Indus šest velkých vodních nádrží, čtyři z nich mají být přímo na hlavním pramenu. Výstavbě nových přehrad ve sporných oblastech Kašmíru Indie samozřejmě oponuje. Nedůvěra mezi zeměmi a nedostatek společných vodohospodářských institucí může mít za následek mylné vnímání záměrů druhé strany a potenciálně vést ke konfliktu (Fleishman – Shidore 2021: 3, 7). Navzdory obavám Pákistán nevyužívá k zajištění vodní bezpečnosti „měkké nástroje“ diplomacie, ale naopak chce získat nad Kašmírem kontrolu skrze přeshraniční terorismus, podporu kašmírských povstalců a militantů a také džihádu proti Indii. Namísto užití síly by se Pákistán měl pro svou ekonomickou, vodní a potravinovou bezpečnost zaměřit na zboží s vysokou hodnotou, dále služby nebo informační technologie (Kalis – Dar 2013: 121; Sattar 2023). Alespoň částečně, na pozadí rostoucího obyvatelstva a klimatických změn, by se tak zmenšil vodní stres Pákistánu.

5.1.3 Územní celistvost

Etnická roztržičnost se netýká pouze Kašmíru, ale také zemí, jejichž zájmy se střetávají v Kašmíru. V rámci indické federace se objevuje mnoho separatistických hnutí, které představují jeden z největších vnitrostátních problémů ohrožujících územní celistvost. Jedním ze známějších případů je separatistické hnutí v Pandžábu. Na území historického Pandžábu se první separatistické nálady začaly objevovat již ve 40. letech 20. století, které přetrvaly i rozdělení území na indickou a pákistánskou část v roce 1947. Od 80. let mezi tamními obyvateli Sikhy, jejichž víra je kombinací hinduismu a sufismu, vzrostly separatistické tendence a část obyvatelstva se dokonce militarizovala. Například v roce 1984 Sikhové stáli za vraždou indické premiérky Indiry Gándhiové. Cílem Sikhů je vznik vlastního státu nazývaného Khalistán. Pandžábský separatismus se sice indické vládě podařilo potlačit, ale separatistické nálady mezi Sikhy nadále přetrvávají (Ganguly 1990: 69; Cohen 2015: 371).

Ke zlepšení situace v indickém Pandžábu by stačilo, kdyby indická vláda uznala Sikhům nezávislost v náboženských, ekonomických a lokálních politických otázkách. Vedle separatistického hnutí v Pandžábu existují další, například u hranice s Myanmarem žije kmen Naga, který usiluje o vytvoření svého státu nazývaného Nagaland. Snahy kmene Naga o nezávislost jsou považovány za jedny z nejdelších separatistických hnutí v Indii. Indické vládě se částečně povedlo povstání kmene Naga potlačit, a to díky slibu finanční podpory na hospodářský rozvoj oblasti (Glassner – Fahrner 2004: 307–308; Cohen 2015: 371). Podobně jako u Sikhů, i lidé kmene Naga nadále usilují o vlastní stát.

Separatistická hnutí jsou jedním z důvodů, proč se indická vláda obává ztráty Kašmíru. Pokud by totiž Indie nechala svou část Kašmíru osamostatnit se anebo připojit k Pákistánu, vytvořilo by to nebezpečný precedens i pro další separatistická hnutí na indickém území. Po oddělení Kašmíru od Indie by se na militantní a teroristické skupiny nahlíželo jako na vítěze, neboť by díky nim kašmírští separatisté získali výjimku a ústupek ze strany indické vlády. Ztráta Kašmíru by tedy mohla povzbudit další separatistická hnutí k eskalaci nejen požadavků, ale také násilí ve snaze o získání nezávislosti. Nezávislost Kašmíru, tedy úspěch kašmírských separatistů, by posílila také odhodlání hnutí v severovýchodních provinciích Nagaland a Assam. Obava Indie o narušení územní integrity proto představuje překážku v dohodě mezi Dillí a kašmírskými separatisty. Navíc, pokud by jakákoli indická národní strana uzavřela

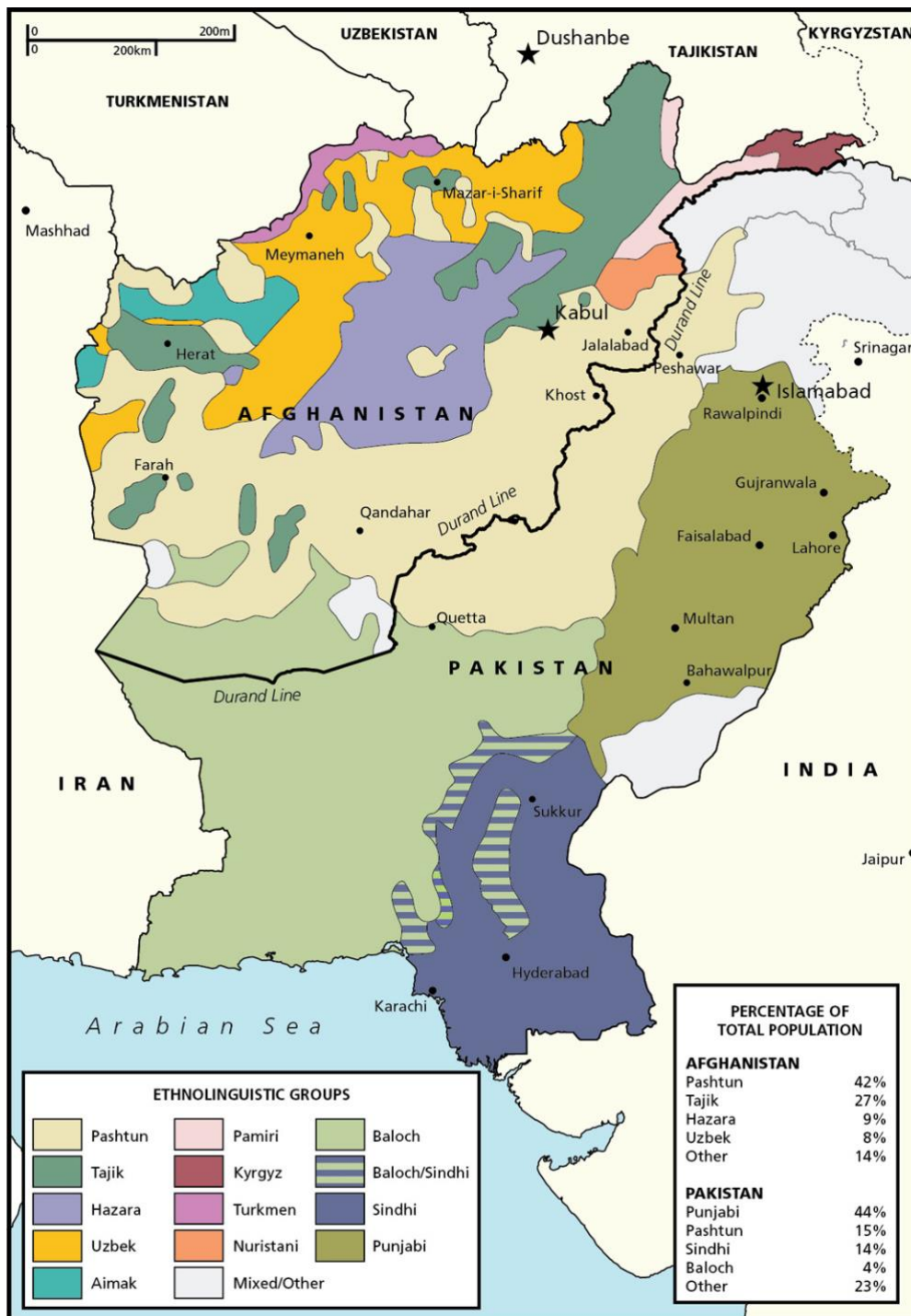
dohodu posilující autonomii indického Kašmíru, byl by jí vyčítán „měkký postoj“ vůči terorismu (Ahmad – Naheed 2019: 30; Samii 2005: 8). Kontrola nad indickým Kašmírem proto pro Indii představuje klíčovou záležitost pro zachování územní celistvosti celé země. Problémem tedy není jenom samotná ztráta teritoria, ale spíše to, co by mohla vyvolat a ohrozit tak územní celistvost Indie.

Etnická roztržitost přispívá k nestabilní vnitropolitické situaci také v Pákistánu, jehož území je rozděleno mezi čtyři hlavní kmeny, a to Paštuny, Balúče, Sindy a Pandžábce. Oblasti Pákistánu osídlené jednotlivými kmeny můžete vidět na příloze číslo 22, která zobrazuje také etnicko-jazykové skupiny Afghánistánu. Z přílohy je patrné etnické propojení Pákistánu a Afghánistánu, které do jisté míry ovlivňuje vytváření politik obou zemí. Pákistánská etnika usilující o vytvoření vlastního státu nebo alespoň větší pravomoce jsou například Balúčové a Sindhové, kteří vidí pákistánský stát jako cizí entitu ovládanou Pandžábci. Etnická roztržitost tak způsobuje napětí nejen mezi jednotlivými etniky, ale také přispívá k oslabování územní celistvosti Pákistánu (Cohen 2015: 370; Kaplan 2012: 237). Oblasti osídlené Sindy a Balúči lze vidět na příloze číslo 22, kde jsou vyznačeny modrou a světle zelenou barvou. Jednou z příčin nespokojenosti lidí v Balúčistánu a Sindhu je neochota pákistánské vlády vyhovět různorodým zájmům a požadavkům v rámci federálního a participativního politického systému Pákistánu. Provincie Balúčistán navíc patří k jedné z nejméně ekonomicky rozvinutých oblastí v Pákistánu. Protivládní aktivity etnických skupin v Sindhu a Balúčistánu by mohly oslabit centrální vládu a jejich aktivity by mohly vést k politickému kolapsu Pákistánu. Separatistické tendence Paštunů a Balúčů přispívají k oslabování a rozpadlosti Pákistánu jako státu (Dodh 2017: 120; Ganguly 1990: 68; Cohen 2015: 370).

Na příloze číslo 22 světle žlutá barva vyobrazuje oblast osídlenou již zmiňovanými Paštuny, která byla roku 1893 rozdělena ustanovením Durandovy linie oddělující Afghánistán a Pákistán, respektive Jižní Asii od Blízkého východu (Cohen 2015: 370). Již v roce 1947 Afghánistán požadoval, aby v rámci pákistánské Severozápadní provincie vznikl nezávislý subjekt s paštunským obyvatelstvem. Nový stát se měl jmenovat Paštunistán, jenž by byl založen na kmenové příbuznosti lidí žijících na pákistánsko-afghánské hranici. K formálnímu sjednocení Paštunů ale nakonec nedošlo (Glassner – Fahrer 2004: 38–39). Kmen Paštunů má geopolitický význam, neboť přispívá k propojenosti Jižní Asie a Blízkého východu. Kvůli kmenu Paštunů má Pákistán silné

vazby na Afghánistán a zapojuje se do záležitostí Blízkého východu. Přestože Jižní Asie, jak již bylo zmíněno, není pásmem otřesu, skrze etnické skupiny jako jsou Paštuni je propojena s Blízkých východem, respektive blízkovýchodním pásmem otřesu. Pokud by v Pákistánu a Afghánistánu vypukla krize, paštunská oblast by se mohla připojit k blízkovýchodnímu pásmu otřesu (Cohen 2015: 49, 249). To by mělo dopad na bezpečnost Jižní Asie.

Příloha č. 22 - Etnicko-jazykové skupiny v Pákistánu a Afghánistánu

5.1.4 Radikální islám a terorismus

Kvůli historickým zkušenostem a geografické blízkosti Kašmíru a Pákistánu k blízkovýchodnímu pásmu otřesu, je jak pro Pákistán, tak Indii nezbytné zabývat se bezpečnostní situací nejen v Afghánistánu, ale také v blízkovýchodních zemích. Jednou z hlavních bezpečnostních výzev je rozšiřující se radikální islám, terorismus a extremismus z oblasti Blízkého východu do Jižní a Střední Asie. Z blízkovýchodního pásma otřesu, především z Afghánistánu, vedle různých ideologií směřují do Kašmíru společně s drogami také zbraně a finanční prostředky, které jsou využity k útoku na Indii. Do Afghánistánu a jeho pohraničí s Pákistánem navíc cestovali Kašmírané, kteří tam získali výcvik (Narain 2016: 18).

Indická vláda chápe Afghánistán a Pákistán jako svou bezprostřední sféru vlivu a za kritickou zónu považuje Írán a oblast Perského zálivu. V průběhu let se Afghánistán ukázal jako významný faktor pro geopolitický osud Indie. Afghánistán totiž působí jako geografická nárazníková zóna mezi Blízkým východem, Střední Asií a Jižní Asií. Z Afghánistánu a Blízkého východu pochází hrozba radikálního islámu (Kaplan 2012: 237–241). Z odchodu USA z Afghánistánu v roce 2021 měla Indie obavy, neboť by z Talibanem ovládaného území mohly do Kašmíru opět směřovat dodávky zbraní a přicházet džihádisté, jako se stalo v roce 1989, kdy v Kašmíru vypuklo povstalectví (Lalwani – Gayner 2020: 15).

Pákistán a Afghánistán se již poněkolkáté řadí do deseti zemí nejvíce zasažených terorismem. V roce 2023 se Pákistán nacházel na 4. místě a Afghánistán na 6. místě. V případě Pákistánu dokonce byl zaznamenán již čtvrtý po sobě jdoucí rok nárůstu počtu úmrtí v důsledku terorismu. Za rok 2023 se v Pákistánu odehrálo 490 teroristických útoků, kdy meziroční nárůst počtu teroristických útoků činil 34 %. Naopak v případě Afghánistánu, poté co se Taliban dostal k moci v roce 2021, poklesl počet teroristických útoků, a to až o 71 %. Rok 2023 se stal pro Afghánistán nejnižším rokem teroristických aktivit za posledních 20 let (IEP nedatováno: 18, 22–24). I přes úbytek počtu incidentů ale Afghánistán nadále představuje bezpečnostní riziko. V rámci Talibanu si sice pákistánská ISI udržuje ještě určitý vliv, kdy dokáže zajišťovat přísun moderního vojenského vybavení a zbraní z Afghánistánu do Kašmíru, ale napětí mezi Pákistánem a Afghánistánem, respektive Talibanem s každým sebevražedným útokem roste. Pokud by ISI ztratilo vliv v Talibanu, pravděpodobně by se zmírnil rozsah podpory

teroristických skupin zaměřených a působících v Kašmíru. Taliban kvůli své ideologii nejspíše bude ukrývat jak protipákistánské, tak protiindické skupiny, které může využívat jako nástroj donucování (Shivamurthy 2022).

Jedním z důvodů zvýšení teroristických útoků v Pákistánu je zranitelnost a nestabilita Pákistánu způsobená využíváním nestátních aktérů k prosazování a ochraně svých zájmů. Užívání islamistických militantních skupin v Kašmíru se tedy v posledních letech obrátilo proti samotnému Pákistánu, jehož území je dnes rozděleno mezi armádu, politické vedení, kmeny a také teroristické a extremistické skupiny (Menon 2021: 162). Pákistán tak čelí nejen teroristickým, ale také separatistickým útokům. Cílem útoků se stali nejen bezpečnostní síly a vládní instituce, ale také lidé čínské národnosti. Útočníci pocházeli například z pákistánské militantní skupiny *Tehreek-e-Taliban-e-Pakistan* (dále TTP), který sídlí na afghánsko-pákistánské hranici, nebo z Balúčské osvobozené armády (*Balochistan Liberation Army*, dále BLA) sídlící v Afghánistánu. Terče útoků si skupiny vybraly s cílem oslabit pákistánské bezpečnostní síly a zničit čínskou podporu Pákistánu. Někteří pákistánští představitelé uvádí, že podporovatelem těchto skupin je Indie. V roce 2023 se v Pákistánu odehrálo několik vražedných útoků na protiindické militanty, jejichž smrt je připisována indickým zpravodajským službám (Clary 2024: 21; Shivamurthy 2022).

Jeden z nejaktuálnějších útoků se odehrál dne 25. března 2024, kdy separatističtí povstalci zaútočili na druhou největší pákistánskou námořní leteckou základnu v jihozápadní provincii Balúčistán. K útoku se přihlásila BLA, která týden před zorganizovala útok také na vládní komplex v balúčském okrese Gwadar, kde se nachází přístav provozovaný Čínou (Gul 2024a). Od počátku roku 2024 se tak v Pákistánu odehrálo hned několik útoků zorganizovaných separatistickými, militantními či teroristickými skupinami.

Další skupinou působící na pákistánském území je Islámský stát Chorásán (*Islamic State Korasan*, dále ISK), který je odnoží Islámského státu v oblasti nazývané Chorásán, což je odkaz na historický region zahrnující část Afghánistánu, Pákistánu, Turkmenistánu, Tádžikistánu, Uzbekistánu a Íránu. Dnes je ISK nejaktivnější teroristickou skupinou v rámci tohoto regionu. Skupina se ale utvořila již v roce 2014 z nespokojených členů TTP, dále z členů al-Kaidy a bývalých talibanských bojovníků z Afghánistánu a Pákistánu. V roce 2015 své působení ISK rozšířila do celé oblasti

Chorásán, avšak cílem skupiny je vytvoření nadnárodního chalífátu. Počet členů ISK se odhaduje na čtyři až šest tisíc. Mezinárodní pozornosti si ISK získala útokem na kábulské letiště během evakuace Afghánistánu roku 2021, kdy při útoku zahynulo 170 afghánských civilistů a 13 vojáků USA. ISK stojí také za útokem v koncertní hale v Moskvě ze dne 22. března 2024. Skupina ISK stojí v čele současné vlny terorismu v regionech Jižní Asie a Střední Asie a jejich okolí (Eggink 2024; Takar 2024; Clary 2024: 21), a představuje proto ohrožení nejen regionální, ale také mezinárodní bezpečnosti.

Významnou skupinou je také TTP, které ve výcviku napomáhá al-Kaida a další podporu a útočiště jí poskytuje Taliban v Afghánistánu. V roce 2023 se v Pákistánu odehrálo přibližně 789 útoků, většinu z nich pákistánská vláda připisuje TTP nebo jejím zmocněncům (Takar 2024). V regionu působí také regionální pobočka al-Kaidy, tzv. al-Kaida na Indickém subkontinentu (dále AQIS), která má silné vazby na Taliban. AQIS spolupracuje také s TTP, kterému dodává zbraně, poskytuje jejím příslušníkům výcvik, lidské zdroje a další formy podpory (Gul 2024b). Centrem džihádu v Jižní Asii by se mohl stát právě Kašmír. Společně Taliban a AQIS navrhovali TTP, aby svou pozornost zaměřil na Indii a ne Pákistán. Zatím se ale navzdory zostřené a sílící propagandě proti Kašmíru, AQIS nepodařilo v Kašmíru udržet.

5.2 Rozvoj a rozšiřování vlivu

Čína a Indie jsou dvě největší světové ekonomiky a rozvíjející se trhy. I přes společné ekonomické zájmy, například zachování dodávek energetických zdrojů u Blízkého východu, Indie a Čína nejsou schopny překonat územní spory a nadále si budou strategicky konkurovat nejen v Jižní Asii, ale i v regionu Indického oceánu. Kvůli soutěži o asijské prvenství je jejich vztah charakterizován konkurencí a nepřátelstvím. Hlavním cílem Indie je ale udržení si regionální dominance v Jižní Asii a vyvažování vlivu Číny, s čímž jí napomáhají USA, které vidí Indii jako demokratickou alternativu autoritářského čínského režimu (Brzezinski 2012: 163; Cohen 2015: 373; Lalwani – Haegeland 2018: 170). Potlačení čínských aspirací v těchto regionech tak není snahou pouze Indie, ale také dalších mocností. Zájmem Indie a Číny je nejen rozvoj, ale také rozšiřování vlivu skrze různé projekty a iniciativy. Právě některé z nich, které se dotýkají buď vztahů Indie, Pákistánu a Číny nebo přímo Kašmíru, v následující části diplomové práce krátce představím.

5.2.1 Nová Hedvábná stezka

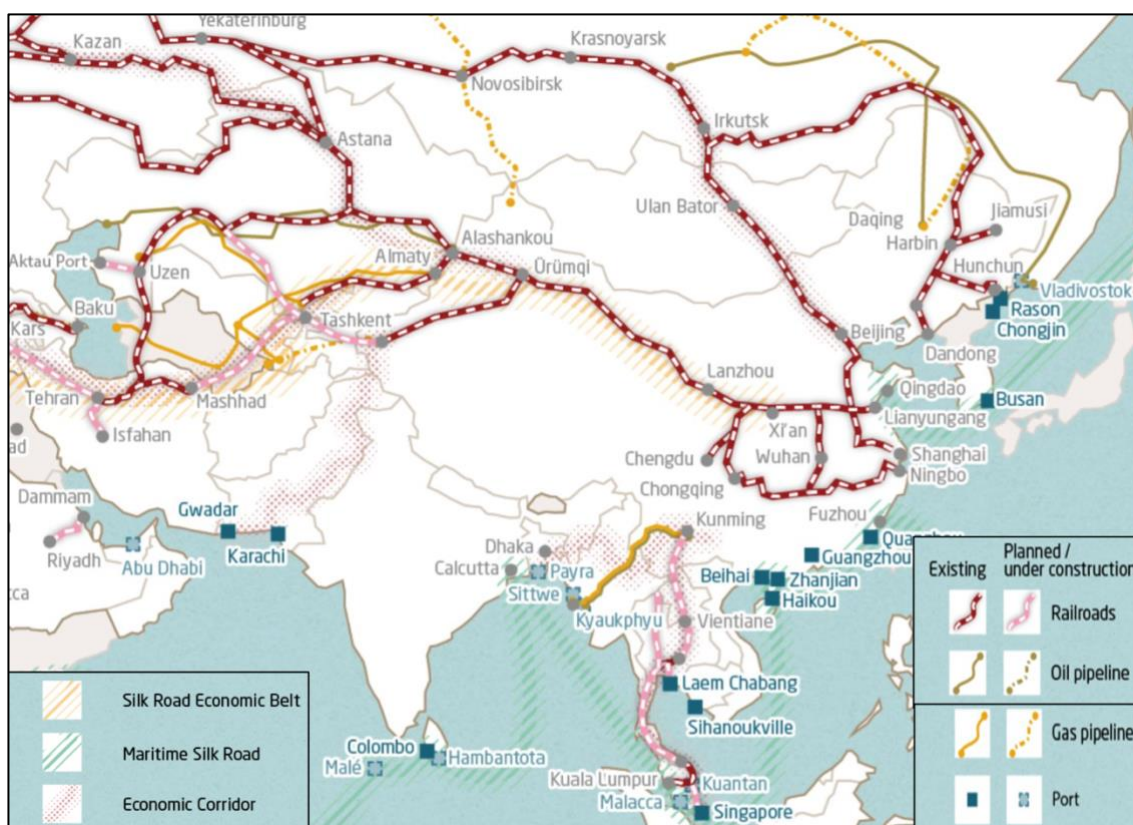
V roce 2013 oznámil čínský prezident Si Ťin-pching iniciativu Pásma a cesty (*One Belt and One Road*), později přejmenovanou na Novou Hedvábnou stezku (*Belt and Road Initiative*, dále BRI) odkazující na dlouhou historii Číny usnadňující obchodování na starobylých trasách Hedvábné stezky spojující Asii s Blízkých východem a Evropou. Během posledních deseti let v rámci BRI vzniklo mnoho projektů zahrnující výstavbu nebo modernizaci pozemního železničního a silničního spojení, přístavů, produktovodů a další infrastruktury související s obchodem. Nejedná se pouze o fyzický rozvoj, ale Čína také poskytuje zapojeným zemím finanční investice. Projekty v rámci BRI přispívají k čím dál většímu propojení Blízkého východu a Dálného východu skrze Střední Asii. Díky BRI by tak Čína mohla dokázat propojit a sjednotit celou Eurasii. V průběhu let BRI čelila kritice například netransparentnosti projektů nebo že čínské investice představují „dluhovou past“. Celkové čínské výdaje na BRI se odhadují na 1 bilion USD (Feingold 2023; Menon 2021: 286–289). V současnosti BRI představuje nejdynamičtější ekonomickou sílu formující ekonomiku kontinentální Asie. Dnes je do BRI zapojeno 139 zemí (Ehteshami 2022: 27–28).

Cílem Číny v rámci BRI nejsou pouze ekonomické zájmy, ale snaží se rozšířit také svůj geopolitický vliv. BRI lze považovat za nedílnou součást čínské snahy o ovládnutí Eurasie, ale také snahy o globální vládnutí. Čínský vliv se do eurasijského Heartlandu začal více rozšiřovat s rozpadem SSSR a úpadkem ruského vlivu a také po vojenském stažení USA z Afghánistánu, kdy Američané ztratili své strategické postavení v Heartlandu. Zvýšený zájem o Střední Asii, respektive Heartland ze strany Číny, Indie a dalších mocností tak znovu oživuje Mackinderovu teorii o Heartlandu jako klíči ke globální rovnováze sil (Yu 2019: 87, 196; Harper 2019: 115).

Projekt BRI přispívá k postavení Číny jako asijské mocnosti sehrávající významnou roli v eurasijském Heartlandu. BRI tak zpochybňuje ruskocentrické paradigma, kdy za nejvýznamnější mocnost Eurasie a Heartlandu bylo považováno Rusko. Čína se například se již v roce 2009 stala největším investorem v Eurasii, čímž přeběhla Rusko, které tak pomalu vytlačuje z dominantní role Ruska v Eurasii (Harper 2019: 100–102). Rozsah Heartlandu z velké části odpovídá prostoru středoasijského regionu, který se proto stal jedním ze základních kamenů BRI (Joshi 2017: 133–134). Střední Asie totiž lze považovat za most mezi Evropou a zbytkem Asie, ve kterém se

střetávají zájmy hned několika mocností. Svou přítomnost ve Střední Asii si Čína posiluje nejen skrze energetické dohody, ale také vojenské dohody, Šanghajskou organizaci pro spolupráci (Kothari 2020: 106, 108) nebo Asijskou infrastrukturní investiční banku (*Asia Infrastructure Investment Bank*, dále AIIB). Vytvoření AIIB, která je alternativní institucí k Mezinárodnímu měnovému fondu a BRI lze chápat jako snahu Číny o vytvoření alternativního mezinárodního řádu. Jak můžete vidět na příloze číslo 23, Čína se v rámci BRI zaměřuje na budování pozemních koridorů spojující východní část Číny s oblastí Heartlandu (Harper 2019: 103–106). Na příloze si můžete všimnout již vybudovaných nebo plánovaných přístavů, skrze které si Čína chce zajistit ochranu námořních komunikačních tras v Indickém oceánu. Čína je přítomna nejen v Pákistánu, ale také například v Myanmaru, Bangladéši a na Srí Lance (Kaplan 2012: 243–244).

Příloha č. 23 - Nová Hedvábná stezka

Zájmy Číny v Kašmíru jsou strategické a ekonomické povahy. Částí Kašmíru totiž prochází vlajkový projekt BRI, a to Čínsko-pákistánský ekonomický koridor (*China-Pakistan Economic Corridor*, dále CPEC). Prohlášení indické vlády o snaze převzetí kontroly nad pákistánským Kašmírem tak přímo ohrožují čínské zájmy (Shah – Shah

2020: 16). Právě o CPEC pojednává následující část, jako první se ale krátce zmiňují význam a proměnu čínsko-pákistánského vztahu.

5.2.2 Čínsko-pákistánský ekonomický koridor

Vztah Pákistánu a Číny bývá také někdy popisován jako *entente cordiale*, tedy srdečná dohoda, což ukazuje zvláštní charakter vztahu. Političtí a vojenští představitelé Pákistánu hovoří o Číně jako o „příteli za každého počasí“. Čínsko-pákistánský vztah bývá popisován také jako „vyšší než hory a hlubší než oceány“. Vztah s Pákistánem lze dokonce považovat za jeden z mála nejstabilnějších a nejdéle trvajících vztahů Číny s druhou zemí (Bose 2021: 263, 269; Lalwani – Haegeland 2018: 166). Dlouhodobou čínskou strategií v regionu Jižní Asie je zaměstnání Indie skrze podporu Pákistánu v udržování sporu o Kašmír. Cílem rozptýlení indické pozornosti Pákistánem je zabránění možným střetům Číny s Indií. Čína sice podporuje Pákistán, avšak pouze do té míry, aby sama nebyla zatažena do indicko-pákistánské války (Buzan – Wæver 2003: 109–110).

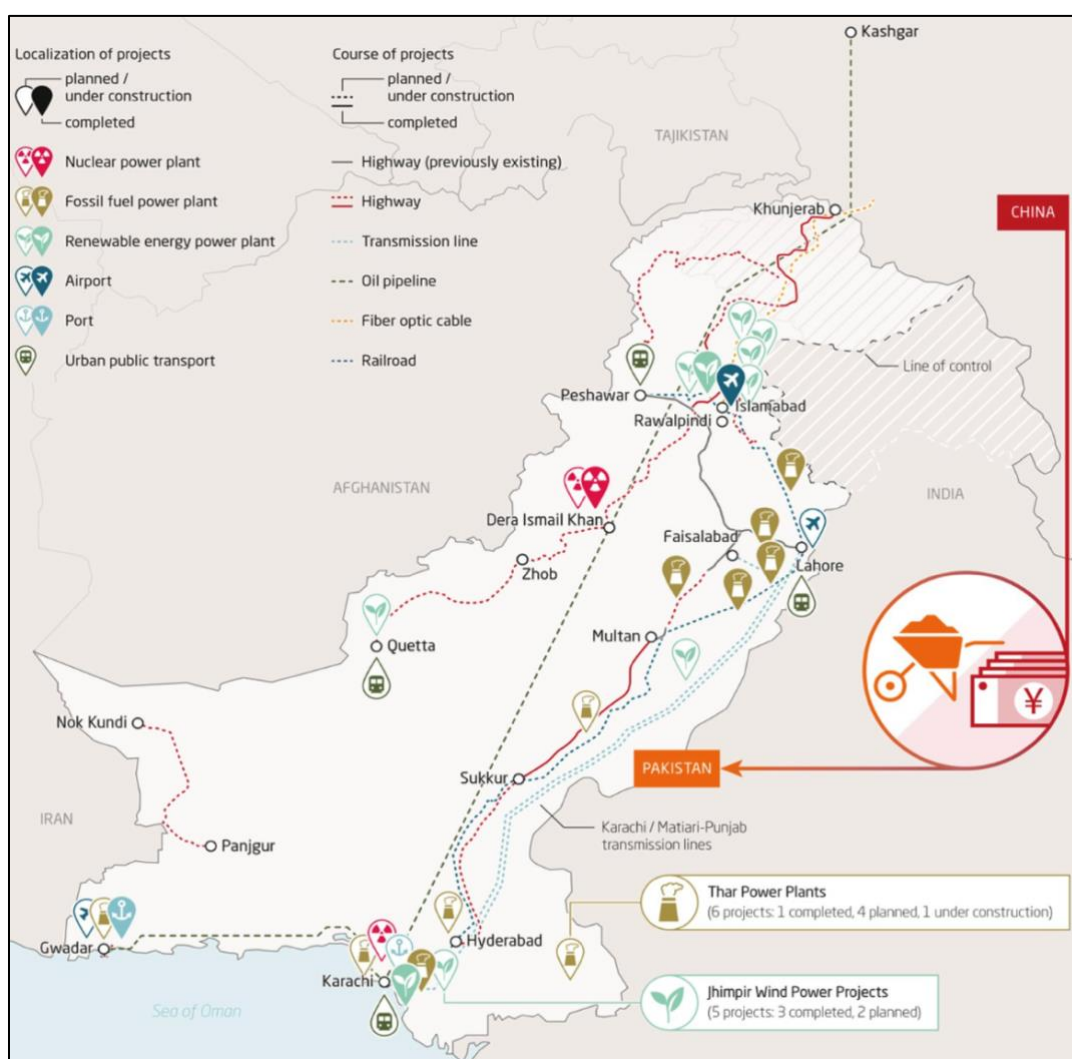
V průběhu let se čínsko-pákistánský vztah proměňoval, od dříve výrazně propákistánského postoje Číny k více neutrálnímu v otázce Kašmíru. Jedním z důvodů neutrálnějšího čínského postoje byly ekonomický vzestup a rozvoj Indie, kdy se Čína sice snaží s Indií udržovat kooperativní vztahy v oblasti politické a ekonomické, ale současně podporuje Pákistán s cílem zpomalení vzestupu a růstu Indie (Lalwani – Haegeland 2018: 168–169). Pákistán totiž pro Čínu představuje základní pilíř strategie vyvažování v Jižní Asii. Dle Brzezinskiho (2012: 97) se stabilita Jižní Asie bude odvíjet od toho, jak Čína a Indie budou schopny omezit své tendence využívání nestabilního Pákistánu k získání převahy v regionu.

Plán CPEC byl oznámen v roce 2015 v rámci iniciativy BRI. Se zahájením CPEC se proměnila dynamika vztahů Číny a Pákistánu, kdy během posledních 50 let se země sbližovaly především ve vojenské oblasti. Čína například podporovala Pákistán v programu jaderných zbraní. Nově země začaly více spolupracovat v ekonomické oblasti, avšak kontrolu nad CPEC si udržuje pákistánská armáda. Trasa CPEC vede z čínské provincie Sin Ťiang do pákistánského přístavu Gwadar v Arabském moři. Koridor prochází částí území Kašmíru, přesněji pákistánským územím Gilgit-Baltistán. Pákistán vnímá CPEC jako záchranu před ekonomickým úpadkem. Naopak Číně projekt poskytuje rychlejší přístup k Arabskému moři, ale také představuje síť dopravní

infrastruktury umožňující obklíčení Indie (Shah – Shah 2020: 17; Bose 2021: 262–263). CPEC se dokonce stal vlajkovým projektem BRI, která usiluje o propojení Eurasie.

Důvod čínské podpory Pákistánu skrze CPEC je také strategický, a to v čínském boji proti terorismu, separatismu a náboženskému extremismu. Čína si uvědomuje potřebu silného souseda v blízkosti své problémové západní autonomní oblasti Sin-t'iang. Čína proto usiluje o ekonomickou a politickou stabilizaci Pákistánu. Podmínkou úspěšnosti CPEC je oživení ekonomiky Pákistánu (Mardell – Eder 2018). Na následující příloze číslo 24 můžete vidět podobu CPEC, který obsahuje projekty z různých oblastí, od pozemních spojení, přístavů a letišť až po hydroenergetické a jaderné elektrárny. Ústředním bodem CPEC je hlubokomořský přístav Gwadar nacházející se v blízkosti Hormuzského průlivu, který představuje klíčový námořní bod v Arabském moři (Gul 2024a).

Příloha č. 24 - Čínsko-pákistánský ekonomický koridor

Do Pákistánu putují nejen finanční prostředky, ale také se tam zvyšuje čínská přítomnost. Na výstavbu projektů směřují na pákistánské území především čínští dělníci, ale také polovojenské síly. Na kvalifikovanou pracovní sílu a střední manažerské pozice totiž Čína preferuje vlastní krajany. To vyvolalo napětí, neboť Pákistánci doufali, že infrastrukturní projekty CPEC přinesou prospěch venkovským komunitám. Nespokojenost pákistánského obyvatelstva ze ztráty možného finančního zisku a nesouhlas se zvyšující se čínskou přítomností v Pákistánu vedl k několika útokům na čínské dělníky a inženýry v Balúčistánu. Pákistánské bezpečnostní síly nejsou schopny ochránit čínské pracovníky, neboť jejich hlavním problémem je terorismus a extremismus. Čína nabídla Pákistánu svou pomoc v protiteroristickém boji, což znamenalo navýšení přítomnosti čínských vojáků. Kromě polovojenských sil Čína vyslala do Pákistánu také své jednotky rychlé reakce (Lalwani – Haegeland 2018: 227–228). Toto rozhodnutí ale vyvolalo další nespokojenost.

Čínští pracovníci a projekty financované Čínou se proto staly předmětem útoku balúčských separatistických skupin, které tak koordinují své útoky proti pákistánským bezpečnostním silám. V roce 2021 sebevražedný atentáčník zaútočil na konvoj autobusů s čínskými inženýry pracujícími na největším hydroenergetickém projektu v Pákistánu. Celkem zemřelo devět osob čínské národnosti a tři pákistánští spolupracovníci. Nejnovějším útokem na osoby čínské národnosti se odehrál 26. března 2024 v severním Pákistánu. Sebevražedný útok na konvoj měl za následek úmrtí pěti čínských občanů a jednoho místního pákistánského řidiče. Konvoj cestoval do rozestavěného projektu vodní elektrárny Dasu financovaného Čínou. Smrtící bombový útok Čína ihned označila za teroristický (Gul 2024a; Takar 2024). Balúčským bojovníkům se nelíbí rostoucí přítomnost Číny, ale bojují především za větší kontrolu nad balúčským pobřežím a zdroji. V cestě dalšího rozvoje CPEC a stavbě jednotlivých projektů stojí útoky balúčských separatistických skupin a islamistických skupin (Mardell – Eder 2018).

Čína v poslední dekádě rozšířila svou diplomatickou, ekonomickou a vojenskou přítomnost nejen v Jižní Asii skrze CPEC, ale také ve Střední Asii. Navíc se čínská vláda od počátku BRI chovala k Indii více agresivně (Lalwani – Haegeland 2018: 12). Kroky Číny a rozšiřování jejího vlivu vyvolávají u indické vlády obavy z čínského obklíčení, a to jak na moři, tak na zemi.

6 Další aspekty Kašmíru

Předposlední kapitola se zabývá dalšími znaky geopolitického ohniska v kontextu Kašmíru, a to náboženskými a etnicko-jazykovými štěpicími liniemi a krátce také špatnou ekonomickou situací kašmírského obyvatelstva.

6.1 Štěpicí linie

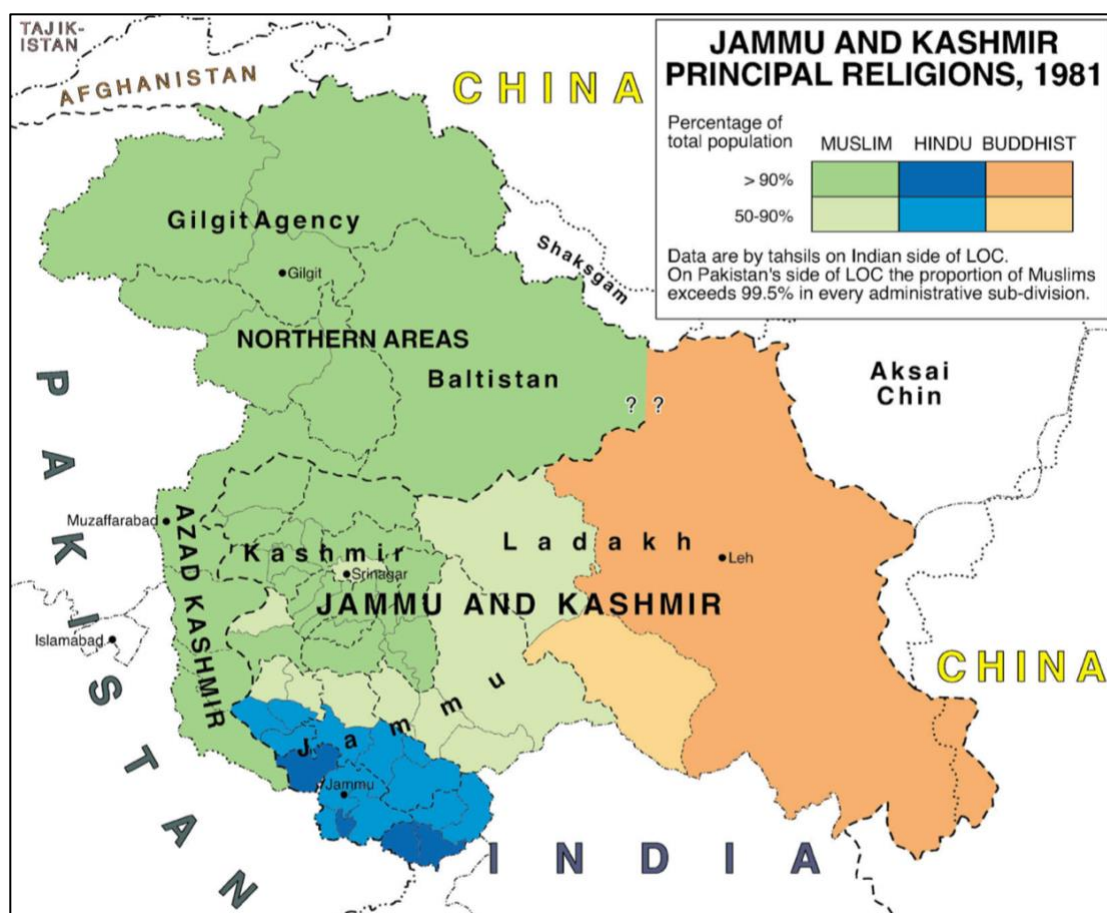
Nepřátelství mezi Indií a Pákistánem není způsobeno pouze sporem o Kašmír, ale má svůj původ také v ideologických, etnických a náboženských rozdílech. Indie se po roce 1947 stala multietnickým a sekulárním státem. Naopak Pákistán vznikl na ideji „domova či vlasti všech muslimů“ v regionu Jižní Asie (Dodh 2017: 115). Pákistánská identita byla proto již od vzniku státu spojována s islámským náboženstvím. Pákistán tak neměl příležitost vyvinout se jako národní stát založený na území, institucích a občanství. Vize Pákistánu jako „domova muslimů“ sice byla postupem času oslabována, neboť na území Indie nadále žije početná muslimská skupina, ale nadnárodním cílem Pákistánu je stále shromáždit všechny muslimy v regionu (Bhargava 1973: 28; Sidduqui 2008: 154). V některých pákistánských kruzích idea přetrvala a náboženství tak hraje velkou roli nejen v Pákistánu, ale sehrává významnou roli také v otázce Kašmíru a vztahu s Indií.

Jak již bylo zmíněno, na přelomu 70. a 80. let 20. století se náboženství, politika a společnost Pákistánu radikalizovaly. Odmítání sekulárního politického systému posílilo fundamentalistické a radikální síly, které vnímají Indii jako hrozbu pro teorii dvou národů založenou na náboženství, kdy Pákistán je muslimský a Indie hinduistická. Důkazem důležitosti islámské víry jako identity Pákistánců je výrok pákistánského prezidenta Zia-ul-Haq z roku 1987, který tvrdil, že pokud Pákistánec přestane vyznávat islám stane se z něj Ind (Dodh 2017: 120; Menon 2021: 53). Také v otázce Kašmíru sehrává islám, respektive náboženství klíčovou roli, kdy Pákistán je přesvědčen, že v kontrole Kašmíru jde téměř o „svatou či životní záležitost“, neboť většina Kašmířanů vyznává islám (Eichler 2007: 73). Společné náboženství se proto stalo pákistánským argumentem při nárokování Kašmíru.

Na následující příloze číslo 25 můžete vidět barevně odlišené území Kašmíru dle náboženské víry. V Kašmíru je sice nejvíce rozšířen islám, ale některé oblasti jsou většinově hinduistické nebo buddhistické.

Příloha č. 25 - Náboženství v Kašmíru

Indický Kašmír je lidnatější než pákistánský a čínský Kašmír a jeho hlavním městem je Šrínagar. Nejvíce obyvatelstva se koncentruje v Kašmírském údolí, kde žije na osm milionů lidí, poté šest milionů v Džammú a 300 tisíc v Ladaku. V oblasti města Šrínagar a v Kašmírském údolí, tedy nejlidnatější části celého Kašmíru, žije silná muslimská skupina, jak je patrné z přílohy číslo 25, kde je islámské náboženství vyznačeno zelenou barvou. Kašmírské údolí se považuje také za ekonomické srdce celého Kašmíru. Naopak oblast Džammú je ze dvou třetin hinduistická (Cohen 2015: 367; Bose 2021: 281).

Pro Indii nemá Kašmír pouze bezpečnostní a strategický význam, ale také ideologický. Již od 50. let 20. století Indie zakládá svůj ideologický nárok na Kašmír na argumentu, že většinově muslimský Kašmír a většinově hinduistická Indie si jsou přirozeně blízké díky společnému závazku k demokracii a sekularismu. Indie jako sekulární stát by tak nebyla bez muslimského Kašmíru úplným státem. Indie tedy považuje Kašmír za symbol multináboženské a multikulturní demokratické osobnosti

Indie (Eichler 2007: 73; Bose 2021: 26; Lalwani – Haegeland 2018: 77). Ideologie o Pákistánu jako vlasti muslimů proto vyvolává u Indie obavy z rozpadu státu, neboť se skládá z mnoha různých etnických a náboženských skupin (Buzan – Wæver 2003: 102).

Od roku 2014, s počátkem vlády BJP, se v Indii začaly čím dál více objevovat případy útlaku náboženských menšin. Tlak na menšiny se ještě více zintenzivnil po výhře BJP v roce 2019. Mnozí se obávají, že konečným cílem BJP je přetvoření Indie na hinduistický stát (Bose 2021: 193–194). K obavám přispívá snaha BJP o demografickou změnu v souvislosti se zrušením článku 35A. Indická vláda naopak zavedla nové zákony umožňující Indům nejen zkupovat majetek a půdu v indickém Kašmíru, ale také získat trvalé bydliště a ucházet se o tamní vládní místa. BJP tím usiluje o oslabení postavení muslimských Kašmíranů (Donthi 2024). BJP v kašmírské politice využívá etnické a náboženské heterogenity Kašmíru, kdy se snaží znepřátelit hinduisty z Džammú a muslimy z Kašmíru a také buddhisty z Ladaku a muslimy z Ladaku. Strategie BJP by mohla být popsána principem „rozděl a panuj“. Jak hinduisté v Džammú, tak buddhisté v Ladaku se tak stali pěšáky v kašmírské politice vlády BJP (Bose 2021: 234–236).

Indická vláda, respektive hinduistické nacionalistické vedení BJP, označuje muslimské Kašmířany za odlišnou a problematickou skupinu. Již v předchozích letech byly zaznamenány případy útoků skupin hinduistických nacionalistů na muslimy, a to především v severních částech Indie. V některých případech byli muslimové dokonce bičováni (Bose 2021: 287–288). Vlna násilí a protestů po celé Indii se zvedla například po útoku v Pulwamě roku 2019, kdy se oběťmi násilí stali nejen muslimští Kašmířané, ale také samotní Kašmířané jako odlišná skupina. Někteří političtí vůdci dokonce podněcovali nenávist a násilí proti muslimským Kašmířanům (OHCHR 2019: 29). Rozsáhlé hinduisticko-muslimské násilí v Dillí vypuklo také v únoru 2020 při návštěvě Donalda Trumpa v Indii. Příčinou nepokojů bylo poklidné shromáždění muslimů proti kontroverzní novele indického zákona o občanství. Dillí zachvátily nepokoje, žhářské útoky a brutální vraždy, jejichž oběťmi byli především muslimové. Při eskalaci násilí zemřelo nejméně 53 lidí (Bose 2021: 272).

Od zrušení zvláštního statutu indického Kašmíru a posledních voleb v roce 2019 se obyvatelstvo Kašmíru obává politiky Modiho a jeho vize o novém Kašmíru. Represe v indickém Kašmíru se zhoršují právě se vzestupem hinduistického nacionalismu v Indii, kdy Modiho vláda podporuje diskriminační politiku vůči početné muslimské menšině

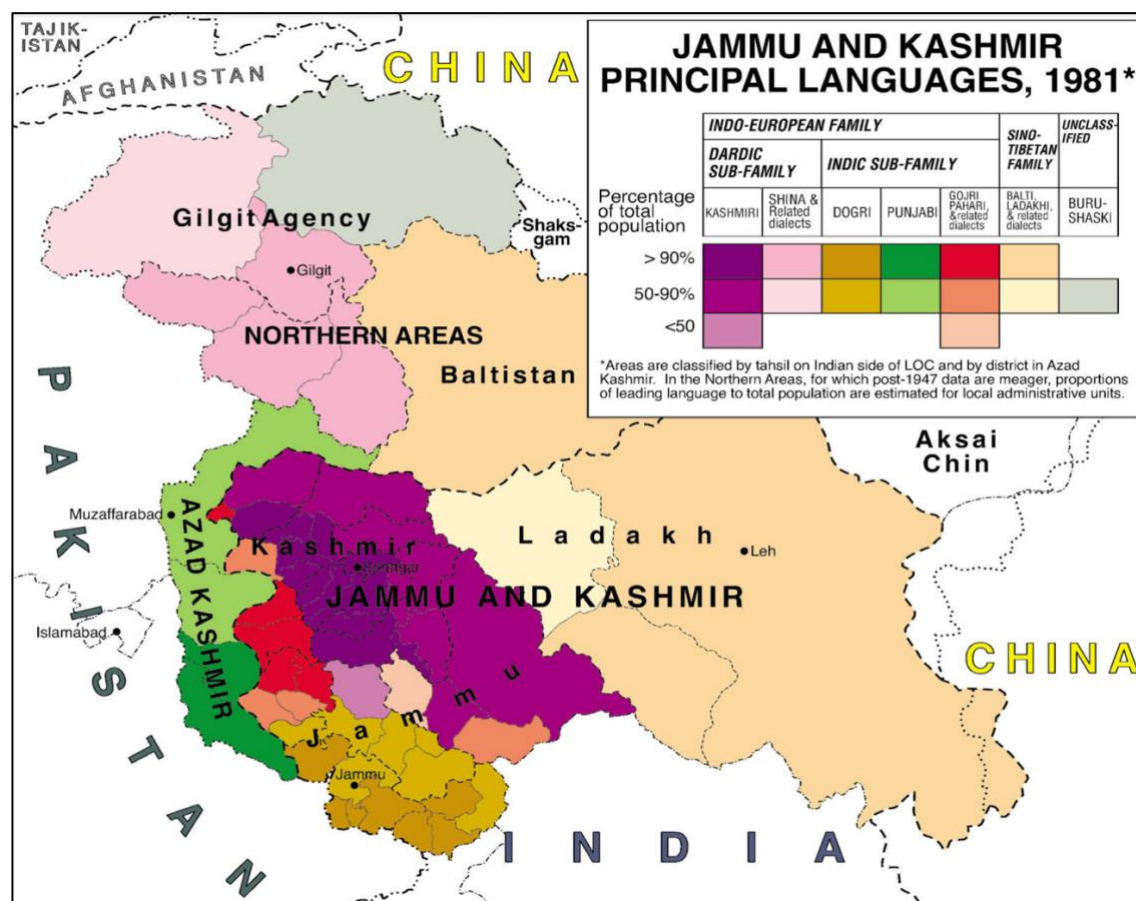
v Indii. Indické úřady běžně povolují ničení mešit a násilí vůči muslimům se čím dál více stupňuje (Freedom House nedatováno b: 19). Premiér Modi si dokonce chce za pomoci přísné disciplíny z neloajálních Kašmířanů vytvořit loajální Indy. Dle Bose (2021: 210, 286) se Modiho přístup podobá čínskému přístupu k Ujgurům v Sin-ťiangu, kde čínská vláda označuje svou strategii jako převýchovu. Pokud BJP ve volbách do indického parlamentu roku 2024 opět zvítězí, pravděpodobně dojde ještě k většímu prohlubování hinduistického nacionalismu a část obyvatelstva Indie, obdobně jako v indickém Kašmíru, se ocitne pod útlakem a strachem. Od roku 2013 se Indii skóre v žebříčku *Freedom in the World* snížilo o deset bodů. K tomu přispělo rozsáhlé násilí vůči muslimům a příslušníkům dalších náboženských menšin za vlády premiéra Modiho. Indický Kašmír je jednou z oblastí s největším poklesem skóre za poslední dekádu. Se zrušením zvláštního statutu v roce 2019 *Freedom House* změnil označení indického Kašmíru z částečně svobodného na nesvobodný. V Indii ale nejsou utlačováni pouze muslimové, ale také křesťané v oblasti Manipuru (Freedom House nedatováno b: 18–19). Mnoho náboženských a etnických skupin se tak v Indii setkává s represemi.

Pákistánskou část Kašmíru tvoří téměř 100 % muslimů, jak můžete vidět na příloze číslo 25. Mezi muslimskými Kašmířany převládá súfismus, avšak s příchodem Pákistánem podporovaných džihádistů se kašmířská mládež více radikalizovala. S finanční podporou Saudské Arábie se v Kašmíru začal objevovat také wahhábismus, který sehrál klíčovou roli v šíření islamistického extremismu v Afghánistánu a Pákistánu. I když šíření džihádistického salafismu a wahhábismu představuje hrozbu oživení militantních nálad v Kašmíru, těmito náboženskými ideologiemi bylo ovlivněno přibližně 16 % z osmi milionové muslimské populace Kašmíru (Narain 2016: 18; Bose 2021: 281).

Jak v Pákistánu, tak i v Indii existují náboženští extremisté vzpomínající na násilí, které doprovázelo rozdělení Britské Indie. Minulost tak nadále má vliv na nedůvěru mezi Indií a Pákistánem, respektive hindy a muslimy. Nedůvěra tedy nepanuje pouze mezi státy, ale také mezi jednotlivými náboženskými skupinami. Hinduisté a buddhisté v indickém Kašmíru se obávají o své bezpečí a zájmy, pokud by se dominantní skupinou stali muslimové. Obavy hinduistů a buddhistů navíc vedly ke snahám o větší regionální autonomii. Ke zhoršení vztahů mezi náboženskými skupinami přispěl vzestup islamismu mezi muslimskými Kašmířany (Siddiqui 2008: 155; Samii 2005: 7). S islamizací obyvatelstva a militantních skupin působících v indickém Kašmíru se totiž hlavními

obětmi krutých metod stali především Hindové a Sikhové. Mezi nejkrutější metody patřily záměrné zmrzačování a popravy (Eichler 2007: 74). Vedle náboženské heterogenity je Kašmír rozmanitý i po etnické a jazykové stránce. Na příloze číslo 26 můžete vidět barevně odlišené různé etnicko-jazykové skupiny.

Příloha č. 26 - Etnicko-jazykové skupiny v Kašmíru

6.2 Ekonomická situace

Teroristické útoky nepředstavují hrozbu pouze pro národní bezpečnost, ale mají dopad také na ekonomickou situaci v Kašmíru. Zdrojem obživy Kašmířanů je dřevo, produkty ze dřeva, dále zemědělské produkty nebo dobytek. Hlavním zdrojem příjmů pro Kašmířany je totiž turismus. Kvůli teroristickým útokům a působení militantních a teroristických skupin, se proto turisté obávají do Kašmíru vycestovat. Vedle úpadku turismu do indického Kašmíru nesměřují investice přislíbené centrální vládou, například v Džammú a Kašmíru za poslední čtyři roky investice klesly o 55 % (Lalwani – Gayner 2020: 15; Wani 2023; Snedden 2021: 294, 307–308). V posledních letech se tak ekonomická situace kašmírského obyvatelstva zhoršuje.

7 Dopad sporu o Kašmír

V Jižní Asii, do které se řadí Indie, Pákistán, Bangladéš, Srí Lanka, Maledivy, Nepál a Bhútán, se nachází jedny z nejnestabilnějších, nejchudších a také konflikty nejvíce zasáhnutých zemí světa (Cohen 2015: 349). V roce 2012 Brzezinski (2012: 158) ve své knize *Strategic Vision: America and the Crisis of Global Power* identifikoval osm potenciálních asijských konfliktů. Dva z nich se týkají Indie, Pákistánu a Číny. Za jeden z možných konfliktů Brzezinski považoval indicko-čínský spor o Arunáčalpradéš, území ve východní části společné hranice. Druhým potenciálním konfliktem, který by se mohl opět přeměnit ve válku, je právě spor o Kašmír. Tento dlouholetý konflikt je považován za jeden z největších sporů a dle Buzana a Wævera (2003: 102) tvoří jádro bezpečnostní dynamiky Jižní Asie.

Spor o Kašmír urychlil a vyvolal závody ve zbrojení mezi Indií a Pákistánem, což vytvořilo další krize v rámci Jižní Asie. Navyšování výdajů na zbrojení přispělo k prohloubení nedůvěry a komunikační propasti a také znemožnilo mírové procesy. Největší hrozbu ale představují jaderné zbraně, které obě země vlastní. Odborníci a bezpečnostní analytici proto považují Kašmír za možné ohnisko jaderného konfliktu. Obě země se zapojily do závodů ve zbrojení, a to právě včetně o jaderné zbraně (Lalwani – Haegeland 2018: 161; Dodh 2017: 119).

V konvenční válce by Indie dokázala Pákistán porazit, avšak v jaderné válce a boji skrze teroristické skupiny se Pákistán indické straně vyrovnává (Kaplan 2012: 235–236). Jaderné odstrašení se stalo jediným důvodem stability v Jižní Asii, neboť v regionu chybí kontrola zbrojení nebo opatření k budování důvěry. Jedním z mála mechanismů usilujících o budování důvěry je smlouva z prosince 1988, kdy Indie a Pákistán podepsaly dohodu o budování důvěry v jaderné oblasti, která v platnost ale vstoupila až v lednu 1991. Na základě dohody si země každý rok vyměňují seznam jaderných zařízení. Země také dodržují dohodu o zákazu útočení na jaderná zařízení (Dodh 2017: 122). Obě země ale dále rozšiřují své zásoby štěpného materiálu a jaderného arzenálu a také modernizují jejich konvenční síly. Obavy o střetu zemí se objevují především v obdobích přechodu moci (Lalwani – Haegeland 2018: 13), jako byly pákistánské volby v únoru 2024 a nyní probíhající volby v Indii.

Zajímavostí je, že Indie a Pákistán jsou jedinými zeměmi s jadernými zbraněmi, které se pravidelně střetávají na společné hranici. Tyto přeshraniční přestřelky proto mají eskalační potenciál (Lalwani – Haegeland 2018: 25). Na jednu stranu nárůst počtu a modernizace zbraní společně s vlastnictvím jaderných zbraní přispívají k oslabování regionální bezpečnosti, současně ale jaderné zbraně a možnost jaderné války posiluje strategickou stabilitu v Jižní Asii tím, že zajišťuje odstrašení od rozsáhlých útoků. Navíc pokud by se Indie a Pákistán ocitly na pokraji eskalace jaderné války, mezinárodní společenství by zasáhlo. Například USA od roku 1988, po jaderných testech v Indii a Pákistánu, čím dál více zasahují do indicko-pákistánských krizí kvůli obavám z jaderné eskalace (Hassan 2022; Lalwani – Haegeland 2018: 156, 165).

Problémem Jižní Asie je absence kontroly zbrojení a mechanismů krizového řízení. Institucionalizace režimu kontroly zbrojení by napomohla míru a stabilitě v Jižní Asii. Pomocí regionálních bezpečnostních mechanismů by se zamezilo eskalaci krizí a omezilo by krize budoucí. Dialog v rámci mechanismů by navíc mohl iniciovat a podporovat transparentnější prostředí. V minulosti o ustanovení stálého mechanismu na politické úrovni usiloval zmiňovaný složený dialog zahájený roku 1997, ten ale svůj záměr nesplnil. Hlavním důvodem neúspěšnosti a neexistence stálého mechanismu je neochota Pákistánu splnit požadavek Indie na přerušení podpory a podněcování kašmírského povstalectví využíváním nestátních aktérů (Lalwani – Haegeland 2018: 84–85, 159).

Zprostředkovatelem krizového řízení by mohly být USA, které se za prezidentství Donalda Trumpa dokonce několikrát nabídly jako zprostředkovatel jednání mezi Indií a Pákistánem o kašmírské otázce. Indie to ale odmítala. Dalšími potenciálními zprostředkovateli by mohly být Spojené arabské emiráty, jež mezi lety 2019 a 2020 zprostředkovaly setkání představitelů Indie a Pákistánu (Bose 2021: 273; Donthi 2024). Prostředníkem by mohla být také Čína, která deklaruje svou neutrální pozici v případě budoucích indicko-pákistánských bezpečnostních krizí, nadále brání a ochraňuje Pákistán. Čínská důvěryhodnost jako případného prostředníka v krizích je proto podkopávána jejím chováním. Čína by ale pravděpodobně byla jedna z mála zemí, která by byla schopna přivést Pákistán k jednacímu stolu s cílem deeskalace možné krize (Lalwani – Haegeland 2018: 166–167).

Přetrvávající spor o Kašmír a odlišné sociokulturní identity Indie a Pákistánu zabraňují zemím v politickém usmíření, které by mohlo přispět k větší integraci Jižní Asie na pozadí rostoucí ekonomické vzájemné závislosti. Vojensko-politický antagonismus Indie a Pákistánu například zabraňuje rozvoji Jihoasijského sdružení pro regionální spolupráci (Buzan – Wæver 2003: 103; Dodh 2017: 121). V sdružení se plánovala například dohoda o volném obchodu a uvolnění vízové politiky, indicko-pákistánské nepřátelství integraci regionu ale překazilo. Špatné vztahy Indie a Pákistánu do jisté míry také brání socioekonomickému rozvoji Jižní Asie, proto je nutné vyřešení sporu o Kašmír a dalších problémových otázek. Region navíc nedokáže jako celek čelit výzvám jako je například potravinová a vodní bezpečnost ohrožená v důsledku demografického růstu a změn klimatu (Lalwani – Haegeland 2018: 88, 94).

8 Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo zhodnocení geopolitického významu Kašmíru na základě identifikace geopolitických zájmů Indie, Pákistánu a Číny v Kašmíru a jeho geograficky blízkých regionech. Dílčím cílem byla analýza dopadu soupeření o Kašmír na stabilitu a bezpečnost Jižní Asie. Pro naplnění cíle jsem si stanovila tři výzkumné otázky, na které nyní odpovím:

1) Jaké jsou geopolitické zájmy Indie, Pákistánu a Číny v oblasti Kašmíru?

Pro Indii má Kašmír geostrategický význam, neboť pokud by neovládala alespoň část Kašmíru, Pákistán a Čína by mohly z Kašmíru zaútočit na severní část Indie. Indie si proto udržuje kontrolu například nad ledovcem Siačen, který představuje jedinou překážku spojení čínské a pákistánské armády. Kvůli bezpečnostním obavám Indie udržuje v indickém Kašmíru velký počet vojáků. Indie se obává také dalších teroristických útoků a rozšiřování radikálního islámu z oblasti Kašmíru. Obavou Indie není pouze útok z oblasti Kašmíru, ale také čínsko-pákistánské obklíčení indického území. Skrze partnerství a projekty BRI si totiž Čína vytváří kolem Indie nejen pozemní, ale také námořní smyčku. Kašmír pro Indii představuje také vstupní bránu do Heartlandu, respektive Střední Asie, ve které má Indie zájem o nerostné bohatství.

Podobně jako pro Indii, také pro Pákistán představuje Kašmír strategicky významné místo, odkud by Indie mohla na Pákistán zaútočit. Kvůli obavám obě země mají podél společné kašmírské hranice rozmístěné ozbrojené síly. Kontrola nad Kašmírem proto je otázkou bezpečnosti obou zemí. Hlavním zájmem Pákistánu v Kašmíru je zajištění vodní bezpečnosti, na kterou se váže také potravinová bezpečnost. Na vodních zdrojích závisí také pákistánská ekonomika, ve které zemědělství tvoří 21 % HDP. Nedostatek vody v důsledku klimatických změn a zvýšení spotřeby přispívá k eskalaci sporu mezi Indií a Pákistánem o vodní zdroje pramenící v Kašmíru. Pákistán si chce získat kontrolu nad Kašmírem, neboť považuje Kašmír za nevyřešenou otázku dělení Britské Indie. Dle Pákistánu by měl Kašmír, kvůli muslimské většině, být připojen k Pákistánu, jenž byl založen na ideje „domova všech muslimů“ v Jižní Asii. Kontrola nad Kašmírem proto do jisté míry představuje jádro ideologického přežití Pákistánu. Vedle bezpečnostního významu tak Kašmír má pro Pákistán také význam ideologický. Bez Kašmíru by Pákistán navíc ztratil přímý pozemní přístup do Číny.

Jak v Indii, tak Pákistánu existuje hned několik separatistických hnutí, jejichž snahy o vytvoření vlastního státu by mohly eskalovat, pokud by Indie nebo Pákistán kašmírským separatistům dovolily odtržení od jejich území. Vedle separatismu představuje hrozbu také radikální islám a terorismus, který v Kašmíru v minulosti představoval velikou bezpečnostní výzvu. Avšak i dnes se Indie obává možných teroristických útoků, v Kašmíru totiž nadále působí některé teroristické skupiny jako HM, JeM nebo LeT a v sousedním Pákistánu a Afghánistánu navíc v posledních letech dochází k zhoršování bezpečnostní situace. Přes kašmírské území navíc mohou do Indie směřovat hrozby z blízkovýchodního pásma otřesu a eurasijského Balkánu, jedná se nejen o teroristické hrozby, ale také extremismus. Příkladem teroristických hrozeb je ISK, TTP, Taliban nebo al-Kaida.

Pro Čínu představuje Kašmír geostrategicky významnou oblast, skrze kterou má pozemní přístup k Pákistánu, posléze k Arabskému moři a Perskému zálivu. Podporou Pákistánu si Čína chce zajistit spojence ve svém protiindickém postoji. Zároveň využívá Pákistán k zaměstnání Indie, cílem je rozptýlení indické vlády například od sporných indicko-čínských hranic. Pokud bude Indie zaměstnána kašmírským sporem, případně jeho eskalací do otevřeného konfliktu, zpomalí se také růst indické ekonomiky. Skrze Pákistán tak Čína dokáže do jisté míry ovlivňovat chování Indie. Kašmír má pro Čínu také geoeconomický význam, neboť územím prochází vlajkový projekt BRI, CPEC.

2) Jak vnitropolitická situace Indie a Pákistánu přispívá k udržování sporu o Kašmír?

V případě Indie lze od roku 2014 zaznamenat ve vládnoucí BJP nárůst hinduistického nacionalismu. Od vstupu do vlády hlavní představitelé BJP, premiér Modi a ministr vnitra Amit Shah, centralizují rozhodovací moc ve svých rukou. Hlavním cílem BJP jako strany je získat dominantní postavení nejen ve vládě, ale po celé Indii. Zrušením zvláštního statutu indického Kašmíru a posléze vymezením nových volebních okrsků ve svazovém teritoriu Džammú a Kašmír si chce BJP v tamních volbách v roce 2024 získat většinu křesel a sestavit si tak tamní vládu, v jejímž čele budou stát představitelé BJP. V posledních letech se čím dál více objevují případy represí nejen muslimské, ale také křesťanské menšiny. Diskriminační politika vůči muslimské menšině má přispívat ke snaze o přeměnu Indie do hinduistického nacionalistického státu. Vedle snahy o vytvoření hinduistického státu BJP usiluje také o vytvoření nového Kašmíru, což vyvolává obavy nejen u muslimských Kašmíranů, ale také v Pákistánu.

V Pákistánu nedostatečná spolupráce a rozdílné zájmy civilní a vojenské vlády zabraňují nejen procesu řešení konfliktu s Indií, ale jsou překážkou také v jiných zahraničněpolitických otázkách. Armáda a její zpravodajská služba ISI mají v Pákistánu silnou pozici, jejich zájmem je pokračování sporu o Kašmír. Sekuritizací Indie si armáda totiž dokáže lépe ospravedlňovat, že do armády a zpravodajských služeb směřuje až čtvrtina z celkového rozpočtu centrální vlády. Vojenské vedení navíc označuje Indii za existenční hrozbu a využívá tohoto narativu jako záminky k udržování dominantní pozice v pákistánské politice. Právě kvůli udržování silné pozice a přísunu financí, bude vojensko-zpravodajský komplex pravděpodobně nadále podporovat militanty a teroristy působící nejen v Kašmíru, ale také v Indii, čímž bude přispívat k nepřátelství Pákistánu a Indie.

3) Do jaké míry ovlivňuje spor o Kašmír stabilitu a bezpečnost Jižní Asie?

Nevyřešený spor o Kašmír je zdrojem napětí a přispívá tedy k nestabilitě Jižní Asie. Kašmírský spor dokonce lze považovat za jádro bezpečnostní dynamiky Jižní Asie. Nepřátelství mezi Indií a Pákistánem znemožňuje vyjednávání o Kašmíru, dále brání posílení bezpečnosti Jižní Asie a představuje překážku rozvoje regionálního bezpečnostního komplexu. Podmínkou, kterou je Pákistán neochoten splnit, je ukončení pákistánské podpory militantních a teroristických skupin a podněcování kašmírského povstalectví. Indicko-pákistánský spor je také překážkou ve větší ekonomické a politické integraci regionu. Antagonismus Indie a Pákistánu například zabraňuje většímu rozvoji SAARC anebo všeobecnému socioekonomickému rozvoji Jižní Asie. Problémem se stalo také zbrojení, které bylo urychleno nepřátelstvím Indie a Pákistánu v souvislosti se sporem o Kašmír. Závody ve zbrojení ještě více oslabily bezpečnost Jižní Asie. Důležitým faktorem jsou také jaderné zbraně, které na jednu stranu představují bezpečnostní hrozbu, ale současně fungují jako odstrašení od větší eskalace kašmírského sporu. Kvůli přetrvávajícímu sporu a nedůvěře Indie a Pákistánu neexistuje v regionu kontrola zbrojení nebo mechanismus krizového řízení. Nevyřešený spor navíc přispívá k neschopnosti čelit společným výzvám jako je vodní nebo potravinová bezpečnost, které se budou v důsledku demografického růstu a klimatických změn pouze zhoršovat.

Hypotézou diplomové práce bylo, že Kašmír je geopolitických ohniskem. V teoretické části jsem vymezila několik znaků geopolitického ohniska, na které se nyní zaměřím. Jako první je citlivá geografická poloha. Kašmír má jedinečnou geografickou

polohu na pomezí hned několika regionů, a to Jižní Asie, Střední Asie, Východní Asie a Blízkého východu. Kvůli blízkosti k Mackinderovu Heartlandu, Brzezinského eurasijskému Balkánu a Cohenovu blízkovýchodnímu pásmu otřesu má Kašmír citlivou geografickou polohu. Brzezinski navíc ve své teorii zařadil Kašmír do globální zóny kypícího násilí. Také Cohen si uvědomoval blízkost Jižní Asie k blízkovýchodnímu pásmu otřesu, a tedy potenciální ohrožení jihoasijských zemí.

Dalším znakem ohniska jsou vnitřní štěpící linie. V Kašmíru existuje několik štěpících linií, které přispívají k vnitřní nestabilitě a zabraňují většímu rozvoji společnosti a ekonomických vztahů. Jedná se o náboženskou štěpící linii, kdy většinu kašmírského obyvatelstva tvoří muslimové, v Kašmíru ale žijí také hinduisté a buddhisté. Vedle náboženství je obyvatelstvo Kašmíru rozděleno do sedmi etnicko-jazykových skupin. Kašmír je proto velice heterogenním prostředím.

Třetím znakem ohniska jsou překrývající se sféry vlivu geopolitických aktérů, v případě Kašmíru se jedná o Indii, Pákistán a Čínu. Kašmír se tedy nachází v pomyslném geostrategickém trojúhelníku mezi těmito geopolitickými aktéry. Vliv a tlak vnějších aktérů, tedy Indie, Pákistánu a Číny, přispívá ke křehkosti a nestabilitě Kašmíru. Kvůli střetávání zájmů vnějších aktérů v Kašmíru přetrvává konflikt, který je obtížně řešitelný a nachází se v patové situaci. Vedle vnitřní nestability má Kašmír také nízkou úroveň hospodářského rozvoje.

Posledním znakem ohniska byla specifická role jako štítu či naopak vstupní brány. Kašmír plní obě role. Pro Indii představuje štít ochraňující zbylou část indického státu před útokem Pákistánu a Číny. Současně Kašmír představuje pro Indii vstupní bránu do oblasti Střední Asie, o jejíž nerostné bohatství, například zásoby ropy a zemního plynu, se nadále bude soupeřit. Má hypotéza diplomové práce tak byla potvrzena. Kašmír je geopolitickým ohniskem.

Spor o Kašmír trvá již téměř 77 let, jedná se tedy o dlouhodobý konflikt. Během těchto let se Kašmír stal dějištěm konvenčních válek, povstaleckých vln a teroristických incidentů. Obyvatelé Kašmíru v minulosti čelili brutálnímu násilí především ze strany militantních a teroristických skupin. V posledních letech čelí útlaku ale také ze strany indických bezpečnostních sil. S výhrou BJP v národních volbách v roce 2024 lze očekávat další nárůst hinduistického nacionalismu nejen v Kašmíru, ale i po celé Indii.

Pokud se navíc objeví podezření z manipulace místních voleb v Džammú a Kašmíru, mohla by se zvednout nová vlna kašmírského povstalectví, podobně jako po volbách roku 1987. Přestože se v současnosti nejedná o otevřený konflikt, v následujících letech by mohl opět eskalovat. Případně by se v Kašmíru mohla vést zástupná válka mezi Indií na jedné straně a Pákistánem a Čínou na straně druhé. Nejen pro region Jižní Asie, ale také pro mezinárodní prostředí by největší hrozbu představovalo užití jaderných zbraní. Doposud jaderné zbraně sloužily pouze k odstrašení a snad budou i nadále.

9 Seznam použité literatury a zdrojů

ACLED⁶ (2024a). *Regional Overview Asia-Pacific: December 2023*. 12. 1. 2024 (<https://acleddata.com/2024/01/12/regional-overview-asia-pacific-december-2023/>, 1. 3. 2024).

ACLED (2024b). *Regional Overview Asia-Pacific: February 2024*. 8. 3. 2024 (<https://acleddata.com/2024/03/08/regional-overview-asia-pacific-february-2024/>, 15. 3. 2024).

AHMAD, Muhammad – NAHEED, Fahmeda (2019). India-Pakistan Relations in the Prism of Realist School of International Relations. *Politeja 2* (59), pp. 27–37.

AL JAZEERA (2024). *India's Modi visits Kashmir: How has the region changed since 2019?*. 7. 3. 2024 (<https://www.aljazeera.com/news/2024/3/7/indias-modi-visits-kashmir-how-has-the-region-changed-since-2019>, 12. 3. 2024).

ASHIQ, Peerzada (2024). J&K Assembly elections will not be held along with Lok Sabha elections. Here's why. *The Hindu*. 16. 3. 2024 (<https://www.thehindu.com/news/national/jk-assembly-elections-will-not-be-held-along-with-lok-sabha-elections-heres-why/article67957925.ece>, 18. 3. 2024).

BHARGAVA, Gyaneshwar (1973). The Simla Agreement – An Overview. *India Quarterly 29* (1), pp. 26–31.

BIBERMAN, Yelena (2019). *Gambling with Violence: State Outsourcing of War in Pakistan and India* (Oxford: Oxford University Press).

BOSE, Sumantra (2021). *Kashmir at the Crossroads: Inside A 21st-Century Conflict* (New Haven: Yale University Press).

BRAITHWAITE, John – D'COSTA, Bina (2018). *Cascades of Violence: War, Crime and Peacebuilding Across South Asia* (Acton: Australian National University Press).

BRITANNICA (2024a). *Ladakh*. 25. 2. 2024 (<https://www.britannica.com/place/Ladakh>, 28. 2. 2024).

---

⁶ Armed Conflict Location & Event Data Project

BRITANNICA (2024b). *Kashmir*. 25. 2. 2024 (<https://www.britannica.com/place/Kashmir-region-Indian-subcontinent/The-Kashmir-problem>, 29. 2. 2024).

BRZEZINSKI, Zbigniew (1999). *Velká šachovnice* (Praha: Mladá Fronta).

BRZEZINSKI, Zbigniew (2012). *Strategic Vision: America and the Crisis of Global Power* (New York: Basic Books).

BUZAN, Barry – WÆVER, Ole (2003). *Regions and Powers: The Structure of International Security* (New York: Cambridge University Press).

CLARY, Christopher (2024). The 2021 India-Pakistan Ceasefire: Origins, Prospects, and Lessons Learned. *United States Institute of Peace*. 6. 2. 2024 (<https://www.usip.org/publications/2024/02/2021-india-pakistan-ceasefire-origins-prospects-and-lessons-learned>, 29. 2. 2024).

COHEN, Saul (2015). *Geopolitics: The Geography of International Relations* (London: Rowman & Littlefield Publishers).

DANISH, Sayed – SENJYU, Tomonobu et al. (2020). Afghanistan as an emerging regional energy hub. *Journal of Sustainability Outreach* 1 (1). pp. 10–14.

DAR, Latif (2020). Estimated Hydro Power Potential and Its Status of Development in Jammu and Kashmir. *Pramana Research Journal* 10 (3), pp. 18–25.

DODH, Pankaj (2017). India–Pakistan Relations: A sociopolitical perspective. *World Affairs: The Journal of International Issues* 21 (4), pp. 110–125.

DONTHI, Praveen (2024). Flare-Ups and Frustration as Kashmir Waits for a Vote. *International Crisis Group*. 8. 3. 2024 (<https://www.crisisgroup.org/asia/south-asia/india-pakistan-kashmir-india/flare-ups-and-frustration-kashmir-waits-vote>, 15. 3. 2024).

EGGINK, Kees (2024). ICCT Snapshot: Islamic State – Khorasan Province. *International Centre for Counter-Terrorism*. 12. 1. 2024 (<https://www.icct.nl/publication/icct-snapshot-islamic-state-khorasan-province>, 20. 3. 2024).

EHTESHAMI, Anourshiravan (2022). The BRI and Its Rivals: The Building and Rebuilding of Eurasia in the 21st Century. *PRISM* 10 (1), pp. 22–39.

EICHLER, Jan (2007). *Terorismus a války na počátku 21. století* (Praha: Karolinum).

FEINGOLD, Spencer (2023). China's Belt and Road Initiative turns 10. Here's what to know. *World Economic Forum*. 20. 11. 2023 (<https://www.weforum.org/agenda/2023/11/china-belt-road-initiative-trade-bri-silk-road/>, 23. 3. 2024).

FLEISHMAN, Rachel – SHIDORE, Sarang et al. (2021). Melting Mountains, Mounting Tensions. *Center for Climate & Security*. 13. 5. 2021 (<https://climateandsecurity.org/2021/05/new-report-melting-mountains-mounting-tensions-climate-change-and-the-india-china-rivalry/>, 5. 3. 2024).

FREEDOM HOUSE (nedatováno a). *Freedom in the World 2024: Indian Kashmir*. (<https://freedomhouse.org/country/indian-kashmir/freedom-world/2024>, 24. 3. 2024).

FREEDOM HOUSE (nedatováno b). *Freedom in the World*. (<https://freedomhouse.org/report/freedom-world#Data>, 3. 3. 2024).

GANGULY, Sumit (1990). Avoiding War in Kashmir. *Foreign Affairs* 69 (5), pp. 57–73.

GANGULY, Sumit (1996). Explaining the Kashmir Insurgency: Political Mobilization and Institutional Decay. *International Security* 21 (2), pp. 76–107.

GHUMMAN, Mushtaq (2023). TAPI gas pipeline: Pakistan willing to go ahead with or without India. *Business Recorder*. 8. 2. 2023 (<https://www.brecorder.com/news/40225035/tapi-gas-pipeline-pakistan-willing-to-go-ahead-with-or-without-india>, 20. 3. 2024).

GLASSNER, Martin – FAHRER, Chuck (2004). *Political Geography* (Hoboken: John Wiley & Sons, Inc.).

GUL, Ayaz (2024a). Suicide Bombing Kills 5 Chinese Citizens in Pakistan. *Voice of America*. 26. 3. 2024 (<https://www.voanews.com/a/suicide-bombing-kills-5-chinese-nationals-in-pakistan-/7542877.html>, 28. 3. 2024).

GUL, Ayaz (2024b). UN: Al-Qaida, Afghan Taliban Assist TTP With Attacks in Pakistan. *Voice of America*. 1. 2. 2024 (<https://www.voanews.com/a/un-al-qaida-afghan-taliban-assist-ttp-with-attacks-in-pakistan-/7466250.html>, 22. 3. 2024).

HABIB, Zaigham – WAHAJ, Robina et al. (2021). Water availability, use and challenges in Pakistan: Water sector challenges in the Indus Basin and impact of climate change. *Food and Agriculture Organization of the United Nations*. 20. 4. 2021 (<https://openknowledge.fao.org/items/5e259e13-2316-4274-b8fc-fc7ad3a93cc3>, 30. 3. 2024).

HARPER, Tom (2019). China's Eurasia: the Belt and Road Initiative and the Creation of a New Eurasian Power. *The Chinese Journal of Global Governance* 5 (2019), pp. 99–121.

HASSAN, Imran (2022). Nuclear South Asia: Three Years After the February 2019 Kashmir Crisis. *Stimson*. 1. 3. 2022 (<https://www.stimson.org/2022/nuclear-south-asia-three-years-after-the-february-2019-kashmir-crisis/>, 3. 3. 2024).

IEP⁷ (nedatováno). *Global Terrorism Index 2024*. (<https://www.economicsandpeace.org/global-terrorism-index/>, 19. 3. 2024).

JOSHI, Nirmala (2017). India's Engagement with the Central Asian Republics: An Appraisal. *Indian Foreign Affairs Journal* 12 (2), pp. 133–146.

KALIS, Naseer – DAR, Shaheen (2013). Geo-political Significance of Kashmir: An overview of Indo-Pak Relations. *IOSR Journal of Humanities And Social Science* 9 (2), pp. 115–123.

KHAN, Kashif – EKSTROM, Marin (2024). Comparing Chinese and Indian Energy Security Strategies in Central Asia. *The Diplomat*. 4. 3. 2024 (<https://thediplomat.com/2024/03/comparing-chinese-and-indian-energy-security-strategies-in-central-asia/>, 8. 3. 2024).

---

⁷ Institute for Economics & Peace

KOTHARI, Raj (2020). India's Strategic Interests In Central Asia: Expanding Vistas Of Partnership In The Post-Soviet Era. *World Affairs: The Journal of International Issues* 24 (1), pp. 100–117.

KUZMA, Samantha – BIERKENS, Marc et al. (2023). Aqueduct 4.0: Updated Decision-Relevant Global Water Risk Indicators. *World Resources Institute*. 16. 8. 2023 (<https://www.wri.org/research/aqueduct-40-updated-decision-relevant-global-water-risk-indicators?auHash=74cRjEQPsH0NDpgT1NqIfNpqV-QpYNR4oiPo1HRhpGs>, 18. 3. 2024).

LALWANI, Sameer – GAYNER, Gillian (2020). India's Kashmir Conundrum: Before and After the Abrogation of Article 370. *United States Institute of Peace*. 5. 8. 2020 (<https://www.usip.org/publications/2020/08/indias-kashmir-conundrum-and-after-abrogation-article-370>, 21. 1. 2024).

LALWANI, Sameer – HAEGELAND, Hannah et al. (2018). Investigating Crises: South Asia's Lessons, Evolving Dynamics, and Trajectories. *Stimson*. 11. 1. 2018 (<https://www.stimson.org/2018/investigating-crises-south-asias-lessons-evolving-dynamics-and-trajectories/>, 29. 2. 2024).

MACKINDER, Halford (1904). The Geographical Pivot of History. *The Geographical Journal* 23 (4), pp. 421–437.

MARDELL, Jacob – EDER, Thomas (2018). The BRI in Pakistan: Too big to fail. *Mercator Institute for China Studies*. 20. 9. 2018 (<https://merics.org/en/comment/bri-pakistan-too-big-fail>, 6. 3. 2024).

MAXWELL, Neville (1999). Sino-Indian Border Dispute Reconsidered. *Economic and Political Weekly* 34 (15), pp. 905–918.

MENON, Shivshankar (2021). *India and Asian Geopolitics: The Past, Present* (Washington, D. C.: Brookings Institution Press).

MUSTAFA, Daanish – GIOLI, Giovanna et al. (2017). Contested Waters: Subnational Scale Water Conflict in Pakistan. *United States Institute of Peace*. 5. 4. 2017 (<https://www.usip.org/publications/2017/04/contested-waters-subnational-scale-water-conflict-pakistan>, 5. 3. 2024).

NARAIN, Akanksha (2016). Revival of Violence in Kashmir: The Threat to India's Security. *Counter Terrorist Trends and Analyses* 8 (7), pp. 15–20.

OHCHR⁸ (2019). Update of the Situation of Human Rights in Indian-Administered Kashmir and Pakistan-Administered Kashmir from May 2018 to April 2019. *United Nations*. 1. 7. 2019 (<https://www.ohchr.org/en/documents/country-reports/update-situation-human-rights-indian-administered-kashmir-and-pakistan>, 29. 2. 2024).

POWELL, Lydia – SATI, Akhilesh et al. (2023). Hydropower in India: An update. *Observer Research Foundation*. 12. 10. 2023 (<https://www.orfonline.org/expert-speak/hydropower-in-india-an-update>, 25. 3. 2024).

RAI, Mridu (2018). Kashmir: From Princely State to Insurgency. *Oxford Research Encyclopedias*. 26. 4. 2018 (<https://oxfordre.com/asianhistory/display/10.1093/acrefore/9780190277727.001.0001/acrefore-9780190277727-e-184#RelatedArticles>, 16. 2. 2024).

RAIKAR, Sanat (nedatováno). Union territory: Indian government. *Britannica* (<https://www.britannica.com/topic/union-territory>, 1. 3. 2024).

SAMII, Cyrus (2005). Kashmir: From Persistence to Progress?. *International Peace Institute*. 14. 8. 2005 (<https://www.ipinst.org/2005/08/kashmir-from-persistence-to-progress>, 1. 2. 2024).

SATTAR, Uzair (2023). Pakistan's Political Economy Perpetuates Its Water Crisis. *Stimson*. 27. 11. 2023 (<https://www.stimson.org/2023/pakistans-political-economy-perpetuates-its-water-crisis/>, 4. 3. 2024).

SHAH, Khalid – SHAH, Kriti (2020). Kashmir After Article 370: India's Diplomatic Challenge. *Observer Research Foundation*. 16. 7. 2020 (<https://www.orfonline.org/research/kashmir-after-article-370-india-s-diplomatic-challenge>, 4. 3. 2024).

---

⁸ Office of the High Commissioner for Human Rights

SHIVAMURTHY, Aditya (2022). Taliban's Kashmir policy: Rhetoric, ideology, and interests. *Observer Research Foundation*. 21. 9. 2022 (<https://www.orfonline.org/expert-speak/talibans-kashmir-policy>, 11. 3. 2024).

SIDDIQUI, Rushda (2008). The Islamic dimension of Pakistan's foreign policy. In: FRISCH, Hillel – INBAR, Efraim et al., *Radical Islam and International Security: Challenges and responses* (New York: Routledge), pp. 153–168.

SNEDDEN, Christopher (2021). *Independent Kashmir: An incomplete aspiration* (Manchester: Manchester University Press).

STRNAD, Jaroslav – FILIPSKÝ, Jan et al. (2013). *Dějiny Indie* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny).

SWEIJS, Tim – BEKKERS, Frank et al. (2014). Strategic Monitor 2014: Four Strategic Challenges. *The Hague Centre for Strategic Studies*. 21. 5. 2014 (<https://hcss.nl/report/strategic-monitor-2014-four-strategic-challenges/>, 3. 2. 2024).

TAKAR, Nafees (2024). More Than Just Islamic State: Rising Militancy in Afghanistan and Pakistan. *Voice of America*. 30. 3. 2024 (<https://www.voanews.com/a/more-than-just-islamic-state-rising-militancy-in-afghanistan-and-pakistan-/7549746.html>, 1. 4. 2024).

WANI, Maknoon (2023). Kashmir is bleeding. So is its economy. *Al Jazeera*. 4. 2. 2023 (<https://www.aljazeera.com/opinions/2023/2/4/kashmir-is-bleeding-its-economy>, 29. 3. 2024).

YOUNG, William – ANWAR, Arif et al. (2019). Pakistan: Getting More from Water. *The World Bank*. 23. 1. 2019 (<https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/251191548275645649/pakistan-getting-more-from-water>, 28. 3. 2024).

YU, Shirley (2019). The Belt and Road Initiative: Modernity, Geopolitics and the Developing Global Order. *Asian Affairs* 50 (2), pp. 187–201.

10 Seznam použitých příloh

Příloha č. 1 - Geopolitický svět dle Saula Cohena na počátku 21. století

Zdroj: COHEN, Saul (2015). *Geopolitics: The Geography of International Relations* (London: Rowman & Littlefield Publishers), pp. 45.

Příloha č. 2 - Rozdělení světa dle Halforda Mackindera

Zdroj: MACKINDER, Halford (1904). The Geographical Pivot of History. *The Geographical Journal* 23 (4), pp. 435.

Příloha č. 3 - Eurasijský Balkán

Zdroj: BRZEZINSKI, Zbigniew (1999). *Velká šachovnice* (Praha: Mladá Fronta), pp. 128.

Příloha č. 4 - Globální zóna kypícího násilí

Zdroj: BRZEZINSKI, Zbigniew (1999). *Velká šachovnice* (Praha: Mladá Fronta), pp. 59.

Příloha č. 5 - Knížecí stát Džammú a Kašmír

Zdroj: *Commons.wikimedia.org*. Upraveno autorem.

Dostupné na: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kashmir_map.jpg, 18. 12. 2023.

Příloha č. 6 - Rozdělení Kašmíru

Zdroj: *Efsas.org*. Upraveno autorem.

Dostupné na: <https://www.efsas.org/publications/study-papers/political-divisions-of-the-divided-state-of-jammu-and-kashmir/>, 2. 2. 2024.

Příloha č. 7 - Indicko-čínská hranice

Zdroj: *Edition.cnn.com*. Upraveno autorem.

Dostupné na: <https://edition.cnn.com/interactive/2020/06/asia/india-china-border-explainer-scli-intl-hnk/>, 5. 2. 2024.

Příloha č. 8 - Rozdělení oblasti Ladak

Zdroj: *Commons.wikimedia.org*. Upraveno autorem.

Dostupné na: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:IN-LA.svg>, 3. 2. 2024.

Příloha č. 9 - Sporná území na indicko-čínské hranici

Zdroj: *Scmp.com*. Upraveno autorem.

Dostupné na: https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3094884/china-india-border-dispute-its-origins-and-impact?campaign=3094884&module=perpetual_scroll_0&pgtype=article, 6. 2. 2024.

Příloha č. 10 - Rozdělení Kašmíru po roce 1999

Zdroj: *Commons.wikimedia.org*.

Dostupné na: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kashmir_2007.JPG, 2. 3. 2024.

Příloha č. 11 - Počet úmrtí v Kašmíru od roku 1989 do 2019

Zdroj: LALWANI, Sameer – GAYNER, Gillian (2020). India's Kashmir Conundrum: Before and After the Abrogation of Article 370. *United States Institute of Peace*. 5. 8. 2020 (<https://www.usip.org/publications/2020/08/indias-kashmir-conundrum-and-after-abrogation-article-370>, 21. 1. 2024), pp. 5. Upraveno autorem.

Příloha č. 12 - Nestátní aktéři v Kašmíru roku 2019

Zdroj: *Satp.org*. Upraveno autorem.

Dostupné na: <https://satp.org/conflict-maps/india>, 28. 2. 2024.

Příloha č. 13 - Indická perspektiva rozdělení Kašmíru

Zdroj: WANGER, Christina – STANZEL, Angela (2020). Redrawing the Maps in Kashmir. *SWP*. 10. 11. 2020 (<https://www.swp-berlin.org/10.18449/2020C52/>, 10. 2. 2024), pp. 3. Upraveno autorem.

Příloha č. 14 - Pákistánská perspektiva rozdělení Kašmíru

Zdroj: WANGER, Christina – STANZEL, Angela (2020). Redrawing the Maps in Kashmir. *SWP*. 10. 11. 2020 (<https://www.swp-berlin.org/10.18449/2020C52/>, 10. 2. 2024), pp. 5. Upraveno autorem.

Příloha č. 15 - Čínská perspektiva rozdělení Kašmíru

Zdroj: WANGER, Christina – STANZEL, Angela (2020). Redrawing the Maps in Kashmir. *SWP*. 10. 11. 2020 (<https://www.swp-berlin.org/10.18449/2020C52/>, 10. 2. 2024), pp. 6. Upraveno autorem.

Příloha č. 16 - Projekty TAPI a IPI

Zdroj: DANISH, Sayed – SENJYU, Tomonobu et al. (2020). Afghanistan as an emerging regional energy hub. *Journal of Sustainability Outreach* 1 (1). pp. 11.

Příloha č. 17 - Ropovody

Zdroj: *Globalenergymonitor.org*. Upraveno autorem.

Dostupné na: <https://globalenergymonitor.org/projects/global-oil-infrastructure-tracker/tracker-map/>, 18. 3. 2024.

Příloha č. 18 - Plynovody

Zdroj: *Globalenergymonitor.org*. Upraveno autorem.

Dostupné na: <https://globalenergymonitor.org/projects/global-gas-infrastructure-tracker/tracker/>, 18. 3. 2024.

Příloha č. 19 - Rozdělení povodí řeky Indus dle IWT

Zdroj: *Civildaily.com*. Upraveno autorem.

Dostupné na: <https://www.civildaily.com/news/india-stops-ravi-water-glow-to-pakistan/>, 16. 3. 2024.

Příloha č. 20 - Vodní stres v Kašmíru

Zdroj: *Wri.org*. Upraveno autorem.

Dostupné na: <https://www.wri.org/applications/aqueduct/country-rankings/?country=PAK>, 21. 3. 2024.

Příloha č. 21 - Hydroenergetické projekty

Zdroj: *Dawn.com*. Upraveno autorem.

Dostupné na: <https://www.dawn.com/news/1292901>, 22. 3. 2024.

Příloha č. 22 - Etnicko-jazykové skupiny v Pákistánu a Afghánistánu

Zdroj: *Education.nationalgeographic.org*.

Dostupné na: <https://education.nationalgeographic.org/resource/afghanistan-and-pakistan-ethnic-groups/>, 18. 3. 2024.

Příloha č. 23 - Nová Hedvábná stezka

Zdroj: *Merics.org*. Upraveno autorem

Dostupné na: <https://merics.org/en/tracker/mapping-belt-and-road-initiative-where-we-stand>, 19. 3. 2024.

Příloha č. 24 - Čínsko-pákistánský ekonomický koridor

Zdroj: MARDELL, Jacob (2020). The BRI in Pakistan: China's flagship economic corridor. *Mercator Institute for China Studies*. 20. 5. 2020 (<https://www.merics.org/en/analysis/bri-pakistan-chinas-flagship-economic-corridor>, 19. 3. 2024). Upraveno autorem.

Příloha č. 25 - Náboženství v Kašmíru

Zdroj: *Kashmirstudygroup.com*.

Dostupné na: <https://kashmirstudygroup.com/awayforward/mapsexplan/religions.html>, 17. 3. 2024.

Příloha č. 26 - Etnicko-jazykové skupiny v Kašmíru

Zdroj: *En.m.wikipedia.org*.

Dostupné na: https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:Kashmir_ling_ethnics.jpg, 22. 3. 2024.

11 Resumé

This diploma thesis deals with history and geopolitical significance of Kashmir, whose territory lies between India, Pakistan, China, and Afghanistan. The aim of the thesis is to evaluate the geopolitical significance of Kashmir based on its historical development and geopolitical interests of India, Pakistan, and China in Kashmir. The diploma thesis is divided into three parts, namely theoretical, historical, and analytical. In the theoretical part, the ideas of some geopoliticians discussing for example the shatterbelts, the pivot area or Eurasia. The theoretical basis of the thesis is the concept of geopolitical pivot, which is mainly associated with Zbigniew Brzezinski.

The historical part of the thesis describes not only historical development of Kashmir, but also the changing relations between the main geopolitical actors interested in Kashmir. The historical part describes the wars and clashes between India, Pakistan, and China, not only on the territory of Kashmir during, in the period from 1947, when the states of India and Pakistan were established, to the present day. Non-state actors such as militant and terrorist groups, which have supported the Kashmiri insurgency since 1989 and are still active in Kashmir today, have also played an important role in the historical development of Kashmir.

Based on the features of a geopolitical pivot, which are defined in the theoretical part of the thesis, the chapters of the analytical part are devoted to individual features of the geopolitical pivot. Thus, the analytical part describes the conflicting geopolitical interests of India, Pakistan and China, or the overlapping of their spheres of influence not only in Kashmir and South Asia, but also in regions adjacent to Kashmir, such as Central Asia and the Middle East. For example, I focus on energy and water security, as well as the threat of radical Islam and terrorism. One of the chapters in the analytical section is devoted to the religious and ethno-linguistic cleavage lines in Kashmir. The very last chapter of the thesis deals with the impact of the Kashmir dispute on the South Asian region.